

گول سوو

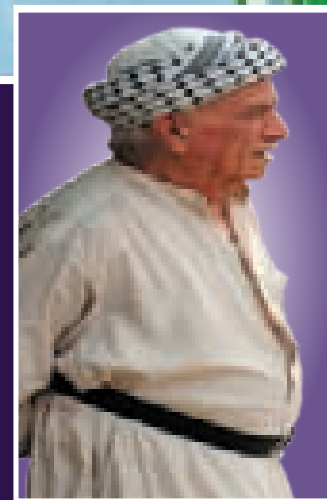
مجله یه گ مانگانه گشتی یه له لاین
دهزگای رووشنهویری (شهفه ق) بلاونه کریه گ

کورد هیل فهیلی یه کم

قوربانیه یل چه ک کیمیاوی

شماره (۸۰) شوپات (۳۷۸۰) کوردی (۲۰۱۱) میلادی

ئه وه گ کاره ساته گه مان وه جینۆساید

نیه زانی تاوانباره

سه ختترین ژیان کی دیه ی وه چه و؟

مهینه تیبیه یل باب ئه لشیخ له زووانی موختاره گه ی

چوین سەرگه‌فیمین؟!

کار وازەبەگ فرەگەوراس، هەر ئەو چشەس ک رووزانە ئەنجامی دەیمین وهختیک له دنیای خۆمان لهو هه‌مگه‌ ده‌سکه‌فته‌ ته‌نیا زووان یا زاراوه‌بەگ بیه‌سه‌ به‌شمان ک ئەویش چەنای چەنی ه‌ن رووشن‌ه‌ویره‌یله و نازانیمین چوین توبه‌تید ئی بار گرانه‌ ئەلگ‌ری و باس و خواس گشت چشتیک بکا، فرە سه‌خته‌ داوا‌کارییه‌یل ملله‌تیک ته‌نیا له‌ناو مه‌یدان جه‌نگ سه‌وز بکا و ئاره‌زووه‌یلی له‌ ناو دیوان شەرێک یا چەن پەر کاغەز سه‌ر ئەلاری! ئم‌روو له‌ شوون چەن هزار رووز کار و زیان له‌ شیواوشیو ناو به‌غدا ئەو شانازییه‌ دیرم ک بویشم که‌سیلیک ناسم دویر له‌هات و هاوار و بی ئەوه‌ک خوه‌یان بخه‌نه‌وه‌ر چو وه‌بی ده‌نگ له‌سای سه‌رکه‌فتن نیشته‌ و نوورنه‌ ئەو ده‌سکه‌فته‌یله‌ ک خوه‌یان وه‌ده‌سی هاوردنه‌، دیاره‌ سه‌رکه‌فته‌یل به‌کمجار له‌ ده‌روین ئسان ده‌سه‌وه‌پی ئەکا و له‌ نه‌یجیه‌ی شه‌که‌تبوین و درێژه‌داین وه‌کار و کووشش و دووسداشتن کاریکه‌ ک ئەنجامی ئەده‌ن، وه‌ل ئەوه‌شا زانیمین ک شیوه‌ی ه‌ویره‌وکردن ئەوانه‌ی له‌ گول سوو کار کن ته‌نیا ه‌وکار وه‌رده‌وامی و سه‌رکه‌فتیان نیه‌، به‌لکم له‌ی باوه‌ته‌ ئەو باوه‌ره‌ ک فیشتر هانامان دا، گه‌ردین وه‌ شوون خاله‌یل رووشن و دویره‌وکه‌فتن له‌ ئایمه‌یل ناهومید و ناتوان بی!! ئیمه‌ ئاگر عه‌شقیگ ه‌ا ده‌روینمان ک زیان و کارمان گه‌رمه‌و ئەکا و ناینده‌ش ه‌ن خوه‌مانه‌، ئەو ناینده‌ ک پره‌ له‌ کار و سه‌ره‌زی و باس و خواس ئه‌رای ه‌اوسه‌فریل قه‌دردار و ده‌رد ئاشنایک ک ته‌نیا سه‌رمایه‌یان ه‌ووش و فام و ئه‌اده‌ی بته‌ویگه‌؛ نه‌ وه‌تیمه‌ و نه‌ خواستیمه‌ ک گشت جوور ئیمه‌ ه‌ویره‌و بکه‌ن! ه‌ر شه‌اره‌یک نوو له‌ (گول سوو) به‌شیک له‌ کار و کووشش و زیان ئیمه‌ ه‌ا له‌تی، ئمجا بایه‌د فک‌ر و به‌رگ نوو له‌وه‌ری بوود تا مانای ئەوه‌ بره‌سنید ک ئی کاره‌ ته‌نیا ئه‌رای رزق و رووزی نیه‌! ئی باوه‌ره‌ وه‌ خه‌تیک فرە جوان و ره‌ین له‌بان دلمان نویساییمه‌ ک نه‌ته‌نیا له‌ به‌غدا به‌لکم له‌ ه‌ر شووتیک ئی دنیا ئسانه‌یل ناهومید و بی ده‌سلات هانەبان یه‌ک دین و ئایین و ئەوانه‌ی خاس و خراو له‌ یه‌ک جیا ناکه‌ن چشتیک تیرن تا به‌هرزی و سوود ئه‌رای مه‌ردم داشتوود!!

له‌و هه‌مگه‌ی بی عداله‌تیه‌یله و ئەو هه‌مگه‌ی کار بی خاوه‌نه‌ ک به‌شمان دانه‌، ته‌نیا دلخوه‌شی وه‌ گوزه‌بشته‌ چاره‌ی ه‌یچ ده‌ردیگمان ناکا، ناچاریمین له‌وه‌راوه‌ر ناینده‌ و دنیا‌یک ک تاو تاو ئالشته‌و بوود تواناییه‌یلمان زیاد بکه‌یمین و ئی کاریشه‌ ک (گول سوو) ه‌ا له‌ شوونی. ته‌نیا وه‌کارمه‌ندی وه‌ده‌سی نه‌هاوردیمه‌ به‌لکم ئالشتکردن شیوه‌ی ه‌ویر و کارمان ئەوه‌ ئەخواری تا چو نوورستن داشتبویم و کووش ئەشه‌فتن و ه‌ووش و فام ه‌ویره‌وکردن تا شیواو ئەوه‌ بویمین ک ناینده‌مان خاستر یا ماف فیشتر داشتبویم بایه‌د ه‌ویر له‌ سه‌رکه‌فتن بکه‌یمین نه‌ تووله‌سه‌نن له‌ گوزیشته‌ و ئم‌روومان!..

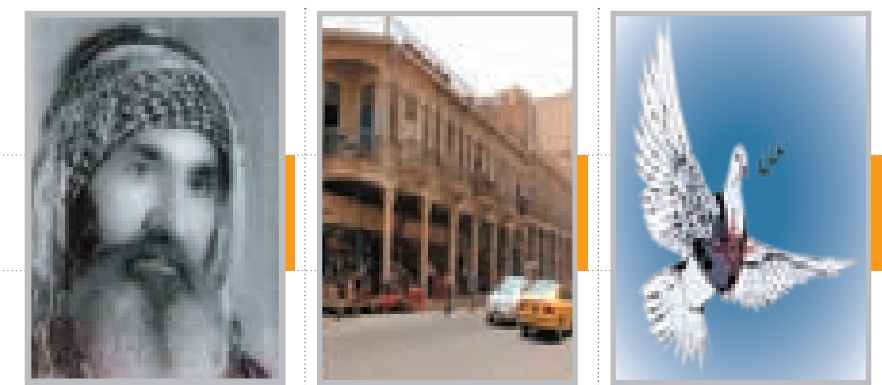
سەر نوێسه‌ر

GULL SOO MAGAZINE

گول سوو

مجله‌بەگ مانگانه‌ گشتییه‌ له‌لاین ده‌زگای رووشن‌ه‌ویری
 ورمسانن کورد فه‌یلی(شه‌فه‌ق) بلاونه‌کریه‌گ
 شماره (٨٠) شوبات (٢٧١٠) کوردی (٢٠١١) میلادی

35   **32**   **26**

ئەو ئیسه‌ له‌داوان کوپه‌ی
(شه‌لم) و له‌ مه‌زارگه‌ی
به‌هه‌یشت ره‌زای نیلام .....

تا ناو‌راس سه‌ده‌ی وه‌رین،
ناوچه‌ی نه‌عه‌مه‌یه‌ یا کازمه‌یه‌
به‌شیک له‌ به‌غداي. ....

ملله‌ت کوردستان ده‌رفه‌تیک
ئه‌رای هه‌لنه‌که‌فتنگه‌ له‌ کارکردن و
نومید نه‌ ئجاملاین کار. ....

سەر نوێسه‌ر
 عه‌لی حه‌سین فه‌یلی
 به‌رئوه‌به‌ر نویسانن
 ماجد سویره‌میری
 سه‌کرته‌یر نویسانن
 ئاراس جواد
 ده‌سته‌ی نویسه‌ره‌یل
 جه‌واد کازم
 جه‌مال ئه‌رکه‌وازی
 سارا عه‌لی
 نه‌سه‌رین میرزا

ئاماده‌کردن ه‌ونه‌ری
 له‌یس عیسا ئیبراهیم
 Tel:
 07901373702
 7403411
 8836604
 gullsoo@shafaaq.com
 نرخ ١٠٠٠ دینار

- ❖ یه‌کده‌نگی کورده‌یل فه‌یلی نه‌خشه‌ری تازه‌یگه‌ ئه‌را به‌غدا ٦
- ❖ خوه‌ره‌یل خوه‌رئاوا له‌ زندانیگ وه‌ ناو سووریا ١٢
- ❖ ئه‌را چه‌ دویه‌ته‌یل چه‌زکه‌ن عومریان که‌مه‌و بکه‌ن؟ ٢٣
- ❖ له‌یاد سه‌له‌ی دامه‌زرانن رادیو کوردی به‌غدا ٢٨
- ❖ سیف میخه‌کریژ له‌ جیاتی فالانتاین ٤٣
- ❖ وشه‌ی ئەفه‌ندی که‌ی له‌ عراق ده‌رکه‌فت؟ ٤٨

خاوه‌ن ئه‌متیاز ده‌زگای رووشن‌ه‌ویری و راگه‌یانده‌ی کوردی فه‌یلی(شه‌فه‌ق)

رقم الاعتماد في نقابة الصحفيين العراقيين ١٠١٥
 رقم الايداع في دار الكتب والوثائق ٨٩٢ في ٢٠٠٦
 مؤسسه شفق للثقافة والاعلام للكورد الفيليين

کوردەیل فەیلی

یەکم قوربانیەیل چەك کیمیای

گول سوو

بالای تاوان تاییبەت وەكوردەیل فەیلی، ئەو بەلگەنامە و دوکیومێنتەیلە ئەووە چەسپانن ك رژیم وەرین جایل و جوانەیل كوردەیل فەیلی لە تاقیگەیل پیشخستن چەك کیمیای ئەرا تاقیەوکردن ماددەیل کیمیای وەکارهاورد و بایەتە کەس وکار قوربانیەیل ئەزمونەیل کیمیای لە دادگای (لاهای) شکات بکەن و ئەو بەلگەنامەیلە ك ها وەدەسیانەو پیشکەشی وەو دادگا بکەن و داوای قەرەبوو بکەن لەو کۆمپانیایەیلە ك ماددەیل کیمیای دانە رژیم وەرین.

رژیم وەرین دژ وە كوردەیل فەیلی چریان، لە شایەتیداینیان لەبان ئەووە چەختکردن ك روولەیل بەندکریایان لەو سەردەمە تویش ئەزمونەیل چەك کیمیای هاوریان لە تاقیگەیل سەربازی و شەهید کریان و تا ئیسەیش تەرمەیلیان بی نوین کریانە. ئەو تاوانەیلە ك دەرەق کوردەیل فەیلی ئەنجام دریان "سەرەتای هەلەتەیل چینۆساید مللەت کورد"ن. لەلایگترەو بەلگەنامە و دوکیومێنتەیل فریگ خریا وەردەس دادگای

Faili Kurds first victims of chemical weapons

وەرچلە ماوەیگ سەرچاوەیل خەوهری ئەووە ناشکراکردن ك دادگای (لاهای) لە هۆلەندا ئەرا دادگایی کردن بازرگان "فرانس فان ئانرات" بریار بوی لە نیشتنیگ گریهبیاتاد ئەرا لەیهکەوداین مەسەلەیل قەرەبووکردن قوربانیەیل چەك کیمیای لە هەردوگ شار هەلەبجە لە باشوور و سەردەشت لە رووژەلات کوردستان.

ئەو سەرچاوەیلە لە زووانی هەردوگ شکاکەر (عەلی رحیم) لە شار سەردەشت و ئەندام لق رووژەلات(کوردستان رووژەلات) لە ریکخرای کوردۆساید، و هونەرمنەد (دانیا عەلی) لە شار هەلەبجە لە هەریم کوردستان عراق، دادگاگە ئی کەیسە دەیدە یەکا ئەرا قەرەبووکردن قوربانیەیل چەك کیمیای.

لەی ماوە چەن کەسایەتیگ کورد فەیلی لەبان ئەووە جەخت کەن ك کوردەیل فەیلی رز یەکم بوین لە قوربانیەیل ئەو چەکەیل کیمیایەیلە ك رژیم وەرین دژ وەكورد و نەیارەیل وەکاریان هاورد و هەر لەیوا لە جەنگ عراق و ئیرانیش وەکاریان هاورد، ئەو سەرچاوەیلە ئەویشە ناشکراکردن ك رژیم وەرین بەیکەر یا جەسە جایل و جوانەیل کوردەیل فەیلی ك لە زندانەیل بەند کریاوین بردهیانە تاقیگە(مختبر) ئەرا تاقیەوکردن چەکەیل کیمیای و لە ئاکامیشا هەزاران لەی جایل جوانەیل فەیلی بی تاوانە بوینە قوربانی.

وە گورەئەو زانیاریەیلە ك هانە ژیر دەس لەباوەت ماوێ دەسگیرکردن جایل جوانەیل کورد فەیلی، ك کەس وکار و خیزانەیلیان تەسفییر کریان، ئەووە ناشکرا ئەکا ك لە زندانەیل چیاچیا لە سالەیل ۸۱ و ۸۲ تا ۸۴ سەدەیل وەرین ئەرا زندان نوگرەسلان بریان و لەو ماوە رژیم دیکتاتۆری هەول دیداد لە جەنگ عراق و ئیران چەکەیل کیمیای و چەکەیل زەهراوی تاقیەو بکا تا لە جەنگەگە دژ وە ئیران وەکاریان بارید.

رژیم وەرین وە مەهانەیل نەفلکردنیان ئەرا زندانەیلگتر، وەچەن کاروانیگ یەك لە شوون یەك، جایل و جوانەیل بریدیاد ئەرا ئەو ناوچەیلە ك تاقیگەیل پیشخستن چەك کیمیای لەتیان بوی، لەو سەردەمیشە دکتۆریگ کورد سەرپەرشتی کردیادە بان ئاو لە پارێزگای سەماو و لەبان ئەووە جەخت کرد ك ئەو کوردەیل فەیلیە ك لە نوگرەسلانەو بریان، ئەرا ئەزمون چەك کیمیای وەکاریان هاوردیان و دوياخر لە قەورسانەیلیگ دەسەجەمی لە ناوچەیل عەرەر لە نزیک مەرز سعوودیە،خاکیان کردیان.

ئەو شایەتەیلە ك ئەرا دادگای بالای تاوان تاییبەت وەتاوانەیل سەران

یه کدهنگی کوردهیل فهیلی نه خشهری تازهیگه ئهرا بهغدا

مستهفا قهرداغی

وهرجه ماوهیگ باس نه دامه زرانن قهوارهیلیگ کریا لهوهر خاتر یهکه وگرتن کوردهیل دهیشت ههریم وه تاییهت له بهغدا، ک زیاتر له نیم ملیون هاوولاتی کورد وجود دیرن و نینه چوارچیوهی نه خشی کوردستانی، نمجا ناساییه ک پهرسه نندن و گه شه کردن تاریخ سیاسی و شوون جوگرافی ک نیسه ناسیمنه ی له عراق ههر له باکووری تا باشووری و خورهه لات و خوره ناوای چوگه وه ئهرا سایه ی بهغدا ک مه لوهن زانست و ماریفهت جووراو جوور بوی.

ئهوهگ کاره ساته گه مان وه جینۆساید نیه زانی تاوانباره

عه بدولهادی مه هدی

ههر لهوهر ئهوهیشت ئهوه ماریفهت و رووشنهویرییه پهل کوتا و دریزه و بوی ئهرا زوورم دهوله تهیل ناوچهگه. وهلی نوورستن ئهرا بهغدا وه دید نیسه وه لهی وخته یله ژان و نه خوه شیگیه و بویه سه تویش مهردمان فرهیگه وه، ههر چه نی حاشا لهوه نیه کریه یگ ک وهزعهگه وه تهواوی له بهغدا شیویاگه له گشت مهیدانه یله وه. نمجا له شوون ئهوه ک گشت رووژیهیل سال رووژ کارکردن و ئبداع بوی، نیسه ئی رووژیهیل بویه سه مایه ی شه رمه زاری له روی گشت پیشکه فتن و بنیاتناین و داواکاری زانست.

مه بهس لهی باسه له بان بهغدا، ئهوه سه ک وجود چین کوردهیل فهیلی و کاریگه ری گه ورا ی له وهرگرتن بهس گه ورا له رووشنهویری بهغدا هووکاریگ راسه وخۆ بوی له پشتگیری پرووسه ی سیاسی کوردستانی، ئهیه بیجگه سه بر و قوربانیه یلیان له بهغدا، ک ئه گهر ئهوان نهویاتان ئهوه بیگومان پرووسه ی سیاسی کوردستانی کم و کوری فرهیگ وه خوه یه وه دی.

ههر لهوهر ئهوهیشت سه دام دکتاتور هه له په له کرد له ئه نجامداین دمهوشانن و کاره ساته یلی دژ وه کوردهیل فهیلی و کووچ و پیکردنیان وهرجه ئه نفالکردن ناوچه ی گهرمه سپر ههریم کوردستان و جووره کاره ساته یلیگ دژ ئی چین زوللیکریاگه ئه نجامدا وه سه ر هوپچ ملله تیگ تر ناتگه وه ک کاره ساته گه ی موسته نسریه و رویداگه ییل تر ک سه رمه تای جیوه جیکردن پاکسازی ئی پیکهاته ی ستراتیجیه بوی له عراق.

ئابووری عراق ههر له سه رده م پاشایه ته یه وه له بهغدا ریکخریاو

بهغدا بویه مه لوهن بازرگانی گه ورا وه نسبه ی عراق و زوورم دهوله تهیل ناوچهگه و فرهیگ له لیمان ئهوه وهزعه له ساله ییل په نجا ی سه ده ی گوزدهیشت وه چه و خوه ی دیه. له ایرا بایه سه ئشارهت وه ئهوه بکهیم ک یه هوودییه ییل سه ر کرده ی ئهوه بازرگانیه بوین له زوورم ناوچه ییل عراق وه تاییهت له بهغدا، وهلی زوورمانیش زانیم ک یه هوودییه ییل دویای ساله ییل ۱۹۴۸ و ۱۹۵۱ چه وه سه ریان هات، نمجا ئهوه چالاکیه ییل بازرگانیه له بهغدا و له عراق وه تهواوی جیواز بویه لای باقی چینیه ییل تر له مللهت، ههر لهوهر ئهوهیشت له بهغدا له نیمه ی ساله ییل په نجا وه بریگ له بازرگانیه ییل کورد فهیلی خودیان نیشاندان تا شوون بازرگانیه ییل یه هوودی بگرته وه وه ئهوه بوی مه سه له ی بازرگانی دویاره پهره سه ند وه شیوه ی وهر فراوانیگ له بازاره ییل بهغدا و کوردهیل فهیلی زال بوینه بان.

بیگومان هووکار سه رکه فتن یه هوود و مهردمان تر له روی بازرگانیه وه چوگه وه ئهرا دلسووزی و راسگووی و نه فوه رگرتن له دهره فته و شیوه ی مامله کردن و چوینیته ی هونه ر کارکردن. وهختیگیش بازرگانیه ییل فهیلی هاتنه ناو مهیدانه گه وه، ههر وهه مان شیواز و لهه مان وخت موسلمانیش بوین، دی بازاره ییل شو رجوه ژیر ته کیه و دهانه و عه گد نه ساراو عه به خانه و سه نک و جه میله و شیخ عومه ر و بازاره ییل تر که فته زیر دهس خودیان، گرینگ ئهوه سه دهنگ کورد له بهغدا وجود داشتوود و نوینه ر مللهت کورد بوود وه تاییهت له دهیشت ههریم.

ئهوه زوله یله له ری په یوه ندیکردن وه ریکخریاگه ییل ناوده وله تی و لهوهر چه گشتیانیش ملله ته ییل یه کگرتگ و یه کیتی ئه وروپا و پاپای فاتیکان و لایه نه ییل تر کوومه لگای مه ده نی. ئه گهر ههر که سیگ بریار دادگای بالای تاوانه ییل و ئهوه کاره ساته ک دهره ق وه کوردهیل فهیلی ئه نجام دریا وه له ناو بردن وهرجه نیه زانیگ، ئهوه بیگومان غه له ته و تاوانباره، ئی باوه تیشه نه ک ته نیا ههر کورد، به لکم گشت چینیه ییل کوومه لگایش گرته وه لهی عراقه ک رژیم رمیاگ ستم فرهیگ له لیان کرد و بایه سه دویاره نه وگه وه له ناینده. نیسه ییش بایه سه کوردهیل فهیلی رزه ییل خودیان ریک یخن و ری نه یه نه هوپچ لایه نیگ بازرگانی وه کیشه گه یان بکه یگ. بیجگه ئهوه ییش بایه سه ئهوه بزانییم ک کوردهیل فهیلی به شیگ گرینگن له پیکهاته ی کوومه لگای عراقی.

وه جینۆساید ناسریا، به لکوو ئهوه گامه یله چوین نریه ن له شوون بریاره گه ئهرا جی وه جیکردنی، له ایرا بایه سه له بان چین کوردهیل فهیلی و ریکخریاگه ییل کوومه لگای مه ده نی په یوه ندیدار وه باوه ته گه، ده سپیشخر بوون ئهرا لهوهر چه وگرتن مه سه له گه ک یه کمار له روی نیشتمانی و له ریگه ی سازکردن کۆنگره ییل لهوهر خاتر چوینیته ی و شیوه کردن ئه لگرتن گامه ییل له شوون بریاره گه و دویه مییش لهوهر خاتر گرینگ ی یا ئه همیه تداین وه ی چین زوللیکریاگه ک روی وهری درهنده ترین کاره سات و مامله ی نانتسانی و نایاسایی بویه وه له سه رده م رژیم رمیاگ و گهر دین له شوون ئهوه ک رووژ دهرچگن بریار رووژ هاوکاری بوی وهل چین کوردهیل فهیلیا و بیجگه ئهوه ییش گامناین وهره مه ییدان جه هانی ئهرا شیوه کردن و نیشانداین

ئهوه بریاره یله ک دادگایه ییل دهنه ی وه گشت شیوه یگه وه هوپچ قیمه تیگ یاسایی نه بریگ ئه گهر وهراسی جیوه جی نه کریه ن، چوینکه دادگا لهوهر خاتر وه دیهاتن ئامانجه ییل دامه زریه یگ، ئهوه ئامانجه یلیشه نیایگه دی وه بی جیوه جیکردن بریار.

دادگای بالای تاوانه ییل عراقی له بریارگی ک له رووژ ۲۹ ته شرین یه کم ۲۰۱۰ دهرچی، ئهوه تاوانه یله ک دهره ق وه کوردهیل فهیلی ئه نجام دریا، وه له ناو بردن وهرجه (جینۆساید) داره ی قه له م. ئی بریاره له لایه نه ییل ره سمی توایگ وه وهژدانه وه مه سه له ی ئهوه قوربانیه یله چاره سه ر بکه ن، وه لی جی داخه هوچ گامناینیگ ره سمی نیه لهو مهیدانه وه ته نیا قسه ییل ره سانن یا ئعلامی نه وگ جویر بریارمگان تر ک دادگایه ییل عراقی دهریانکردن. له ایرا په ند و عبرهت ته نیا ئهوه نیه ک کاره ساته گه

تیه‌ریکی جوگرافیای فهیلی له به‌غدا

فهره‌یدون که‌ریم

له باومت و مزع کورد له دهیشت هه‌ریم وه تایبەت ئەوەک پەيوه‌سه وه کوردەیل فهیلی، دوینیم ک چپاوازی فره‌یگ هه‌س له ناوێ راسی کومه‌لایه‌تی و رووشنه‌ویری و ئابووری له هه‌گه‌یه‌ی ساڵه‌یل چل و پهنجای سه‌ده‌ی گوزه‌یشت و ناوێ ئی و مزع نیسه.

به‌شه‌یل جوگرافی شار به‌غدا، ناوچه‌یلگ گرتیاگه‌ خوه‌ی ک کوردەیل فهیلی له‌تی نیشته‌جی بوین وهرجه پهنج ده‌یه یا شه‌ش ده‌یه، ک خاسترین ناوچه‌یلگ بوین له وه‌خت خوه‌ی، ئمجا ناوچه‌یلگ جویر باب شیخ نموونه‌یی بوی له‌ناو شوونه‌یل تر له‌گشت مه‌یدانگه‌وه‌وه له‌روی رووشنه‌ویریوه تویه‌نیم بویشیم ئەو ناوچه‌یله چه‌نه‌ها شوونه‌یل په‌روه‌ده‌یی داشتن و له‌وانه‌یش خوه‌ندنگای فه‌لیله ک وه پویل خه‌یره‌ومه‌ن و دارنده‌یل رووله‌ی ئی چینه دامه‌زریا و شماره‌ی فره‌یگ له خوه‌ندکاره‌یل عه‌ره‌ب و مه‌سیحی بیجگه‌ کورد له‌تی خوه‌نستن. وه‌ل ئەوه‌یشا خوه‌ندنگایه‌یل حکوومی و مه‌رکه‌زیگ

ته‌ندروسی له شان مه‌زارگه‌ی شیخ عه‌بدولقادر گه‌یلانی و جووود داشت، وه‌ل له باومت بازار و چالاکیه‌یل کومه‌لایه‌تی، ئەوه بیگومان کوردەیل فه‌یلی چه‌نه‌ها یانه‌ی وهرزشی داشتن و بیجگه‌ کورد و عه‌ره‌ب، مه‌سیحیه‌یلیش له‌تی مه‌شق کردیان ک ئەوه‌یش به‌شیگ دروس کرد له تاریخ وهرزش عراقی وه پاله‌وانه‌یلی له گشت مه‌یدانه‌یل وهرزشیه‌وه‌وه به‌رزترین دیاری جه‌هانی هاوردنه‌ ده‌س، ئمجا ئەوه‌ک له باب شیخ کریا له شوونه‌یل تر جویر ئەبوو سه‌یفه‌ین و ئەبوو ده‌وده‌ و هیتاویین و ته‌سابیل و شوونه‌یل تر فه‌یلی نشینیش کریا، وه‌ل وه‌سه‌به‌ب سیاسه‌ته‌یل شو‌فینیه‌وه گشت ئەو ناوچه‌یله ئالشت کریا ئەرا تیه‌ریکی و په‌لاماره‌یل فره‌یگ جویر کووچه‌پیکردن فه‌لیله‌یل ئەرا ده‌یشت عراق و له‌هه‌مان وه‌خت کاریگه‌ری خراویگیش کرده بان ناوچه‌گه‌ و ماله‌یل تر هاوری شوونه‌یلیان و شوونه‌یلیان زه‌فت کریا، بیجگه‌ ئەوه ناوچه‌یل تریش له‌وانه‌ک کوردەیل فه‌یلی له‌تیان نیشته‌جی

بوین جویر چایخانه‌ی شوکر ک جوانترین ناوچه‌یل به‌غدا بوی ویران کریا و بیجگه ئەوه‌یش عه‌گد لئه‌قیب ئەو کوچه‌ بوی ک مال عه‌بدولرحمان نه‌قیب یه‌که‌مین سه‌رۆک وهرزیه‌یل ده‌وله‌ت عراق له‌تی بوی، ئمجا وه هه‌مان شیوه ناوچه‌یل ته‌سابیل و عوه‌ینه‌یش ویران و کاول کریا و ئەو شوونه‌یله ک کوردەیل فه‌یلی له‌تی و جووود داشتن وه‌ته‌واوی وهرته‌نگه‌و کریا له گشت مه‌یدانه‌یل ژیان، هه‌ر له‌وه‌ر ئەوه‌یش کار پیشکه‌فتن له‌تی وهره‌و دويا هات، یه‌یش له وه‌ختیگ ک ناوچه‌ی باب شیخ وه ته‌نیا زیاتر له چوار هه‌زار که‌س له‌تی نیشته‌جی بوی و هویچ چشتیگ له‌تی نه‌وی بیجگه خوه‌ندنگایگ سه‌ره‌تایی له په‌ر ناوچه‌گه‌و شماره‌ی فره‌یگ له خوه‌ندکاره‌یل گرتویگه خوه‌ی. له گشت ئەیه‌انه خراوتر ئەوه‌سه ک ناوچه‌گه بویه‌سه شوون کارخانه‌و کاره‌یل پیشه‌سازی و تاوانته‌وه‌ی کانزا یا مه‌عه‌دن، ک وه ته‌واوی ژینگه‌ی ناوچه‌گه بیس کردگه‌و له هه‌مان وه‌خت پاشمه‌نه‌ی کاره‌گه‌یش فره‌ دریه‌گه‌ ناو کوچه‌و جوانی و پاکی

نه‌للاجوه‌ی ئەوه‌سه ک ده‌سلاته‌یل
یه‌ک له شوون یه‌ک له عراق
و ئەوانه‌ک له شوون رمیان
دکتاتۆر هاتنه بان ته‌خت ده‌سلات
پشتگیری خوه‌یان ئەرا خیزانه‌یل
فه‌قیر نیشانده‌ن، وه‌لی نوورید وه
چه‌واشه‌وه ساڵه‌یل دویره‌و دریزگیه
وه‌رپرسیگ حزبی یا وه‌رپرسیگ
ره‌سمی سه‌ردانیان نه‌کردگه‌ تا
بزانینگ وه‌زعیان چوینه‌و چوین
ژیهن

ناوچه‌گه له ده‌س داگه‌و شوون نیشتن له‌تی ناره‌حه‌ته‌و کریاگه‌، ئەیه بیجگه خراوی کاره‌با و نه‌وین خزمه‌تگوزاری. له‌یرا پرسیم ئایا کی وه‌رپرسه له‌بان وه‌زعی ئی ناوچه‌یله و ئایا له جوگرافیای به‌غدا کوشیانه‌سه‌وه؟ ئەللاجوه‌ی ئەوه‌سه ک ده‌سلاته‌یل یه‌ک له شوون یه‌ک له عراق و ئەوانه‌ک له شوون رمیان دکتاتۆر هاتنه بان ته‌خت ده‌سلات پشتگیری خوه‌یان ئەرا خیزانه‌یل فه‌قیر نیشانده‌ن، وه‌لی نوورید وه چه‌واشه‌وه ساڵه‌یل دویره‌و دریزگیه وه‌رپرسیگ حزبی یا وه‌رپرسیگ ره‌سمی سه‌ردانیان نه‌کردگه‌ تا بزانینگ وه‌زعیان چوینه‌و چوین ژیه‌ن، وه‌ل ئەوه‌یشا باله‌خانه‌ی شاره‌وانی به‌غدا و ئەنجومه‌ن پاریزگا و لایه‌ن په‌یوه‌ندیدار وه دویری چهن مه‌تریگ له‌ناوچه‌گه‌وه دویرن و هویچ خزمه‌تیگ له‌لیان نه‌که‌فته‌سه وه‌رچه‌و ته‌نیا نه‌خشه‌یلیگ نه‌وگ جویر پروژه‌یل (10x10) ک گواپا وه‌رجه دوسال ئەنجام بدیریاتاک و تائیسه‌یش هاوولاتی عراقی نه‌ین ک کوچگیگ له‌لی دابنه‌ن.

مهینه تی

کورد هیل

فهیلی

کوتایی

نهیری

✉ ماجد سوره میری

شایهت هویج چینیگ و هویج پیکهاته یگ له پیکهاتهیل مللهت عراق چهنه کورد هیل فهیلی دلخووشی نهیاشت له رمانن رژیم دیکتاتوری وهرین، نه لهوهر نهوه ک نهو پیکهاته گانتر مللهت عراق، خودانه خواسه، دووس نهو رژیمه داشتنه، یا بهرزه وهندیگ وهلیه و داشتنه و خوازیا وهرده وامبوینی بوینه، چوینکه نهو رژیمه نهوه نه کردهوی سته مکارانه و تاوانهیل بی شومار دژ وهمللهت عراق وه گشت چین و پیکهاته گانیه وهنجامدا، هویج دووس ولایه نگرینگ نهرا روژ تهنگ خودی نهیشته وه و نهوه بوی ک گشتمان وهچه و

خوهمان دیمین چوین له یه کم روژهیل پرووسه ی نازادی عراق و هاتن هیژ هیل هاوییه یمان وهسه کردایه تی نهامریکا نهرا عراق، نهو رژیمه وهو همکه توانای چه کداری و سهربازی و نهمن و ههوالگری و سوپا و سوپای ملی و فیدائییهیل سهدام و نهندامهیل حزب به عسه وه نه توینه نست ته نانهت نهرا یه ک مانگیش وهرگری له خودی بکهید و وهو شیوهی میلیؤدرامیه ک دیمنه ی رمیا و بویه به شیگ له گوزهیشته ک له شوون رمیانی هویج که سیگ شانازی وه هویچه و نیه کهید.

وهلی پرسیارینگ لهیرا خودی نیشاندهید، نایا نهو دلخووشیهیله ک کورد هیل فهیلی داشتنه ی له جی خودی بوی و سهردهم نوو ک وه دیموکراتی و شه فافییهت و ماف ئاده میزاد وهسف کریهید، له ئاست خودزیه و ئومید و خواست مللهت عراق وهگشتی و پیکهاته ی کورد هیل فهیلی بوی؟

ئیمه لهیرا نیه توایم بوخت بکهیمنه هویج لایه ن و هویج هیزیگ و بارت و کوتله و لیستیگ عراقی، وهلی نه گهر چه ویگ گر بیهیمنه ناو بارووه زغ گشتی عراق نهو راسیه نهرامان دهرکه فید ک سهردهم دیموکراسی و شه فافییهت و نهو باقی چه مک هیل فره ی نووه ک تازه خویمان کردنه مهیدان سیاسی و کوومه لایه تی عراق، ئی سهردهمه چه وهل خودیه و هاورد و ج چشت نوویگ نهرا مللهت نهنجامدا؟ بهلگه و شایه تیداین فره یگ نیه تواید نهرا ئاشکرکردن نهو همکه فهیران و نهو همکه کیشه و گروگرفت سیاسی و ئابووری و کوومه لایه تییه ک مللهت عراق وهگشتی له دهسی نالنن و ته نیا نهوه بهسه وهرانوهر که نالهیل تهله فهزیوئی عراقی و کوردستانی و عهره بی و جههانی بنیشید و روژانه ته ماشای نهو ههوال و راپوژرت و بهرنامه یله بکهید ک باس لهو فهیران و کیشه و گروگرفته یله کهن و چوین له ی باوته عراق چه ندین کؤد پئوانه بی یا رهقه م قیاسی شکانیه ههر له ماوهی دامه زرانن حکوومه ته و بگره ی تا رهسیده گه ناته کاری ئیداری و دارایی ک پله یل بهرزیگ له ناو لیست

دهوله تهیل گه ناته کار جههانی رهیل پیش گرده.

وهلی چوینکه زهره د ئی فهیرانهیل گشتیه و مهردم عراق گشتی وهدهسیانه و نالنن، فره باسی نیه کهیمین چوینکه نهوه له که نالهیل رهسانن جووراو جوور باسیان فره کردنه... نهوهگ لهیرا توایم باسی بکهیم نهو کیشه و گروگرفته یله سه ک په یوهندی وه چین کورد فهیلیه و دیری ک له ی ماوهی ههفت ساله له شوون رمیان رژیم وهرین هیمان مهینه تییه یلیان وهک خودیان مهننه، سهربار نهو فشار دهریونی و گروگرفت دهریونیه ک زیاتر تویشی هاتنه، چوینکه یانه له سهردهم رژیم وهرین ته نیا یه ک داخ داشتن نهویش نهوه بوی ک رژیم وهرین وهو شیوهی درندانه وهلیانا ماملهت کرد و تاوانهیل که م وینه یگ دژیان نهنجامدا، وهلی له شوون رمیان نهو رژیمه دلیان وهو لایه نهیل سیاسی خودش بوی ک چاره سهرکردن کیشه ی کورد هیل فهیلی کردینه دروشم و بهرنامه ی خودیان و ئنسافکردن کورد هیل فهیلی خستوینه رهیل پیش کارنامه ی پارت و لایه نه یلیان، وهلی تا دهسیان له دهسلات بهن بوی ته نانهت له وتار ئعلامی خو یانیش ناو کورد فهیلی نیه تیهرن ته نیا لهو روژه یله نهود ک هه لوژاردنه یل په رله مانی و مه حه لی نزیکه و بوون نهرا خه له تانن جه ماوهر وهگشتی و کورد هیل فهیلی وهتایه تی.

شایهت پرسیار بکهین ک ئی راسیه ئمروو له لای گشت که سیگ ئاشکراس و چشت نوویگ له ی وتاره وهدی نیه کریهید؟ و له جووایشا ئویشیم له عراق له سه رتهای دامه زرانن حکوومهت و سستم حوکمرانی نوو، وهزاره تیگ دامه زریا وهناو وهزارهت کووچکه رهیل و کووچه پیکریایه یل وهتایه تی نهرا وه شوون کهفتن نهو کووچکه ر و کووچه پیکریایه یله ک له سهردهم رژیم وهرین تویش نهو تاوانه یله هاتنه و له نووای گشتیان کورد هیل فهیلی ... نهوه سه ئیمه هایمه سه رتهای سال ۲۰۱۱ و هیمان زوورمی کورد هیل فهیلی کووچه پیکریای هانه ولاته یل غه ربیی و وه دهس غه ربیی و مهینه تی غه ربیه یه و نالنن و که سیش وههانیانه و نیه جوود.

له ی چهن روژ دو یاییشه هه والهیل دهنگ هاوار نهو کورد هیل فهیلیه رهسانه گووشمان ک له نوردگایه یل ئیران یه زیاتر له سی ساله وه غه ربیی و مهینه تی ژیه ن و وهی دو یاییه تویش مهینه تی گه وراتریگ هاتنه ک نهویش له شوون فهیران ئابووری و سزایه یل ناودهوله تی له بان ئیران لهوهر بهرنامه نه تو میه گه ی هات نرخ کالا و خوراک و خزمه تگوزاریه یل بهرزه و کرد وهلی له هه مان وهخت وه گرته وهر چهن ری و شوینیگ پشتگیری له چهن چین یگ ملله ته گه ی خودی کرد، وهلی نهو کورد هیل فهیلی کووچه پیکریایه نهو ئیجراناته نیه گریده یانه وه و له ی وهخته سهربار غه ربیی و مهینه تی روژانه ی دویری له نیشتمان، وهدهس قاتی و گرانی و که مده سیه وه نالنن و که سیش وههانیانه و نیه تی هید، و وهزارهت کووچه پیکریایه یل و حکوومهت ناوهندی وهک شار خاموشان کشه ی خه ویان تیه یل و خه ریک خه و خودش خودیان و ته نانهت سه فارهت عیرایش له ئیران وهگورده ی هه والهیل هویج خه وهر یگ له ی چین زوللیکریایه نه یزید!!

ئیمه ییش دهنگ خودمان خهیمنه پال دهنگ نهو مهردم بیکهس و غه ربیه و داوای مننهت له هویج که سیگ نیه کهیمین وهلی داوای هه ق نهو مهردمه کهیمین ک چین یگ عراقی ره سه نن و له سه ر هه لو یسته یل نیشتمانی و نه ته وه بی نازایانه ی خودیان له لایه ن رژیم وهرین تویش کوشتن و پیرین و زه فترکردن مال ومولک و بی شوون ونوینکردن هه زاران جایل جوانیان هاتن و نهو پارت و نهو لایه نه یله ک سازش له بان کیشه گه یان کردن و وهرحله رمیان رژیم وه شیوه یگ سپاسیانه وهکاری هاوردن و له شوون رمیانی نهرا بهرزه وهندیه یل هه لوژاردن وهکاری هاوردن و ئیسه ک شوونه یل خودیان قایم کردنه، دی کورد هیل فهیلی ناواره فه رامووش کردنه و تا ئی وهختیشه هویج کاریگ نهرایان نه کردنه ک راسگوویی خودیان وه بی سابت بکه ن و مهینه تی و بهدبه ختی ئی چینه وهرده وامه و چاره نو یس خودیان و نهوه یل دویاروژانییش نادیاره و که فته سه مه ترسی گه ورا یگ.

خوهرهیل خوهرئاوا له زندانیگ وه ناو سووریا

گول سوو

له شوون جهنگ جهانی یه کم، مهردم نورستنه نه خشه یا خه ریتیهی خوهره لات ناواراس و داناین نه خشهی مهزیهیل نمپراتوریهت عوسمانی ک وهگورهی خواست هیزهیل داگیرکه مهزیهیل نیسه دانریا و نه ناوونی چوار دهولهت به شهبه شه و کریا: توركیا- ئیران- عراق - سووریا

ئی مهزیهیله جویر سه رمتای کاره سات و بهدبهختییگ بوی ئهرا کورد ک وهبی خواست خوهریان هاته تویشیانوه له لایهن داگیرکه رهیله وه. بیگومان ئی به شهبهش کردنیسه نه نجامهیل ترسناکیگ له لی کهفته وه ئهرا بان مللهت کورد وه داگیرکردن خاک و مولک و کاو لکردن ئاواپهیل و چوچیپان هووزیهیل و دهورداین خیزانه یلیان وه تهلبه ن درگین و مهیدان مین ک تا ئیسه پیش و مردهوامن له بان کارهیل درندنهانی خوهریان دژ وه مللهت کورد.

بیگومان جویر نه وهک ناشکر اس نه گهر نهفت و زهوی نهخت له خوهرئاوای کوردستان (باکوور سووریا) وجود نه یاشتاگ، نه وه سووریا روی و مروی سهختیهیل فرهیگ بویاگه وه له کۆنترۆلکردن وه بودجهی سالانهی.

کورد زیاتر له ۲.۵ ملیۆن و نیمه له کوردستان خوهرئاوا و زیاتر له ۱۲٪ مهردم سووریا پیک تیهرن، وه لی نوورید رژیم سووری وه تهواوی ئنکار ههقه یلیان نهکا. زووان عه ره بی ته نیا

زووان رهسمیه له ولاتهگه، وه لی زووان کوردی له تی قهیهغهس له خوهرندن و دهزگایهیل دهولهت و ته نیا زووان ماله وه هیج ههقیگ له وهکارهواردنی وه بی نه دریاگه.

له ماوهی ناوینی ههردوگ جهنگهیل، مهسه له ی نه ته وایه تی دهسکرده پی و ههق مللهت کورد له دهستوور سووری پشتگووش خریا، ئمجا وهل جیوه جیکردن یه کیتی سووری و مسری له سال ۱۹۵۸ پرووسه ی وه عه ره بکردن له ناوچه یل کوردهواری دهسکریا جیوه جیکردنی و له ۱۹۶۲/۱۰/۵ سه ر شمارییگ ئهرا ته نیا رووزیگ له پارێزگای جزیره نه نجام دریا و له و سه ر شماره یه ۱۲۰ ههزار کورد له ههق هاوولاتیویون سووری بیبهش کریان و دهیه ها ههزار تر وه بی توومارکردن مهندن، هه ر له وهر نه وه پیش گشت نه و کورده یله بیبهش بوین له گشت ههقه یل مهدهنی و نه و به لگه نامه یله ک جهخت له یان وجود و کهسایه تی یان کرد، وه ل نه وه پیشا له خوهرندن دویره و خریان و ناوگیری له لیان کریا له گه شتکردن یا سه فهر ئهرا ده یشت ولات و دامه زراننیا ن

له دهزگایهیل دهولهتیش قهیهغه بوی و ته نانهت چاره سه ر نه خو هشیب له نه خو هشا نه یل له لیان قهیهغه کریا و جویر بیگانه دریا نه قه له م.

ئیه سه نه و مهردمه ک بیبهشن له وانه ک باسیان کردیم شماره یان ره سیگه نزیکه ی ۴۰۰ ههزار کهس له ولات خوهریان ک سووریا جویر زندان گه و رایگه له لایان و نالنن و دهس مهینه تی و بهدبهختیه وه له ماوه ی دویر و دریزیگه وه تا ئیه سه ک نزیکه ی نیم سه ده بوود.

وه گووره ی پروسه ی به عس ک محمه د تهلب هیلال دامه زرانیه له سال ۱۹۶۲، نه وه بوی حزب به عس سووری په نا برده وهر زهفتکردن زهوی وزار جفتیاره یل کورد له سال ۱۹۶۶ و کرده ی شوون نیسته جیکردن عه ره ب وه دریزی ی ۳۷۵ کیلۆ مه تر و هووزیهیل خوهرئاوایی له تی نیسته جی کرد له سال ۱۹۷۳، دو یای نه وه پیش کرده ی مه رکه ز وهریه و ببردن یا ئداری، هه ر له وهر نه وه پیش نوورید کورد سووریا له ژیر زولم و ستم ژیه ن.

داستان

دهروهدهری

زهرا محمه د

وشه ی دهروددهری گشت مانایگی پره له ژان و تیه لی، وه تایبهت ئهرا نه و کهسه ک له تی ژیه ی د، دهروددهری ژانیگه کهس هس وه سهختیهگه ی ناکا تا له رووزگاری نه ژیه یگ، هسهیل نه لاجهوی و ترسناک له تی کریه یگه دی، ژان

دهروددهری پره له بهدبهختی و دلتهنگی، هه ر له وهر نه وه پیش دویند کهسیگ یا دووس نه یزیگ له لید دویره و هه رچه نی ههول دهید ناتویه نید له هویره و بووده ی و فره جاریش یادگاریه یلی که فیکه هویرد و توانای نه وه نه ییرید وه لیا بویشید، وه لی خه یالی هه ر مینگی له لاد.

عراقیه یل له غوربهت بهش شپر که فته سه بیان و هو یج شوونگی له بان ئی گووشه ی زهویه نیه نه گه ر پای عراقیه یل وه پی نه ره سو یگ، دویری جه نیگ جوان بوود له چه و به عزه کهسه یلیگ، هه ر بایه سه ته رازوی ژیا نی له تی له نگ بوود و به عزه وهخته یلیگ خو هشیه یلی بایگه وه ئهرا ژیر سفر.

ئیمه ی عراقیه یل له دید رژیم رمیاگ جویر ره نیگ بویمن و هه ر وهختی بتواستاگ له لیمان سه ر بری، ئمجا ولات خوهرمانیش له لیمان بو یگه دهروددهری، وه نا چوین تاریخ نه و جابه ل جوانه یله کریه یگ ک له نه مام عومر بوین و دهس تاوانبار زوورمیا ن بری و خسته یانه زندانه یل تاریخ و هو یج وهختی له لی قورتار نه وین؟ دهروددهری نه وانه هه تاهه تایبی بوی و له لی دهرنه چین ئهرا ئی دونیا. جویر نه وه ک شاعر گه ورا نه حمه د مه تر ئویشیگ:

ئیمه منیمه ریه ن و قه ساویش شوامانه

جویر دهروددهر ژیه یمن له ی ولات خوهرمانه

کار زووره و بایه سه تابووت خوهرمان نه لگریم

هه ر خوهرمانیش دابنه ییم پرسه ی نه و مر دنمانه

تاریف دهروددهری نه وه سه، ک دویرید له و شوونه ک له تی گه ورا بویده و گشت وهختی هویرد ها لای، فره جار نه و دهروددهریه لاشه د فره ده یگ ئهرا شوونگی دویر له و شوونه ک یاد له بان خاکه گه ی هووکاره بوی، وه لی نوورید فره جاریش هه رچه نی نه و ماوه فره و دویر بوود مه حاله نه و ئاگر دهروینه بکوشنیگه و و نه و یادگاریه یل جوان و خو هسه له هویرد بووه یگ یا شه وق تامازوو دلک ئهرا خو هسه و یسه یل بکوشنیگه و ره سمه یلیان له وهرچه و لاوه یگ.

جار له یوایشه ههس دهروددهری له یوا له ئاده میزاد نه کا پشتی جه منیگ و دل شکنیگ، ئمجا ئایا حال نه و په نابهره یله له ده یشت ولات چوینه ک وه زوور له خاک خوهریان دهر کریان جویر کورده یل قه یلی ک کووج زوورمه لی وه بیان کریا و نه وانه پیش ک له تاو زولم و ستم هه یوا یین و دهروددهری و ئاواردی بو یه بهشیان.

ئەرا ئەوانەگ ئیمە وه رهسەن نازانن

ج. عەلی مەیری

له‌تی دانریا وه‌ناو رەحمەتی (محەمەد مامە زەمان) ه له‌ هوز دۆستان فه‌یلی. بیجگه‌ ئه‌وه‌یش یه‌که‌مین به‌لگه‌ی خزمەت عه‌سکه‌ری له‌ سه‌ره‌تای دامه‌زرانن سوپای عه‌راقی خاوه‌نه‌گه‌ی کوردیگ فه‌یلی بویه وه‌ناو حاجی (ئه‌حمەد تاماز هه‌واس عه‌وزله‌) ک له‌ سال ۱۹۰۷ هاته‌سه‌ دونه‌یا و رژیم سه‌دام له‌سال ۱۹۸۰ کووچ وه‌خوه‌ی و خه‌زانن کرد ئه‌را ئه‌ران.

له‌یادگاریه‌یل تر کورده‌یل فه‌یلی، له‌وه‌خت وازکردن خه‌ت ئاسنن ک وه‌بان په‌یل سه‌رافیه‌وه‌ په‌ریگه‌وه‌ له‌سال ۱۹۳۶ گشت سایه‌قه‌یل شه‌مه‌نده‌فه‌ر یا هتار نه‌وه‌یرسته‌ ئه‌را یه‌که‌مجار وه‌بان ئه‌و په‌یه‌له‌ شه‌مه‌نده‌فه‌ره‌گه‌ به‌ه‌رنه‌وه‌وه‌ ته‌نیا که‌سیگ ک رازی بویه به‌ه‌رنه‌یه‌وه‌ی کوردیگ فه‌یلی بویه وه‌ناو رەحمەتی (مه‌جید فه‌یلی) نه‌شته‌جی ناوچه‌ی سه‌دریه‌ی وه‌رانوه‌ر عه‌گد لئه‌کرا. وه‌ل ئه‌وه‌یشا یه‌که‌مین به‌لگه‌ی سایه‌قی (آجازه‌ سوو) له‌ به‌غدا خاوه‌نه‌گه‌ی کورد فه‌یلی بویه.

وه‌ی جووره‌ کورده‌یل فه‌یلی خاوه‌ن تاریخیگ بویه له‌ی ولاته‌ و له‌ گشت لایگه‌وه‌ ده‌س بالایگ داشته‌ له‌ژیان رووژانه‌و هه‌وه‌جه‌ وه‌ ئه‌وه‌ نه‌ه‌رن که‌سه‌یلگ په‌رسیار له‌بان ره‌سه‌نایه‌تیان بکه‌ن له‌ی نه‌شته‌مانه‌.

باب ئه‌لشیخ له‌ سال ۱۹۲۱ ک تائیه‌سه‌یش و جووود ده‌یریگ.

وه‌ل ئه‌وه‌یشا ئه‌را ئه‌سپات زیاتر ک توایم به‌ه‌سه‌مه‌ ئه‌وه‌ نه‌نجامه‌ تا بزانیم له‌وه‌ختی رژیم دکتاتۆر ده‌س کرده‌ کووچ وه‌په‌یکردن کورده‌یل فه‌یلی وه‌ مه‌هانه‌ی ته‌به‌عه‌یه‌ی ئه‌رانی، ئایا نه‌زانسته‌ کورده‌یل فه‌یلی تاریخیگ دویر ودریژ له‌ی عه‌راقه‌ ده‌یرن و شوون باوگ و باپه‌ره‌یلان بویه؟ به‌لی خاس زانسته‌ ک ئه‌یانه‌ به‌ه‌ری پشته‌ ولاته‌گه‌ بویه له‌ گشت مه‌په‌یدانیه‌گه‌وه‌وه‌ له‌لایه‌ن ئابوویره‌یه‌وه‌ کۆنترۆل بازاریش هه‌ر وه‌ده‌س خوه‌یانه‌وه‌ بویه و جه‌وجویل خاسیگیش داشته‌ ئه‌را گه‌شه‌داین وه‌ ئابوویری و رووشنه‌ویری ...هتد، وه‌ل له‌ ژیر مه‌هانه‌ی جووراو جوور ئه‌وه‌ بوی کاره‌سات فه‌ریگ هاورده‌ بانیان و شوناسنامه‌ و مال و مولکیان گشتی زه‌فت کرد و جایه‌یل جوانه‌یلان خسته‌ زندان و دوپاخه‌یش بی سه‌رو شوونیان کرد و تا ئیه‌سه‌یش چاره‌نوویه‌سیان نادیاره‌.

وه‌ گووره‌ی زانیای نویره‌، یه‌که‌مین په‌یمانه‌ی ئاو خوه‌ندنه‌وه‌ (مقیاس الما) ک شماره‌ی (۱) له‌ بانی نویسیاگه‌، خاوه‌نه‌گه‌ی کورد فه‌یلیه‌ له‌ ناوچه‌ی عه‌گدله‌کرا. به‌غدا و ئه‌و ماله‌ ک ئه‌و په‌یمانه‌ی ئاو

بیجگه‌ ئه‌وه‌ هه‌مگه‌ مه‌ینه‌تی و مآلویرانی و کووچ وه‌په‌یکردن و کوشتن و بی سه‌روشوون کردنه‌ ک هاته‌ بان کورده‌یل فه‌یلی له‌ی عه‌راق په‌ر له‌کاره‌سات دلته‌زنه‌، وه‌ل ئه‌وه‌یشا کورده‌یل فه‌یلی خاوه‌ن فه‌یری یادگاریه‌یل خوه‌ش و تاریخیی له‌تی و له‌هه‌مان وه‌خت وه‌گووره‌ی ئه‌وه‌یشه‌ ئه‌سپات ره‌سه‌نایه‌تی خوه‌یان که‌ن جویر کویه‌نه‌ترین نه‌شته‌جی ناوچه‌یل ولاته‌گه‌.

له‌ی باوه‌ته‌وه‌ نویسه‌ر (بالویل کوردی) له‌ باوه‌تیگ باس له‌ به‌ریگ یادگاری کردگه‌ و ئه‌وه‌یشا: له‌وه‌ختیگ خه‌ریک گرده‌و کردن به‌لگه‌یل کویه‌ن بویه ک تابه‌ت وه‌ کورده‌یل فه‌یلی بوی و هه‌وه‌جه‌ وه‌بی داشته‌ن ئه‌را مه‌سه‌له‌ی دادگایه‌یکردن سه‌ران رژیم رمیاگ و له‌وانه‌ک تابه‌ت بوین وه‌ تاوانه‌یلان دژ وه‌ فه‌یلیه‌یل چهن به‌لگه‌یگ که‌فته‌وه‌ر چه‌وم، له‌وانه‌یش به‌لگه‌یگ جویر خزمه‌ت عه‌سکه‌ری له‌سه‌ره‌تای دامه‌زرانن سوپای عه‌راقی و ئه‌و تاپوو یا سه‌نه‌ده‌یله‌ ک به‌عه‌زیگ له‌لیان تاریخی چووگه‌وه‌ ئه‌را سال ۱۸۶۰ له‌ ناوچه‌ی (عه‌گد لئه‌کرا) و له‌ لیانیش مال رەحمەتی (مه‌لا نه‌زه‌ر) و مال رەحمەتی (ئه‌حمەد مه‌به‌رچی) و زانیاری خاسیگ له‌ بان رەحمەتی (ئه‌حمەد فه‌یلی) دامه‌زرانه‌ر حه‌سه‌ینه‌یه‌ی ئه‌حمه‌دی له‌ناوچه‌ی

زولم و زوورداری له‌عه‌راق تاریخی کویه‌نیگ ده‌یریگ ، وه‌ل ئیمه‌ سه‌ره‌تای دامه‌زرانن عه‌راق له‌ساله‌یل بیس سه‌ده‌ی وه‌رین جویر نمونه‌یگ تیه‌ریمنه‌و یاد نه‌وه‌یل تازه ئه‌را ئه‌وه‌ک بزانی ئی ولاته‌ هوپچ وه‌ختیگ له‌کیشه‌مه‌کیش و کوشتن و مآلویرانی و دوچه‌وه‌کی و مه‌سه‌له‌ی حیوازیکردن ره‌گه‌زایه‌تی و نه‌ته‌وایه‌تی خالی نه‌ویه‌وه‌ هه‌ر بایه‌سه‌ نه‌ته‌وه‌یگ یا چین و تابه‌تیگ له‌تی ژیره‌سه‌و ناهمی و هه‌فخوریگ بوپاتاگ و جویر بیگانه‌ ته‌ماشای بکریاتاگ. بیگومان کورد وه‌گشتی له‌سه‌رده‌م مه‌له‌کی تا سه‌رده‌م کووماری و هاتن درنده‌ترین دکتاتۆر ئه‌را بان ته‌خت ده‌سلات ک سه‌دام خوینمژ و داروده‌سه‌گه‌ی بوین، له‌شوون ژیانیه‌گ ئازاد و سه‌روه‌خوه‌ی گه‌ردی، وه‌ل هه‌میشه‌ که‌فتیاگه‌ وه‌ر فه‌ده‌ر رووژگار ک وه‌دریژیی سه‌ده‌یگ تام ئوخه‌ی نه‌کرد و هه‌ر وه‌ ئاگر و ئاسن جوووه‌و دریا و نه‌نفال و کیمیاواران کردنه‌ به‌شی ک بویه مایه‌ی له‌ناوبردن روله‌یل ملله‌ته‌گه‌ و هه‌ر له‌وه‌ر ئه‌وه‌یش کورد خه‌بات چه‌کداری هه‌لوژان و جه‌وه‌له‌یل کوردستان کرده‌ پشته‌ و په‌نا، له‌وه‌ختیگیش زانسته‌ دانیه‌شتن و زووان گه‌فتووگه‌ هوپچ قانجازیگ وه‌ل داگیرکارا له‌لی نه‌که‌فته‌وه‌وه‌ هه‌ر زووان هه‌ره‌شه‌ هاورده‌ کار، ده‌سکرده‌ راپه‌رین و شوورشکاری ئه‌را وه‌ده‌سه‌ه‌وردن هه‌قه‌یل په‌وه‌ی. وه‌ل ئیمه‌ له‌یرا توایم بزانیم سه‌خته‌ترین ژیان کی دیه‌ی چه‌و له‌ی ولات خاوه‌ن په‌یکه‌اته‌ و چینه‌یل جووراو جووره‌؟ بیگومان تاریخی شابه‌ته‌ ک کورده‌یل فه‌یلی که‌فته‌نه‌ وه‌ر

سه‌خته‌ترین ژیان کی دیه‌ی وه‌ چه‌و؟

گول سوو

ئه‌وه‌ سه‌خته‌ی ژیانه‌ و تاوانه‌یل نا‌ئهنسانی فه‌ریگ ده‌ره‌قیان ئه‌نجام دریا و فه‌رته‌ترین و سه‌خته‌ترین زولم و زوور له‌لیان کریا له‌ی عه‌راقه‌. دوپای ئه‌وه‌یش جویر ئه‌وه‌ک دیار و ئاشکراس ک رژیم دکتاتۆر ئه‌وه‌نه‌ خوسه‌و کینه‌ت خوه‌ی وه‌ل کورده‌یل فه‌یلیا هاورده‌ کار زیاتر له‌گشت چینه‌یل کوومه‌لگا، چوینکه‌ تا ئیه‌سه‌یش گشت ئه‌وه‌ وه‌وره‌یل وه‌جه‌مه‌ ک له‌شوونیه‌یل جیاچیای ولاته‌گه‌ کریاسه‌ دی و ته‌رم روله‌یل ملله‌ت بیتاوان له‌تیان دوینه‌ریاسه‌وه‌، وه‌داخ فه‌ریگه‌و هیمان ته‌رم جایه‌ل جوانیه‌گ کورد فه‌یلی له‌تیان نه‌دوینه‌ریاسه‌وه‌ تا بزانیم روله‌یلمان له‌کوورا زنگ وه‌چال کریان و چه‌ وه‌سه‌ریان هات ک یه‌یش چشتیگ ئاشکرا و حاشا هه‌لنه‌گره‌ ک فه‌رته‌ر دالگه‌یل رووفات نه‌زیزه‌یلان دینه‌ چه‌و ته‌نیا دالگه‌یل جگرسزیایگ فه‌یلی نه‌ود ک هیمان وه‌ ته‌مای هه‌والیه‌گن. گشت ئه‌یانه‌ ئه‌و راسیه‌ ده‌رخه‌ن ک فه‌یلیه‌یل سه‌خته‌ترین وه‌زع داشته‌نه‌و ئه‌و مامه‌لی درنده‌ان ک رژیم رمیاگ وه‌لیانا کرده‌سه‌ی وه‌ل هوپچ چین و تابه‌تیگ نه‌کرده‌سه‌ی، هه‌ر له‌وه‌ر ئه‌وه‌یش توینه‌نیم بویشیم له‌ نیمه‌ی دویم سه‌ده‌ی وه‌رین رووژگاریه‌یل فه‌ری سه‌خته‌یگ هاته‌ تویش کورده‌یل فه‌یلی ک هوپچ ملله‌ت و مه‌ردمانیه‌گ نه‌یه‌سه‌ی چه‌و، وه‌ل ئه‌وه‌یشا هوپچ پشته‌ و په‌نایگ نه‌یاشتن ته‌نیا ئه‌یراده‌ی پولاپین و سه‌به‌ر و چه‌وه‌ری دویر و دریز خوه‌یان نه‌ود.

مهینه تییهیل (باب نه لشیخ) له زووانی موختاره گه ی

کول سوو

ناوچه ی باب نه لشیخ له بهغدا گهنجینه ی یادگاری کوردیل
فهیلوه خیزانه یلی جوانترین شیواز خوشه وپسی داشتن و هویج
چشتیک نه تویه نست کورد و عهره ب و موسلمان و مهسیجی و
یه هوود و سابته یلی له یه ک بچه کنیک ، نه و پیکهاته یله تاریخ و
یادگاریه ییل جوانیک دروسکردن ک هویج رووژگاریک نیه تویه نیگ
له هویره و بووه یگه ی و بکوشنیگه وه ی.
له وهر خاتر گله و خواردن نه را رووژگار جارن و گوزهران تیه ل
نیسه ی ناوچه گه ، چه ومان که فته یه کیگ له که سایه تییه ییل ناوچه ی

کردن و بنایه گه یسی سزانن.
ناوچه گه ناسریاگه وه نازایه تی مهردمه گه ی، نه وان همه یسه
له سه رکردیل خودنیشانداین و رایه رینه ییل بوینه، نه را نمونه:
زوورم گریاگه ییل له زندان فزه یلیه له شوون کوده تای رهمه زان له
کوردیل فه یلی بوین ک منیش نه را ماوه ی سالیگ و جوار مانگ
وه لیانا زندانی کریام.

کوردیل فه یلی خاوه ن چالاکیه ییل گه و رای کومه لایه تی بوین، نه یه
بیجگه چالاکیه ییل بازرگانی، ک له ساله ییل چل سده ی گوزده یشت
له وه ختیگ له عراق خوه ندگا و هوشیاری رووشنه ویری نه وی ته نیا
شماره ی دیاری کریاگیگ نه وگ، فه یلیه ییل له وه خته خوه ندگا یه ییل
تایبه ت دامه زرانن، نه جا رحمه تی (حاجی ناوخاس) نه را یه کمجار
له تاریخ پرووسه ی په روورده یی له عراق، مالیگ له ماله ییل خوه ی
پیشگه ش کرد نه را نه وک بگریه یگه خوه ندگا، ک تانیسه ییش نه و
ماله به خش یا وه فقه نه را روله ییل فه یلی، وه لی رژیم دکتاتور کلیلی
کرد و بویه خراوه یگ و نیسه ییش دیواهریلی خه ریکه رمیه ن، ک
داواکاریم له حکومه ت مه رکه زی واده یلی باریگه دی و له هه مان
وه خت داواکاریم له حکومه ت هه رژیم کوردستان ک بایگه هانای
خیزانه ییل کورد فه یلی و دوباره نه و خوه ندگا ناوه دانه و بکا و
شوونده س خوه ی له به غدا دیاری بکا.

کوردیل فه یلی له باب نه لشیخ که فته وه ر گه وراترین په لامار
وه حشیانه له وه خت کووچ وه پیکردنیان، ک دسکریا کووچ وه پیکردن
نه و خیزانه ییلگه شوناسنامه ی عراقی داشتن و ته نانه ت خیزان
خوه میش، من باوگم له سال ۱۸۸۴ له به غدا هاتگه سه دونیا ک وه بان
نه وه یسه وه تاوانبار کریایم وه ته به عیه ی ئیرانی. نه جا له وه خت
کووچ وه پیکردن خیزانه ییل له لایه ن داروده سه ی رژیمه وه هه رچی
داشته تالان کریا.

له باوه ت ناوچه ی باب نه لشیخ له ی وه خته یله، له مه ویسی راسکانیک
ژییه یگ ک هه رچه نی شماره ی خیزانه ییلی زیاتر له چوار هه زار
خیزانه، وه لی ناوچه گه وه دس نه وین خوه ندگا یا مه رده سه وه نالنیگ
، ک نزیکترین خوه ندگای سه رته تایی ته نیا خوه ندگای (ئین جۆزی) یه،
وه لی خوه ندگا یه ییل ناوه ندی و ناماده یی و جوود نه یریگ له تی، وه ل
نه وه یسا ناوچه گه هویج نه خوه شخانه و تیمارگا (مستوصف) یگ له تی
نیه، نه یه بیجگه کیشه ی کاره با ک مه رده وام بریه یگ و خیزانه ییلیش
له وهر نه داری و مه سه له ی ئابووری نیه تویه نن وه پویل چه ن
نه مپیریگ کاره با ی نه هلی بکیشن، وه ل نه وه یسا کیشه یگ گه وراتر
هه س له ناوچه گه، ک نه ویش هاتن وه رشه ییل پیشه سازیه وه ره و ناو
ماله ییل نیشته جی ناوچه گه و زوورم ماله ییل کریاسه کارخانه ی
پیشه سازی و فرن تاواننه وه ی کانزا (معادن) و تۆرنه چی و په خشه و
بویه له ناوانی ماله ییل و پیسی فره یگ دروس کردنه له ژینگه ی
ناوچه گه و له هه مان وه خت پاشمه نه ی کاره گه یانیش فره ی دنه ناو
کوچه ییل و یه ییش بویه سه مایه ی په یابوین نه خوه شیه ییل فره یگ
وه تاییه ت له ناوانی مناله ییل، بیجگه نه وه ییش له کرایه ی مال به رزه و
کردگه و بوچه گترین مالیگ له ورا کرایه گه ی رهمه سه ۷۰ هه زار
دینار. له باوه ت خزمه تگوزرای شاره وانی به غدا یسه وه، وه یه کجاری
گومه و گرینگی یا نه همیه ت وه یی نیه دریه یگ .

ناوچه ی
باب نه لشیخ له ی
وه خته یله، له
مه ویسی راسکانیک
ژییه یگ ک
هه رچه نی شماره ی
خیزانه ییلی زیاتر
له چوار هه زار
خیزانه،
وه لی ناوچه گه
وه دس نه وین
خوه ندگا یا
مه رده سه وه
نالنیگ

باب نه لشیخ ک نه ویش سالح ئیراهیم مووسای موختار ناوچه گه س،
ناوبریاگ سه رته تا باس له تاریخ سیاسی ناوچه گه کرد و وت: پشتگیری
له لایه ن کورده یل فه یلیه وه ته نیا دژ کوده تاکاره یل ۸ شووبات سیه ی
۱۹۶۲ نه وی، به لکوو هه لویسته یل تریش داشته ن. له سه رده م پاشایه تی
فشار فره یگ خریا بان کورده یل فه یلی، نه جا خه لک ناوچه گه ییش
ده سکردنه په لامار داین پۆلیسخانه ی ناوچه گه و گشت زندانیه ییل نازاد

دارایی مللت ئەرا خزمەت وە مللت

مجموعه‌د عه‌لی

هەریم کوردستان لە روی ئاوادانی و گەشه‌کردن و سەرمایه‌گوزاری، ئەوسه‌له‌وه‌ر خاتر خزمه‌تکردن وە مللت کورد و پەرورده‌کردن ئەوهیل نوو له‌ بوارهیل جیا‌جیا جموجویل خاسیگ وە خوهیه‌وه‌ دوینیگ و وەرجه‌ گشت چشتگی‌ش خزمه‌تگوزرای و‌زه‌ی کاره‌با، چوینکه‌ مه‌سه‌له‌ی که‌می کاره‌با کیشه‌ی گه‌ورایگ دروس ئەکا و مللت نالنن وە دەسیه‌وه، هەر له‌وه‌ر ئەوه‌یش هەریم کوردستان

کار له‌بان ناماده‌کردن و‌زه‌ی کاره‌با کرد وە توانای خاسیگه‌وه‌وه‌ له‌ی رویه‌وه‌ هه‌ول فریگ ده‌یگ ئەرا ده‌سکه‌فتن بر زیاتریگ له‌ کاره‌با. بیجگه‌ ئەوه‌یش حکوومه‌ت هەریم پیشکه‌فتنه‌یل فریگ وە خوهیه‌وه‌ دیه‌ له‌ گشت مه‌یدانه‌یل سیاسی و پهره‌سه‌ندن دیموکراسی و ئاوه‌دانی و زنگه‌وکردن ژیرخان ئابووری له‌وه‌ر خاتر ناماده‌کردن زه‌مینه‌یگ له‌بان بنه‌مای

(دارایی مللت ئەرا خزمەت مللت)، وەل ئەوه‌یشا و‌مرده‌وام گه‌ردیگه‌ شوون خاسازی و جیوه‌جیکردن هه‌قه‌یل هاوولاتی و مامله‌کردن وەل گشتا له‌بان بنه‌مای یه‌کسانی، هەر له‌وه‌ر ئەوه‌یش نوورید ئەو خزمه‌تگوزاریه‌یله‌ ناوچه‌یل فریگ له‌ هەریم گرت‌ه‌وه‌ جویر ئاوی‌ی و ناحیه‌و قه‌زایه‌یل، ئەرا تموونه: ئەو خزمه‌تگوزاریه‌یله‌ ک ئەنجام دریا له‌ ناحیه‌ی(ورتی)له‌ پاریزگای هه‌ولێر جویر دروسکردن ماله‌یل تازه‌و کیشانن لویه‌یل ئاو خواردن و قیرتاوکردن بریگ له‌ جاده‌یل و کاره‌یل تر له‌مه‌یدان پەرورده‌و تهن‌دروسی و کشتوکاله‌وه، بیجگه‌ ئەوه‌یش پ‌روژه‌یل خزمه‌تگوزاری له‌ ناحیه‌ی (دیانا) سەر و‌ه‌پاریزگای هه‌ولێر ک دەسکریا جیوه‌جیکردنی وەک خاسه‌وکردن کاره‌باو خزمه‌تگوزاریه‌یل تر له‌گشت مه‌یدانیگه‌وه. وەل ئەوه‌یشا هەریم کوردستان له‌باو‌ت مه‌سه‌له‌ی سەرمایه‌گوزاریه‌وه، و‌مرده‌وام ریکه‌ه‌فتگه‌ وەل کۆمپانیایه‌یل گه‌ورای جووراو جوور جه‌هانیا جوور کومپانیای (Forbs) ئەم‌ریکی ک و‌ه‌رپه‌وه‌به‌رگه‌ی جه‌خت له‌بان هاوکاری کرد وەل وزارت تهن‌دروسی له‌ هەریم وە نامانج جیوه‌جیکردن پ‌روژه‌یل هاوبه‌ش و

سەرکردایه‌تی هەریم

کوردستان و‌مرده‌وامه

له‌بان جیوه‌جیکردن

و‌ه‌سانن خزمەت و گشت

ئەو چشته‌یله‌ ک قانجاز

ره‌سنیگه‌ مللت کورد،

یه‌یش بیجگه‌ ئەوه‌ک

پابه‌نده‌ وه‌و ده‌ستوور

ویاسایه‌یله‌ ک له‌وه‌ر

خاتر هاوولاتیه‌یل هەریم

دانریا

کارکردن له‌مه‌یدان سەرمایه‌گوزاری. له‌ هه‌مان و‌مخت کۆمپانیای سەرمایه‌گوزاری (دانه‌ی ئماراتی ک ده‌سکرده‌ به‌ره‌مه‌هاوردن غاز شله‌وکرپاک (الغاز المسال) له‌ هەریم و ئەو غازه‌ ره‌سانه‌ ویسگه‌یل و‌ه‌ه‌هاوردن کاره‌با له‌ شار هه‌ولێر و بازیان و له‌ هەریم کوردستان وە بر به‌ره‌م ۷۶٪. ئەوانه‌ک باسیان کردیم له‌و خزمه‌تگوزاریه‌یله‌ مشتگی بوی له‌ خه‌رواریگ، ک وە ئاشکرا نه‌خش یا ده‌ور سەرکردایه‌تی هەریم نیشانده‌یگ وە جووریگ ک هه‌ولده‌ره‌ له‌بان ئەوه‌ک خزمه‌ت ئنسانیه‌ت بکا له‌بان بنه‌مای دارایی مللت خزمه‌ته‌ ئەرا مللت، ک هیمان سەرکردایه‌تی هەریم کوردستان و‌مرده‌وامه‌ له‌بان جیوه‌جیکردن و‌ه‌سانن خزمه‌ت و گشت ئەو چشته‌یله‌ ک قانجاز ره‌سنیگه‌ مللت کورد، یه‌یش بیجگه‌ ئەوه‌ک پابه‌نده‌ وه‌و ده‌ستوور و یاسایه‌یله‌ ک له‌وه‌ر خاتر هاوولاتیه‌یل هەریم دانریا، ئەوه‌یش وە جیوه‌جیکردن رپ‌ه‌و دیموکراسی و ئازادی راده‌رخستن و قه‌بوولکردن رای یه‌کت‌ری و کارکردن له‌بان بنه‌مای یه‌کسانی له‌ناونی ر‌ووله‌یل مللت و‌ه‌بی جیاوازی.

كوومەلگای ئنسانی وە چەنەھا قوناغا پەریەسەو تا رەسیەسە ئی قوناغ ئیسە و گشت قوناغیگ وەل قوناغ وەرچە خوہیا جیاووتر بویە، وەل ئەوہیشا لەگشت قوناغیگ چەنەھا چەمک کومەلایەتی کەفتیەسە ژیر کاریگەری گۆریانەو، ئمجا خیزانیش جویر ئەو چەمکەیلە گۆرانکاری هاتیەسە بانئ.

گشت گۆرانکاریگ لە کومەلگا دەرەنجام گۆرانکاریە لەمەیدانەیل تر، وەتایبەت تەکنۆلۆجیا، یا تویەنیم بویشیم لایەن

لە کوومەلگا بوودە مایەی دروسکردن قەیری کیشەو کەسەیلگ لە دژی وسیەن و شایەت قەیری یاخیبوین لە تاکەیل کومەلگا دروس بکا، لەهەمان وەخت چەنگ و دیاردەیل سروشتی کاریگەری دیرن لەبان گۆرانکاریەیل کومەلایەتی، وەل ئەوہیشا کووچکردنیش جوور گشت ئەو دیاردەیل ترە کاریگەری دیریگ لەبان گۆرانکاریەیل وە تاییبەت کووچ مەردم نیشتەجی ئاواپەیل ئەرا شار. وەل پشکەفتن تەکنۆلۆجیا، هەوچەیل تاك و کومەلگایش زیاترەو

فرەییگ کومەلایەتی، وەل ھویچ داب و نەریتیگ و ھویچ قیەمتیگ کومەلایەتی لەی وەزە نەمەندیەسەو، وە تاییبەت لەو کومەلگایەیلە ک پشکەفتن تەکنۆلۆجیا لەتیان فرە گورچە، لە هەمان وەخت لە کومەلگایەیل دوپاکەفتگیش (کوومەلگای جەهان سێیم) گۆرانکاری رویداگە. ئەو گۆرانکاریەیلە ک لە کومەلگایەیل رویداگە وە ئاشکرا کەفتیگە وەرچەو، کومەلگای ئیمەیش یەکیگ بویە لەو کومەلگایەیلە ک قەیری گۆرانکاری

جویر ئەوہک زانیاری دیریگ و فرەییگیش لەو کەسەیلە ک ژن خوازن خودیان و ھاوسەرگەیان مانگ ھەسەل(شەر العسل) لە سەرەتای دروسبوین ژیان ھاوسەری دەسنیشان کەن ئەرا وەسەربردن وەختیگ پەر لەبەختەوہری و ھەر لەوہر ئەوہیش بچنە ناو ئەو ژیان پەر لەناسوودەییەو، شوونیگ خوەش دیاری کەن و ماوہی مانگیگ لەتی میننەو، وەل سەرەتا با بزانیم ئی کلتوورە لە کووراوہ پەیا بویە؟

دیار و ئاشکراس ک مانگ ھەسەل لە کلتوور رۆمانیەیلەوہ ھاتگە، ک وەوی و زاوا ئەرا ماوہی مانگیگ لەبان یەک گشت رووژیگ ھەسەل و ئاوی تیکەل کردیان و خواردیانەی ئەرا ئەوہک ئەو ماوہ وەخوەشی و شادی بوونە سەر. لەشوون ئەوہیش ئەو کلتوورە جیاواری بوی ئەرا ئەوروپا و دوپاخریش ئەرا گشت دونیا، وەل لەکوومەلگای کوردەواری خودمان ئەو ماوہ کەمترە کریەییگ و بووگە ھەفتەییگ یا کەمتر.

بیگومان ئەو ماوہ فرە تاییبەت و خوەشە، چوینکە یادگارییەیلی ھەر مینیگ لەلای ئەو ژن و پیاوہ، ئەویش وەچەواشەئە ئەوہک ئەو ماوہ لەناو مال و خیزان خودیان بوونە سەر، چوینکە ھەر چشتیگ تام خوەی دیریگ . ئمجا ئەگەر بایگ و ئەو بووک و زاوا لەمال خودیان بوون، ئەوہ بیگومان زیاتر شەرم لەلایان پەیا بوود جویر نەریتیگ کوردەواری ک تا ئیسەیش شوونەوار ئەو رەفتارە ھەر مەندگەو لەیوا ھویرەو کەن ک گواپا ئەو کورە دی خیزانگەئە و بنەمالگەئە خوەی لەھویریەو چیەو ھویچ گرینیگی یا ئەھمیەتیگ وەپیان نیەییگ ، ک یەیش خوەی لەخوەی ھویرەوکردن غەلەتیگەو بیجگە ئەوہیش فرەجار لەی باوہتەوہ چشتەیل ناخوەشیگ رویدەییگ .

فرەکەس ئویشن ئەو ماوہ ک دیاریکریاگە وەماوہی تەلایی و ناوی نریاگە مانگ ھەسەل فرە گرنگە لەژیان کورگەو دوپەتەگە، چوینکە ئەو قوناغە لەسەرەتای ژیان ھاوسەری ئەوہسە ک ئەو ھاوسەرەیلە تویەنن ئەو ماوہ بکەنە بنەمای خاسیگ ئەرا قوناغەیل ئایندەیان لە ژیان، وەل لەیوا دیارە لە کوومەلگای کوردەواری خودمان تائیسە ئەوہنە گرنگی وەپی نیەدریەییگ لەوہر ھوکار داب و نەریت کوپەن و مەسەلەئە شەرم و شوو. ھەر لەوہر ئەوہیش دوپیند ئەو ماوہی یەک مانگە کەنە ھەفتەییگ ، وەل لەلایگ تریشەوہ وەزە ئابووری ئەو ھاوسەرەیلە جار لەیوا ھەس رێ وەپیان نیەییگ لە چەن رووژیگ زیاتر بمیننەوہ، چوینکە ھەوہجە وە خەرچ زیاتر دیریگ و ئەیانیش لەیوا ھویرەو کەن لەجیای ئەوہک ئەو پویلە لەورا خەرچ بکەن دەنەئە ناوماڵیگ یا ھەوہجەییگ لە ھەوہجەیل ژیانان. ھەر لەوہر ئەوہیش تویەنیم بویشیم مانگ ھەسەل لەلای کورد تەنیا ھەر ھەفتەییگەو ھیمان ئەوہنە ئەھمیەت خوەی وەرنەگرتکە لە کوومەلگا.

مانگ ھەسەلی لای کورد ھەفتەییگە!

گۆل سۆھ

تەکنۆلۆجیا و کومەلگا

گۆل سۆھ

لەتی رویداگە و وە تاییبەت لە کووتایی سەدەئە وەرین و سەرەتای سەدەئە ۲۱، یەیش وەسەبەب ئەو ھەمگە گۆرانکاری و پشکەفتنەیلە ک لەمەیدان تەکنۆلۆجیا رویدا. ئمجا ھەرچەن لە کوومەلگای ئیمە تەکنۆلۆجیای رووژناوایی تیەریمنە کار و فرەیش لەلای بەرزەوہندی تاك و خیزان کوومەلگا نیە، وەل کوومەلگای کوردەواری گام گەوراییگ نا لەرووی گۆرانکاری و تویەنیم برەسپنە خودمانا لە وە کارھواردن تەکنۆلۆجیا وە شیواز غەلەتیگ..

بوود، بگر ھەوہجەیل رووژانەئە ئادەمیزاد ئالشت بوود، یەیش لەیوا ئەک ئادەمیزاد وەردەوام ھەول بیەییگ ئەرا وەدەسھواردن ئەو ھەوہجەیلە، ئمجا ئەگەر ھات و نەتویەنست ئەو ھەوہجەیلە وە شیوہی خاسیگ باریگە دەس، ئەوہ ھەول دەییگ وە شیوہیگ ناقانوونیش بوود ھەوہجەیلی پەردو بکا، لەیرا لاداین و تاوان لە کوومەلگا رۆی لە زیایبوین ئەکا و تاوان نائنسائیەنە کریەییگە دی. پشکەفتن لە تەکنۆلۆجیا بوودە سەبەب گۆرانکاری لە لایەنەیل

ماددی، وەل گۆرانکاری لەلایەن کومەلایەتی کەمترە لەچەو لایەن ماددی، یەیش مەعنای ئەوہ نیە گۆرانکاری لەلایەن کومەلایەتی نیە، وە چەواشەوہ گۆرانکاری ھەس، وەتاییبەت دوپای شۆرش پشەسازئە ئەوہ بوی ک گۆرانکارییەیل کومەلایەتی لەداب و نەریت و ھەلسوکەفت و چشتەیل تر گورجتر بوی، وەل مەرج نیە گشت گۆرانکارییگ خاس بوود و لەھەمان وەخت وە گوورەئە خواست و ئارەزوو تاکەیل کوومەلگا بوود، دوپیند فرەجار گۆرانکاری

حوکمداین له

تاوانهیل

له دید قانون و سیاست

به ختیارغه فور

له شیوهیل په یوه ندیداره وه سستم گشتی ولات ودام و دهزگایهیلی رسمی خود خوهی، ههر لهوهر نهوهیش دوینریه یگ سیاسیه یلیش نهه میهت فره یگ دهنه ئی دیارده و فره جاریش و مرجه نهوهك شیوهی رویداگهیل ناو تاوان دیار به یگ قسه و باس فره یگ له بانئ کره یگ و سیاسیه ییل هه میسه هه ول نهوه دهن ك شیوهی رویداگهیل وهتایبهت دیاردهی تاوانکاری له دید سیاسیه گه یه وه شیوه بکه ن و نوورید و مرجه ناشکرابوینی شیوه وکردن و له یه که وه داینه یلیان پیشکەش که ن، وه لی له لایگ تره وه دوینیم ك قانونیه ییل وهتایبهت شاره زایه ییل مهیدان تاوانکاری وه ل رویداين ههر تاوانیگ هویرده کاری ئه رای که ن و باس له هه وکاره یلی که ن و تا ره سیگه راسیه یل، ك هویچ گومانیکیش له وه نیه له وه ختیگ ره سنه راسیه یلیش له ههر تاوانیگ هه وه جه وه هه ول و ته قلا یگ بی وچان دیریگ تا مه سه له گه ره سیگه نه وه ك وه دویر و دریزی باس له لی بکره یگ و راسیه یلیش وهك خوهی دیاری بکره یین وه بی گووشداین وه ئه وانگه تاوانگه نه نجام دانه، وه یه ییش حوکمداین له ناو قانونیه ییل وهتایبهت شاره زایه ییل مهیدان تاوانکاری هه وه جه وه ماوهی دویره دریزیگ دیریگ ئه را له یه که وه داین و شیوه وکردن زیاتر، وه یه ییش بیگومان دهره نجامه یلی یه کلا که ر بووگ و راسی رویداگه یل خه یگه ده یشت وه بی کاریگه ری و فشار ئه ی و نه و.

له لایگ تره وه، سیاسه تمه داره یل وه حوکم نه وه گ زانستی سیاسی هه میسه ها له گویریانیگ و مردهوام و تیکه ل رویداگه یله له وه دخت و سه عات خوهی، ههر لهوهر نهوهیش هه وه جه وه ناشکرکردن ئاست رویداگه یل دیریگ وه گووره ی بارووه زع تاوانگه و نه وه نیه تویا یگ دو یابخریه یگ ئه را وه ختیگ تر، چوینکه نه گه ر هات و دو یاخریا نه وه بیگومان مه سه له گه کاریگه ری و نه ه میهت خوهی نیه مینیم. دیاردهی تاوانکاری جیاواز له گشت دیارده یل ناو کوومه لگا، هه وه جه وه دید قانونی و، وه دخت و سه عات فره یگ دیریگ تا بریار و حوکم له چاره نویس ههر تاوانیگ به یگ، یه ییش لهوهر خاتر نه وه ك راسی جویر خوهی بره سیگه مه ردم. ئمجا دیاردهی تاوانکاری وه حوکم نه وهك به سیاسه چاره نویس و زیان مه ردمه وه، هه وه جه وه مامه لته کردنیگ تاییبهت و شاره زایانه دیریگ و نیه وگ هویچ تاوانیگ ته وزیف بکره یگ ئه را مه مه رده یل سیاسی.

د یار ه تاوان وهك دیارده یگ ناو کوومه لگا هه میسه بو یه سه مایه ی گرینگی یا نه هه میهت شاره زایه ییل ناو کوومه لگا وهتایبهت شاره زایه ییل مهیدان قانون تاوانکاری لهوهر خاتر نه وهك بگه رده ن شوون هه وکاره یل رویداين تاوان و شیوه یلی و چاره سه ر گونجیاگ ئه رایان بوینیکه وه، وه لی وه ل نه وه ییشا تاوان وه سه به ب کاریگه ری یه یلی له بان کوومه لگا هه میسه بو یه سه مایه ی مه یل شاره زایه ییل له مهیدان تر وهتایبهت سیاسه تمه داره یل، چوینکه تاوانیش وه شیوه یگ

دو یه ته یل له ۱۸ سالانه وه تانزیکه ی ۲۵ سالی عومر راسه قینه ی خوه یان ئو ییش و ناشکرای که ن، وه لی له شوون ۲۵ سالانه وه دی حه زکه ن عومر خوه یان که مه و بکه ن و ته ماشا که یید عومر راسه قینه ی خوه یان شارنه وه، چوینکه توان هه میسه له وه قوناغه بمیننه وه ك مایه ی مه یلیکشان مه ردم ده وره ر بوون، ئمجا له یرا وه ئی حاله ته بووگه به شیگ له سایکۆلۆژیای دو یه ته یل، ههر لهوهر نهوهیش وه تونی چنه گژ ههر وه ره سیگا ك بایگه بان ریگه یان، وه لی یه کیگ له وه وه ره سه یله ك بووگه ههر شه ئه را نه و پیکه اته ی سایکۆلۆژی دو یه ته یله، نه ویش ههر شه یگ سر و شتی و توانای

بیگومان له ده سو په یکردن قوناغ ههر زه کاریه وه، دو یه ته یل نه وه سه له لایان دروس بووگ ك بوینه سه مایه ی مه یلیکشان ره گه ز وه رانه ور، ههر لهوهر نهوهیش دوینیم له سه ره تای ئی قوناغه حه ز وه گه ورا کردن عومر خوه یان که ن تا نزیکه ی عومر ۱۷ سالی و هه ول جوانه وکردن چشته یل مه یلیکیش لاشه یان دهن و نوورید وه ل نه وه ییشا جنگ جوان و مه یلیکیش لهوهر که ن و له لیانیش هه س که وش به رز که یگه پا لهوهر خاتر نه وهك بالای به رز دیار به یگ، دی خه ریک ده مچه و یا روخسار خوه یانن و گه رده ن شوون کریم و دهرمان تاییبهت ئه را نه هیشتن ههر شوونه واریگ له بان روخساریان.

ئه را چه دو یه ته یل حه زکه ن عومریان که مه و بکه ن؟

کۆل سۆ

روی وه روی بوینه وه ی له لایه ن دو یه ته یله وه مه حاله ك نه ویش گه ورا بوین عومره، لهوهر نه وه خاسترین و گونجیاگترین چهك ئه را ئی ههر شه ته نیا که مکرده وه ی عومره، ئمجا ئی مه سه له ی خود بو یچگه وکردن عومر یسه له ی خاله یله وه سه رچه وه گر یگ :

۱- چگن وه ناو عومره وه: ك یه ییش له گه ورا بی نزیکه و بوون و له هه مان وه دخت وه هار جوانیان نیه مینیم و دی نیه ونه مایه ی مه یلیکشان ره گه ز وه رانه ور (ته نانه ت ئه را ژنه یل هاوسه رداریش ئی هه سه له یه وه).

۲- وه رونه و ناو چگن عومر ئه را دو یه ته یل وه بی چگن وه ناو زیان هاوسه ری کاریگه ری دیریگ له بان که مه وکردن دهره ت چگن وه ناو زیان هاوسه رگری.

۳- دو یه ته یل نه گه ر له عومر درهنگیگ له زیانیان هاوسه رگری بکه ن، نه گه ر یا ئحتمال نه وه هه س منال ناته واو بارنه زیانه وه، ك یه ییش ههر شه یگه له بان زیانیان.

وه لی له یرا پرسیا ریگ هه س ك نایا ئی دیارده ئه رچه له کورده یل که مته ر؟ بیگومان هه وکار ئی چشته فره س، ك نه ویش له ناو نی هه وکار سایکۆلۆژی و کوومه لایه تی و ئابووری و کلتوری دابه ش بوون، ئمجا ره گه ز نیرینه هه میسه خوهی وه خاوه ن به دخت زانیگ ك ههر چه نی که م و کور ییش داشتووگ ئه را نه وهك بجووگه زیان هاوسه ری وه (وه تاییبهت له کوومه لگایه یل نیر سالاری)، وه ل نه وه ییشا فره بی نسبه ی دو یه ته یل و که می نسبه ی کورده یل له کوومه لگا هه وکار یگ تره ك مه سه له ی عومر له لای نه ه میهت نه یاشتووگ، بیچگه نه وه ییش پیکه اته ی سایکۆلۆژی کور ییش جیاوازه له هه مان پیکه اته ی دو یه ته یل. له و ولاته یله ك قه پیران ئابووری رهنگه و داگه له زیان کوومه لگا هه میسه ته رازوی به رزه وه ندیه یل وه لای کورده یلا شکیا سه وه، ته ماشا که یید له کورده ستان له وه دخت ساله یل ئابلقه ی ئابووری، کورده یل گه ورا عومر له ئۆروپا وه هاتیانه وه وه ل دو یه ته یل ۱۶ و ۱۷ و ۱۸ سالنا هاوسه رگری کردیان ته نیا وه سه به ب نه وهك هان له ئۆروپا، وه ل نه وه ییشا کلتور کوومه لگایش دهر دوینیم له ی مه یدانه.

به خته وهری وه مال و ته لا نیه

جه مان نهرکه وازی

نه بیکاتؤس ئویشیگ (نه گهر بایگ و کهسیگ خوه شبه خت نه وگ تاوانباره). وهل نه ویشا ئویشیم ناده میزاد تویه نیگ زیان خودی وه دس خودی دروس بکاو به خته وهر بووگ له زیانی. بیگومان خوه شه ویسی راسه قینه و بی پیچ وپهنا کهم کهس تویه نیگ خودی به یگ له قهری، چوینکه نه وک ئوروو دوی نریه یگ ههر وهناو خوه شه ویسیه و ته نیا و دخت وه سه بر دنه و هویج تر. وهل له هه مان و دخت جووریگ له خوه شه ویسی که فیگه وهر چه و ک نامانج له تی به که وگرتن و هه ولداین راسه قینه س نهرا ئاینده و پیکه ووردن زیان هاوسهری له بان بنه مای راسی و پاکی.

وهلی وهداخه وه راسه ک ئویشن کهس وه بی نه جهل نیه مریگ، وهل فرده کهس ههس خودیان خه نه فورگ نه زده هاوه، له ایرا مه بهس باسه گه مان نه وسه ک ئایا به خته وهری وه مال و ته لاس؟ بیگومان نه خه یر، چوینکه به خته وهری ها له گونجیان و له یه کره سپینه وه نه وین کیشه و گرفت له ناوونی ژن و شوی، ئمجا فره وهداخه وه دوی نید به خته وهری کریه یگه قوربان مال دونیاو خوه شه ییل تایبه تیگ له و دویه ته دزیه یگ ک دریه یگه شوی، ئه ویش وه ئیرادگرتن و داواکاری فریگ له لایه ن خیزان دویه ته گه وه جویر مهرجیگ سه ره کی ک ههر چه نی دویه ته گه ویش رازی نیه وه و داواکاریه، وهل دوی نید سلا ی ودهس خودی نیه و نیه تویه نیگ دهنگی بایگه بان و نق بکا، ههر له وهر ئه ویش دوی نید کوره گه که فیگه ناو دوربان سه خت و ته نیگ و ناچاره داواکاری مال خه سویره باریگه جی و نیه تویا یگ

نه انجام نه و خوه شه ویسیه له دهس به یگ، وهل نوری د باخه وان نامه ردیگ بویه سه تویه شه وه له باخ دول بهر گول ئومیدیان وه مهرج تیه ریگه بهر، دی هویر له وه ناکا جه ری تازه له نه وه له وه ئاوه گه ی سه رد و خوه شه و دویای ماوه یگ تامی نیه مینیگ و ژهنگ ده یگ، ئایا دی خوه شه ختی له کووراوه بایگ نه گهر خیزان دویه ت وه ک فرووشتن دویه ته گه یان بفر ووشن وه مال و ته لا؟ ئایا نه و دویه ته چوین شه رمه زار نیه وگ و دختی بژنه فیگ مال باوانی ئیراد گرتنه و فرووشتنه ی له وهر پویل نه ک له وهر خوه شه ویسی و خواست بی مهرج خودی؟ مه عنای نه وسه له ایرا نه و خوه شه ویسیه جوانه رمه رگ بووگ و نریه یگه چال له لایه ن خیزان دویه ته گه وه، و دختی گیش تیه یگه پای قسه و باس ئویشن ئیمه به خته وهری نهرا دویه ته مان توایم!!!

به خته وهری له زیان هاوسهری خودی دوی نیگه وه، ئه ویش وه مهرجیگ جویر نه وک له سه رته تا ئشاره ت وه پی کردیم له یه کره سپینه وه و گونجیان و قه بوولکردن یه کتریه وه گشت جووریگه وه، زیانیگه خوه شی و ته نیگه یلی جویر یه ک بکیشن، هویج و دختیگ به خته وهری وه پویل نیه سپینه یگ، وهل شایه ت رووژی بایگ نه و ژنه بکه فیگه وهر تانه ی ماله خه سویره و بویش ئیمه وه پویل سه ندیمه سه د، ئمجا نه و و دختی زیانی چوین بووگ و رووژگاری چوین بگوزهریگ، ههر له وهر ئه ویش ئویشیم به خته وهری وه مال و ته لا نیه.

وه رجه نه وک کار له کار بترازیه ی

حاته م باتاسی

که نه که سه یل تر پرش نه و کیشه و کاره سات دلته زنه وه ههر جووریگ بوود خوه یانیش گریگه وه، چوینکه ههر و دختی بوود ههر رووژی تیه یگ ناوه روک نه و بوختکردنه نه انجامه گه ی ئاشکرا بکریه یگ، دی کهس بوختانچی وه تاوانبار دریه یگه قه له م و ههر بایه سه بره سیگه سزای خودی.

بوختکردن و دگشت مه عنایگیه وه، هه ره شه کردنه نهرا بان زیان گشت ناده میزادیگ، دی مه گهر وه روی وهری وهر پرچ بدریه یگه وه، وهنا کاره ساته یل گه ورایگ له لی دروس بوود، وهل نه ویشا نه و جووره که سه یله ک بوخت نه رایان کریه یگ زیاتر هووکاره گه ی چووگه وه نهرا نه وک کهس وهرانوهر و بوختانچی که یفیان وه پی بایگه وه وه له دلیشه وه خوه شی نیایگ له ئاسووده یی و نارامی و ئامانجیان نه وسه تویش رووژ سه ییگیان بکه ن و به خته وهری زیان له لیان بشیونن، ههر له وهر ئه ویش

له ناو کوومه لگای کورده واری خوه مان جووره که سه یلیگ درنده ناسا هه ن ک وه هویریگ ته نگ و تیه ریگه وه نوورنه مه ردمه وه، ک نه ویش وه مه هانه ی جووراو جوور و بی به لگه، فره وه بی وژدانیه وه بوخت نهرا که سه یلیگ که ن وه ههر شیوازیگ بوود نه و بوخته دروس که ن ک بووگه فاکته ریگ نهرا په یابوین کیشه و ناکووکی و کاره سات جووراو جوور، له نه انجامیش نوورید چه نه ها کهس بیتاوان ک دویرن له مه سه له گه بوونه قوربانی نه و دیارده ی ناشرینه.

بیگومان بوختکردن وشه یگ فره ناشرینه و له دم که سه یلیگ نهزان و دویا که فتگ سه رچه وه گریگ، فره جاریش ئی وشه ی ناپوخته چه نه ها کهس بیتاوان تویش کاره سات خویناوی کردگه.

وهل نه ویشا ته نانه ت خود نه و جووره که سه یلیشه ک بوخت

دهس که نه دروسکردن مه هانه ی جووراو جوور و ناو ده میان که نه چه ک و قسه یل بوختکردن و گولله وارن که سه یل وهرانوهر و پی که ن، دی نه گهر که سیگ گولله یگ بدریه یگه لی ئایا بایه سه حالی چوین بوود!! بیگومان نه و گولله یشه ته قتیگه ی که سیگ بیتاوانا ئایا نه ویش له شوون نه و گولله چه نه انجام ده یگ! بیگومان زیان هه ردوگلا که فیگه مه ترسی.

له راسی بوختکردن خودی له خودی له دروسکردن گرفت و کاره سات دلته زن نه و نه گورجه، دوی نید فره جار ماوه ی نه وه نیه یگ به لگه بایده کار نهرا مه رام ئسپاتکردن مه سه له گه، یه یش هووکاره گه ی ههر نهرا نه قامی و خوه شبا وهری نه و جووره که سه یله چووگه وه ک له ناکاو بوختیگ ژنه فن.

بوختکردن ناسریاگه وه دروو فره گه وراو تویه نیگ ناده میزاد ناچار بکا په نا بووه یگه وهر گولله و چه قوو، ئمجا ک زانیم بوختکردن وه گشت جووریگه وه نه و نه مه ترسیدار بوود و نه و نه هه ره شه داشتوود و نه و نه کاریگه ر و گه ورا بوود نهرا بان زیان گشت که سیگ، با دهر فته و وه که سه یله نه یه یم نه و دیارده ی ناشرینه بارنه کار و تویش کاره سات گه ورامان بارن وهرجه نه وک کار له کار بترازیه ی.

دووسایه‌تی کورد دوشمنایه‌تی

عیماد عه‌لی

مللته کوردستان دهره‌تیه‌تی نه‌رای هه‌نه‌که‌فتگه له کارکردن و نو‌مید نه‌نجام‌داین کار تاییه‌ت له تاریخ و نه‌و رویداگه‌په‌له ک هاته تویی‌شیه‌وه له‌وه‌ر خاتر باسکردنی وه‌شیه‌وی خاسیگ، یه‌پیش شیه‌وکردن زانستی فراوانیگ توایگ، وه‌لی نمروو دهره‌تیه‌یل فره‌یگ ها وهرده‌می و یه‌پیش ده‌سه‌په‌تی ده‌یگ نه‌را پاکانه‌کردن (تبریر) له کیشه‌یل تاریخی له‌گشت لایه‌نه‌یل رووشنه‌ویری و سیاسی و نابووری و کومه‌لایه‌تی، وه‌ل نه‌وه‌پیشا توپه‌نیگ نه‌و رووژگار قه‌بوول بکا ک وه‌پیا گوزهر کرد وه‌دریژایی تاریخ چ وهرگری یا وه‌چه‌واشه‌وه.

نه‌و زمینه‌ی خوه‌شکریاگه له کوردستان هیشتگه مللته پرسیار بکه‌ن له‌بان گوزه‌شته‌و نیسه‌و ناینده وه‌گورده‌ی نه‌و پرسیاره‌یل که‌له‌که‌کریاگه له‌باومت کیشه‌و گرفته‌یل و نه‌و رویداگه‌په‌له ک وه‌پیا گوزهر کردگه له رووژگاری و نه‌وه‌ک وه‌په‌ی ره‌سپه‌و نه‌وه‌ک نیسه‌ دیریگه‌ی.

نمجا

خه‌یر وهرده‌وام به‌یگه‌ی وهره‌و به‌رزایی و هه‌لوژانن چشته‌یل راسکانی له‌گشت فوناغیگ نه‌گهر بایگ و نه‌قل باریگه کار، بیگومان نه‌و ره‌سپیشه‌ نه‌بایه‌د بچووگه به‌ره‌که‌ت خوسه‌و کینه‌ت و تونره‌ویه‌وه، نمجا یه‌پیش نیه‌وگه وهره‌س نه‌رای له‌وه‌ک بگهردیگه شوون خاله‌یل سه‌ه.

مللته کورد هه‌رچه‌نی تا دویه‌که له گووشه‌ی وهرگریکردن یا دیفاع بوی، وه‌لی نمروو هیژ و توانا دیریگ بچووگه ناو گشت مه‌یدانیگه‌وه، نه‌گهر تا دویه‌که ده‌سی له کار نه‌چی، وه‌لی نمروو دهره‌تیه‌یل فره‌یگ ها وهرده‌می نه‌را پیش‌که‌فتن، ک بیگومان یه‌پیش ده‌سه‌په‌تی ده‌یگ له‌وه‌ر گامناین و ره‌سپن وه‌ رووشنه‌ویریه‌یل نه‌ته‌وه‌یی له‌وه‌ز نیسه‌مان و نه‌وه‌ک روی وهرویی بویمنه‌وه له‌لایه‌نه‌یل خاس نه‌را جه‌هانگیری و پیش‌که‌فتن ته‌کنؤلۆچی، ک

وه‌ز نیسه‌ وه‌ شیه‌وی گشتی شوونه‌وار گه‌ورایگ له‌بانی چه‌سپنیگ له نه‌نجام‌داین وهرگرتن رووشنه‌ویری جه‌هانی و به‌ره‌سندنه‌یل زانستی وه‌تاییه‌ت نه‌وه‌ک له وه‌ز کوردستان عراق کریه‌یگه دی، ک نموونه‌ی جوانیگه له واقع و هس برابیه‌تی و مامله‌کردن به‌خشیگه‌پی وه‌ل فوناغ نیسه‌یا وه‌گشت نه‌فلانیه‌تیگ، هه‌ر له‌وه‌ر نه‌وه‌پیش کورد توپه‌نیگ بکه‌یگه‌ی سه‌رمایه له‌وه‌ر خاتر خوه‌ندنه‌وه‌ی تاریخ نه‌را چشته‌یل فره‌یگ ک نامانج له‌وه‌پیش دووسیکردنه‌و کووتاییه‌اوردنه وه‌ ریگه‌ی دویر ودریژ دوشمنایه‌تیکردن.

بیگومان توپه‌نیم وه‌گشت جورئه‌تیگه‌وه بویشیم یه‌پیش په‌ندوهرگرتنه له کاره‌یل ناریک یا ناشایسته‌ی گوزه‌شته‌وه هه‌ول و ته‌قلای دروسبوینه‌وه‌و خاسسازی توایگ له‌وه‌ر خاتر بنیاتناین رووحیه‌ت خاس و پرچپاکیگ نه‌را دلنایی و ناسووده‌کردن وژدان و ده‌روین ک نه‌ویش له‌وه‌ر په‌زانن و زالبوین له‌بان سه‌ختیه‌یل ژیان و لاوردن وهره‌سه‌یل له‌و ریه ک وه‌پیا گوزهر نه‌کا وه‌ل چشته‌یلیگ له وجود و له‌هه‌مان وه‌ختیش مقه‌یه‌تیکردنیگه له تاییه‌تمه‌ندییه‌یل نه‌را ده‌وله‌مه‌نکردن رووشنه‌ویریه‌یل جه‌هانی په‌خشکریاگ نه‌ک ته‌نیا رووشنه‌ویری خودی و ناوچه‌یی، وه‌ل وه‌داخه‌و دوینید که‌سه‌یلیگ که‌فنه کیشه‌مکیش وه‌ل مه‌سه‌له‌گه‌یا وه‌په‌ی نه‌وه‌ک کارگه شیه‌و بکه‌ن و بزنان ناوړه‌که‌گه‌ی چه‌یگه‌و گونجیانی چوینه وه‌ل وه‌زعه‌گه‌یاو چه‌ویان له هه‌نای به‌سیاگه‌و له دژی وسپه‌ن، ک یه‌پیش له تونره‌ویه‌وه سه‌رچه‌وه گرتگه‌و نیه‌توپه‌نیگ خودی بگریگ له‌وه‌رانوهر گهرده‌لوپل فکر و رووشنه‌ویری و نه‌قلاییه‌ت نسانس.

یه‌پیش ده‌سه‌په‌تده‌ره نه‌را ره‌سپن وه‌و چشته‌په‌له ک کورد توایگه‌ی و له‌هه‌مان وه‌خت له‌وه‌ر خاتر ده‌وله‌نکردن نه‌وه‌ک دیریگه‌ی جویر رووشنه‌ویری و فکر و فه‌لسه‌فه‌ی گشتی.

کار گرینگ له مه‌سه‌له‌گه له‌لای کورد له کوردستان ک بایه‌سه بزانه‌ی، نه‌وه‌سه ک هس وه یه‌کیه‌تی و چاره‌نویس هاوبه‌ش بکریه‌یگ له‌ناونی پیکه‌اته‌یلی، بیگومان یه‌پیش وه هه‌ول و ته‌قلای گشت لایه‌نه‌یل. له‌وه‌پیش گرینگتر نه‌وه‌سه ک په‌نا بویره‌یگه وهر سه‌پر و هیژ ئیراده نه‌را ناسانه‌وکردن کیشه‌و له‌هه‌مان وه‌خت ری سولتان فکر و نه‌قل بگریه‌یگه وهر له هه‌ر کاریگ

و له‌و نامانجه‌په‌له ک له‌وه‌ر خاتری هه‌ولدن، چوینکه نامانج گشتیان ناشکراسه‌و دروشمیانیش

رووشناس ک هه‌رچه‌نی گرفت تاریخی و نوابه‌س باوه‌تی وجود داشته‌وگ، وه‌لی ده‌وله‌مه‌نکردن تاریخ کاریگه‌ری راسه‌وخۆ و گه‌ورایگ دیریگ له‌بان ده‌وله‌مه‌نکردن نه‌قل و توپه‌نیم وه‌ گورده‌ی نه‌وه‌پیشه قانجاز بکه‌یم و نه‌و چشته‌په‌له هه‌لوژنیم ک په‌یوه‌سیم وه‌پیه‌وه‌و نه‌بایه‌د جیاوازی له‌بانی داشته‌ویم.

له‌وه‌ر خاتر گهردین خاس و جوانیگ له‌شوون رووشنه‌ویری وه‌ دریژی تاریخ، بایه‌سه ری‌ره‌و تاریخ بگریمنه وهر وه گشت چشته‌په‌لیه‌وه‌و له‌هه‌مان وه‌خت وه چه‌واشه‌ی هه‌واوه مه‌له‌وانی نه‌که‌یم له‌تی، نه‌ویش وه‌خاتر نه‌وه‌ک تیره‌گه‌مان به‌یگه ناوړاس نیشانه‌گه، ک نه‌ویش دووسی و ناشته‌وکردنیه نه‌ک دویرگرتن له‌لی و دوشمنایه‌تیکردنی ک زهره‌د وه‌پیمان ره‌سنن جویر ولات و مللته‌ت.

له‌په‌را توپه‌نیم هه‌ول و ته‌قلای زیاتر به‌یم نه‌را خوه‌ندنه‌وه‌ی جیاوازی رووشنه‌ویری وه‌ل که‌سه‌یل ترا، ک یه‌پیش په‌ند و درسیگ له‌تی هه‌س نه‌را نه‌وه‌ک توایگ توپه‌م رووشنه‌ویری بووه‌شنیگ وه‌ل مه‌ردمان تر و نامانجی نه‌وه‌ بوود خراوی نه‌یلیگ، ئی کاریشه وه رووشنه‌ویری کریه‌یگ نه‌ک وه کرده‌وه‌ی سیاسی جویر نه‌وه‌ک نه‌مروو روپه‌دیگ له زورم ولاته‌یل دویاکه‌فتگ، چوینکه

هه‌ر وه‌ختی بوود روی وهروی یه‌کتری بوونه‌وه له هه‌ر جیاوازی و ناکووکیگ، وه‌لی نه‌گهر هات و مه‌سه‌له‌گه وه‌گورده‌ی په‌یوه‌ندی رووشنه‌ویری گشتی بوی ک تاییه‌ته وه‌گشتمانه‌وه، نه‌وه گشت چشته‌یل خراویگ له‌لی ک بوونه‌مایه‌ی زهره‌د و له‌کارخستنی دویره‌و خریه‌یگ.له‌په‌را توپه‌نیم بویشیم ناسانترین و خاسترین ری و دویر له سیاست و داواکاریه‌یلی که‌نیگه لای گرینگیداین وه ختاب رووشنه‌ویری فکری گشتی وه‌په‌ی ته‌نگه‌وکردن له‌ناوچه‌یگ یا به‌شیگ له‌ولات، وه‌ل نه‌وه‌پیشا بایه‌سه هه‌ول په‌خشه‌وکردن نه‌و ختاب رووشنه‌ویری و یه‌کگرتگیه بدریه‌یگ و بخوه‌نیه‌یگه‌وه ک چه‌نیگ کاریگه‌ری دیریگ وه شیوه‌یل جیاچیا و له‌هه‌مان وه‌خت خال په‌یوه‌ندی ناونی و نه‌وه‌ک په‌یوه‌سه وه کوردستانه‌وه وه‌شیوه‌یگ گشتی. دووسی دروس و راسکانی و پر له هوشیاری ک له‌ده‌روین و باوهر کردن وه توانای خودی و متمانه‌وه سه‌رچه‌وه گرتویگ له خوه‌ندنه‌وه‌ی خاسیگ نه‌را تاریخ و رویداگه‌یلی و هه‌ول فراوانیگه‌وه دس وه‌په‌ی نه‌کا له‌وه‌ر خاتر وه‌دیکردن ریگه‌چاره‌ی فورتاریوین له دیارده‌یل گه‌ورایی و ملچه‌مانن و نه‌و چشته‌په‌له ک له‌ده‌روین کالپانه، ئی خوه‌ندنه‌وه‌پیشه ته‌نیا نیه‌گهردیگه شوون خاسیه‌یل، به‌لکوو بایه‌سه هه‌لوپست نه‌ختیش وه‌لیا بوود ک هه‌رچه‌نی قه‌یری نه‌گونجیانیش له‌لی بکریه‌یگه دی، وه‌لی بایه‌سه نه‌و چشته‌په‌له وهربگریم ک رووشنه‌ویری گشتی ده‌وله‌مه‌نه‌و نه‌کاوه له هه‌مان وه‌خت بایه‌سه هه‌وکاریگ بوینیمنه‌وه نه‌را نزیکه‌ویوین له واقع نه‌ک دویره‌وه‌که‌فتن. نمروو وه‌گورده‌ی نه‌و چشته‌په‌له ک وجود دیرن، نه‌وه‌سه ک واقع ناگادارمان نه‌کا نه‌را خوندنه‌وه‌ی تاریخ و شیه‌وکردن وه‌خت و فوناغ گشت رویداگیگ له‌وه‌ر خاتر نه‌وه‌ک زیاتر بتوپه‌نیم ده‌قت بکه‌یم، یه‌پیش فکروه رووشنه‌ویری یه‌کگرتگیگ توایگ تا بوگه‌ بنه‌مایگ نه‌را یه‌کییتی مللته و پشتگیری سه‌ره‌کی نه‌رای، ک وه مه‌رحیگ دویر بوود له خودپه‌رسی و تونره‌وی. نیمه بایه‌سه قسه‌مان پاک و جوان بوود و له هوشیاری و نه‌قله‌وه سه‌رچه‌وه بگریگ و باوهر وه نه‌ریت نسانس داشته‌ویم جویر وهرپرسیاریه‌تیگ ژیری یا حه‌زاری و تاریخی نه‌را گشت مللته‌په‌له‌ی وه‌خته‌په‌له. دی وه‌گورده‌ی نه‌وه‌پیش توپه‌نیم له‌وه‌وه دس بکه‌یمنه‌ دووسی وه‌ل خوه‌مان و مه‌ردمان تر. وه‌لی بایه‌سه زیاتر مکور بویمن له‌بان هه‌ول و ته‌قلای راسکانیگ له‌وه‌ر خاتر داپینکردن ناینده له‌گشت لایه‌نه‌یل رووشنه‌ویری و نابووری و کومه‌لایه‌تیه‌وه، نمجا گرینگ له‌په‌را نه‌وه‌سه گرینگی یا نه‌همیه‌ت به‌یمنه کارگه‌و مه‌سه‌له‌ی رووشنه‌ویری نه‌وه‌سیمنه مه‌سه‌له‌ی سیاسی و سیاسته‌وه جویر نه‌وه‌ک نمروو روپه‌دیگ.

له کوردستان راسه ک رای و نه‌رای چوین و به‌شبه‌شایه‌تی جووراو جوور هه‌س، وه‌لی وه‌ل نه‌وه‌پیشا باوهریگ هه‌س ک یه‌کگرتن رووشنه‌ویری وجود دیریگ، هه‌ر له‌وه‌ر نه‌وه‌پیش ئویشیم: شوناسنامه‌ی رووشنه‌ویری بایه‌سه نه‌چقیه‌یگه ناو کیشه‌مکیش سیاسی جویر نه‌وه‌ک دویای چه‌کیان یه‌کییتی سوڤنیت و یوغسلافیا روپدا، یه‌پیش هیلیگه‌مان باوهر وه رووشنه‌ویری بکه‌یم وهرچه سیاست ک نه‌ویش له‌وه‌ر خاتر بته‌وکردن یه‌کرتزی و په‌یوه‌ندی له‌ناونی پیکه‌اته‌یل مللته‌ت.

له یاد ۷۲ ساله‌ی دامه‌زرانن رادیۆ کوردی به‌غدا

گول سوو

روژ (۲۹ / ۱ / ۲۰۱۱) یاد هه‌فتاودویه‌مین سالروژ ده‌سوه‌پیکردن په‌خش رادیۆی کوردی به‌غدا. به‌ش کوردی رادیۆ به‌غدا له به‌روار ۲۱ / ۱ / ۱۹۳۹ دامه‌زریا ک گشت رویداگه‌یل و بوونه‌یل نه‌ده‌بی و میژوویی و رووشنه‌ویری و سیاسی کوردی وه‌شیوه‌ی پرۆگرامه‌یل رادیۆی په‌خشه‌وکردیاد، په‌خش کوردی رادیۆه‌گه‌ له چوارچیوه‌ی رادیۆ عه‌ره‌بی به‌غدا و نه‌را ماوه‌ی ۱۵ ده‌قه وه‌ شیوه‌ی راسه‌وخوه‌ی ده‌سوه‌پی کرد؛ بره‌گه‌یل په‌خش کوردی رادیۆ به‌غدا بیجگه‌ له گورانی به‌شه‌یل خه‌وه‌ری (ده‌نگوباس) و بره‌گه‌یل پرۆگرام رووشنه‌ویری و هه‌مه‌ره‌نگ و کومه‌لایه‌تی کۆل له‌خوه‌ی گردیاد.

له‌شوون نه‌وه‌ په‌خشه‌گه‌ گه‌شه‌کرد و رویره‌گه‌ی زیایه‌و بوی و بویه‌به‌ش تاییه‌تیگ له‌ رادیۆه‌گه‌و ناوی نریا به‌ش کوردی له‌ ناو رادیۆه‌یل خۆزمانی. له‌شوون به‌یاننامه‌ی میژوویی ۱۱ نازار رادیۆه‌گه‌ پێشکه‌فتن زیاتریگ وه‌خوه‌یه‌و دی و جوور نه‌وباقی رادیۆه‌ عه‌ره‌بیه‌گان بویه‌خاوه‌ن وه‌رپه‌وه‌برایه‌تی و به‌شه‌یلگی له‌تی دامه‌زریا جوور (به‌ش بویه‌به‌رایه‌تی، به‌ش ریکخستن و وه‌دویا چوین، به‌ش مۆسیقا و گورانی، به‌ش رووشنه‌ویری، به‌ش مناله‌یل، به‌ش به‌ره‌وه‌پیداين، به‌ش کتاوخانه، به‌ش وه‌رپه‌وه‌برایه‌تی). له‌شوون ماوه‌یگ ماوه‌ی په‌خش پرۆگرامه‌گان ره‌سپه‌ ۱۸ سه‌عات روژانه‌و سه‌رتای په‌خشه‌گه‌ شه‌وه‌کی شه‌فه‌ق له‌ سه‌عات ۶ شه‌وه‌کی وه‌ ده‌نگ که‌وک و فورتان پیرۆز و به‌رنامه‌یل شه‌وه‌کیان ده‌سوه‌پی کردیاد و بیجگه‌ له‌وه‌یش به‌شه‌یل خه‌وه‌ری و به‌رنامه‌یل ره‌نگاوه‌رنگ و وه‌ی جووره‌ تا سه‌عات ۲ نیمه‌شه‌و وه‌رده‌وام بویاد. رادیۆ ناوبریای مه‌درسه‌یگ رووشنه‌ویری و نه‌ده‌بی و هونه‌ری ره‌سن کوردی بوی ک نمونه‌یل فره‌یگ له‌ نه‌دیه‌یل و رووشنه‌ویره‌یل کورد له‌ ناماده‌کردن و پێشکه‌شکردن به‌رنامه‌یلی به‌شدار کردن، هه‌میش ئی رادیۆه‌کادریل فره‌یگ له‌ بوار ره‌سانن په‌روه‌رده‌ کرد ک ئیسه‌ له‌ ناو و ده‌یشت کوردستان خاوه‌ن پۆست و وه‌رپرسیاریه‌تییه‌یل گرنگ و هه‌سیاریگن، هه‌میش بریگ له‌ هونه‌رمه‌نده‌یل گه‌ورای کورد جوور: (حه‌سن زه‌ره‌ک، محمه‌د عارف جه‌زراوی، عه‌لی مه‌ردان، تایه‌ر ته‌وفیق، کاویس ناغا، سه‌عید ناغا، محمه‌د ماملی، دایکی جه‌مال، ئەلماس خان، فه‌وزیه‌ محمه‌د، باکووری، عومه‌ر

دزه‌بی، عیسا به‌رواری) وه‌ گورانییه‌یل ره‌سن و فۆکلۆری خوه‌یان په‌خش رادیۆگه‌ رازانیانه‌و، و له‌ یه‌کم که‌سه‌یلگی ک گورانییه‌یل نوو چرین هونه‌رمه‌نده‌یل: (ته‌حسین تاها، ئەياز یوسف، نه‌رده‌وان زاخۆیی، سه‌میر زاخۆیی، گولبه‌هار، حه‌سه‌ن غه‌ریب، زاهیر جه‌لال، ته‌نیا عه‌ره‌ب، فوناد نه‌حمه‌د، حه‌سه‌ن گه‌رمیانی، ئسماعیل جومه‌ه، نه‌حمه‌د زیباری...).

له‌و بویه‌به‌رپه‌لایه‌ به‌رزیشه‌ ک ده‌نگیان له‌ رادیۆ کوردی به‌غدا په‌خش بوی: (مه‌حمود موختی، محمه‌د صدیق ئیمام، محمه‌د جه‌اد حه‌سه‌ن، که‌مال ره‌ئووف محمه‌د، سگفان عه‌بدوولجه‌کیم، هاشم عه‌لی مه‌ندی، خالد خوه‌شناو، ئه‌راهیم سه‌لمان، ره‌حه‌تی سه‌کینه‌مه‌نصور، کۆمه‌یله‌عه‌لی، مه‌ولوود حه‌مه‌د نه‌بی، نه‌حمه‌د محمه‌د عه‌لی، محمه‌د سه‌لیم سواری، نه‌ایه‌جه‌لال و مۆختار فائق).

رادیۆ کوردی به‌غدا له‌ه‌ری به‌رنامه‌یل راسه‌وخوه‌ی روژانه‌ گوه‌شته‌کنه‌یل فره‌یگ نه‌را خوه‌ی جه‌مه‌وکرد ک له‌ه‌ری په‌یوه‌ندی ته‌له‌فۆنی و کلکردن نامه‌له‌و به‌رنامه‌یله‌ به‌شدار کردیان، پرۆگرامه‌یل راسه‌وخوه‌ی رادیۆ کوردی به‌غدا نه‌را یه‌کمجار و ته‌نانه‌ت وه‌رجله‌ رادیۆ عه‌ره‌بی په‌خش کریا و یه‌کم به‌رنامه‌ی راسه‌وخوه‌ی وه‌ ناو (وه‌ل گوه‌شته‌کنه‌یل)

بوی ک له‌ لایه‌ن جه‌مال به‌رواری پێشکه‌ش کریا، ناوبریای له‌ یادگاریه‌یلی وه‌ل به‌رنامه‌گه‌ی له‌ رادیۆ کوردی به‌غدا وه‌ی جووره‌ باس که‌ید: "ئێ به‌رنامه‌ جوور زنجیره‌یگ په‌یوه‌ندی له‌ ناوینی رادیۆ و گوه‌شته‌کنه‌یلی بوی ک گوه‌شته‌کنه‌یل فره‌یگ له‌تی به‌شدار کردیان، له‌ ناو نه‌و نامه‌یله‌ ک له‌ ناو به‌رنامه‌ ره‌سپاده‌ ده‌سم شماره‌ی فره‌یگ له‌ ره‌مه‌یل خه‌بات و نیشتمانیه‌روه‌رانه‌له‌تیا بوی و منیش خاس زانستیام ک نه‌ی نامه‌یله‌ له‌ لایه‌ن پێشه‌ره‌گه‌یل قاره‌مانه‌وه‌ کل کریانه، چوینکه‌ ره‌مه‌یل ریکخستنیش له‌تیا نویسریاويد". رادیۆ کوردی به‌غدا نه‌ک ته‌نیا مه‌رده‌سه‌یگ راسکانی بوی، به‌لکم زانکۆیگ نه‌ده‌بی و هونه‌ری و خه‌بات بوی ک نه‌خشگیگ دیار نیشتمانی و کوردایه‌تی داشت و بر فره‌یگ له‌ نه‌دیه‌یل و که‌سایه‌تییه‌یل گه‌ورای کورد شایه‌تی له‌ بان نه‌ی راسپه‌ ده‌ن. رادیۆ عه‌راقی ته‌نیا یه‌ک گرووب مۆسیقی داشت ک له‌ی ژهنیاره‌یله‌ پیکه‌تاويد: صالح-که‌مان، داود-عود، یوسف زه‌عروور-قانون، حسین عه‌بدووللا-

ته‌یل. نه‌ی گرووپه‌ به‌شدار له‌ ناهاه‌نگه‌یل کوردی و عه‌ره‌بی کردیاد. وه‌ وه‌ختیگ کاره‌یل گرووپه‌ گه‌شه‌که‌تکه‌ر بوی له‌ لایه‌نه‌یل په‌یوه‌ندیدار داوای دامه‌زرانن شماره‌یگ تر کردیمن ک سه‌ر وه‌ رادیۆ بوین له‌وانه‌: ره‌حه‌مه‌تییه‌یل جه‌میل به‌شیر و مۆنیر به‌شیر و نه‌ده‌مه‌ به‌شیر ک له‌ وه‌خته‌یل نیاز چاودیری و به‌شدار له‌ گرووپه‌گه‌ کردیاد، نه‌وه‌یش وه‌بی وه‌رانوهر (مفت). له‌ مۆته‌رجه‌یلش ک باوه‌ته‌گان له‌ ئنگلیزیه‌و نه‌له‌وگه‌ردانیان: نه‌نوهر صائب، ره‌شید نه‌جیب و (نه‌حمه‌د محامی)یش هه‌له‌چن ته‌رجه‌مه‌ی کوردی بوی وه‌بی وه‌رانوهر. له‌سال ۱۹۴۱ له‌ شوون وه‌ریلاوه‌و بوین به‌ش کوردی بویه‌به‌ریگ تر دامه‌زریا ک نه‌وه‌یش عه‌بدوولقادر قه‌زاز بوی. له‌ سال ۱۹۴۷ وه‌خاتر فه‌قیره‌و بوین رادیۆ له‌ روی باوه‌ت و گورانییه‌یل تومار کریاگیگ ک له‌ به‌غدا نه‌وی له‌ه‌ری وه‌زاره‌ت خارجه‌یله‌ بریگ له‌ بالیۆزخانه‌یل عراق داوا کریا ک له‌ه‌ری کۆمپانیاییل تایبه‌ت نه‌و گورانییه‌یله‌ به‌سنه‌ریه‌ی، ئمجا له‌ورپه‌و چهن قه‌وانیگ هونه‌رمه‌نده‌یل سه‌ید عه‌لی نه‌سغه‌ر کوردستانی و دایکی جه‌مال و مه‌لا که‌ریم وه‌ شیوه‌زووان سوژانی و کاوس ناغا و مه‌ریه‌م خان وه‌ شیوه‌زووان کرمانجی ره‌سپه‌ رادیۆ، بیجگه‌ له‌وانه‌یش چهن که‌سایه‌تیگ کورد بریگ قه‌وان تر پێشکه‌ش وه‌ رادیۆ کردن.

یه‌کم که‌سیگ ئاهه‌نگ کوردی له‌ رادیۆ کوردی به‌غدا سازدا ره‌حه‌تی عه‌لی مه‌ردان بوی، له‌ شوون نه‌و حه‌سه‌ن جه‌زراوی و ئمجا له‌یلا عه‌زیز و فه‌وزیه‌ محمه‌د و نه‌سرین شیروان، وه‌لی به‌ش دویم هونه‌رمه‌نده‌یل تایه‌ر ته‌وفیق و حه‌سه‌ن گه‌ردی. له‌ ساله‌یل ده‌یه‌ی په‌نجا هونه‌رمه‌ند شه‌مال صائب له‌ رادیۆ دامه‌زریا و له‌ شوون نه‌وه‌یش نه‌ندریوس خه‌مو ک نازناو (باکووری) نه‌رای هه‌لوژریا، هه‌میش هه‌ردگ خوه‌یشگه‌یل نازدار و نه‌سه‌مه‌ر فه‌ره‌اد. له‌ شوون نه‌وه‌ گرووپه‌یگ درامای رادیۆی دروس کریا ک نه‌ندامه‌یل کارزانیگ داشت وه‌لی له‌ روی نه‌ندام ژن فه‌قیر بوی وه‌و خاتر چهن نه‌ندامیگ نه‌خش ژن بازی کردیان جوور: نه‌حمه‌د ده‌نگ گه‌ورا و نه‌حمه‌د دلاوه‌ر. له‌ سه‌ره‌تای سال ۱۹۵۷ چهن سروددیگ نیشتمانی و مۆنۆلۆگ تومار کریا. هه‌میش بریگ له‌ زانایه‌یل و رووشنه‌ویره‌یل کورد به‌شدار له‌ پرۆگرامه‌یل رادیۆ کردن جوور: مامۆستا ته‌وفیق وه‌بی و نه‌دیپ ره‌حه‌تی ره‌فیق حلمی، و له‌ روی ئایینی محمه‌د قزلیچ، عه‌بدوولجه‌مید نه‌تروشی و عه‌لانه‌دین سه‌جادی. له‌ بوار په‌روه‌رده‌یی و کومه‌لایه‌تی: ناجی عه‌باس و صالح سه‌عید و صادق به‌هانه‌دین و جنال عه‌بدوولقادر بابان و له‌ شوون ماوه‌یگ ژهنیار گه‌ورا و ناودار کورد عه‌بدوولقادر دیلان له‌رادیۆ ده‌سوه‌کار بوی و وه‌هاوکاری هه‌ردگ برا جه‌میل و مۆنیر به‌شیر مۆسیقای ره‌سن کوردی زینگه‌و کردن. یه‌چهن دیپریگ بوی له‌باری رادیۆ کوردی به‌غدا و نه‌و که‌سایه‌تی و نه‌دیپ و هونه‌رمه‌نده‌یله‌و ره‌سانتکاره‌یله‌ک له‌تی به‌شدار بوین. هه‌رچهن ک ئیسه‌رادیۆ شه‌فه‌ق ته‌نیا رادیۆ کوردیه‌یک له‌شار به‌غدا پرۆگرامه‌یلی وه‌زووان کوردی په‌خش بوود، وه‌لی ئایا جارگیتر رادیۆ کوردی به‌غدایش ک به‌شیگ بوی له‌ده‌زگای ره‌سانن ره‌سمی حکومه‌ت عه‌راق و له‌شوون رمیان رژییم وه‌رین په‌خشه‌گه‌ی وسیا سه‌رله‌نوو زینگه‌و بوود تا به‌رنامه‌یلی وه‌زووان کوردی ک زووانیگ ره‌سمی عه‌راق تازه‌س په‌خشه‌و بکه‌ید؟

سارماتەیل

لە تاریخ

گۆل سوو

سارماتەیل لە روژگارێگ دەرکەفتن و تۆیەنستن شوون گەورایگ لە تاریخ داگیر بکەن، ئەیانە لە دەوروەر خوهرهلات سکایهیل کویەن ک ناسریانە و نۆکرانیهیل تازه ژیانە. هێرۆدۆت یەکەمین کەسیگە لە کتاوێ چوارەمینەگە (تاریخ) ناویان هاوردگە و نویشیگ: دویای ئەوەک لە دەریاچە (تانائیس) پەڕینهو، خوهران لە خاک سکایهیل شاردنەوو یەکەمین ناوچەییگیش ک پەییوس بوی و سارماتەیل گۆلەم (مایۆنیس) بوی، ک ئەوانە سەرەتا لە ناوچەیل باکوور لە شوونەیلیگ ژیان ک نە دارودرەختیگ لەتی بوی نەیش کشتوکالی یا زراعت لەتی کریا.

جوگرافی خوهرانهو

بریاگە بویهسە وشەییگ

کویەن و تاییهت وە خوهران.

مللەتەیل سارماتی پیکهاتوین لە

یازیگیهیل و جزد و یاسەنامی، ک ئەیانە

لە تاییهیل سەرەکیین. وەل ئەویشا وەیکەو ژیان

سارماتیهیل و ژیان تیکەل و هاوبەشیان لەو نەخشەسازیهیل

کویەنە وەرگریگە ک شیهوکهڕیل ئادەمیزادناسی لەیان پاشمەنە

سقان و بربرە ی پشت وەرگریتنە و ئەو ئەریان دەرکەفتگە گشتیان

هاوشیوون وەل نۆرپیەیل چەرخی ئاسنینا.

نویساننەیل و بەلگەیل کویەن لەباووت دامەزریگ کومەلایەتی

سارماتیهیل کەمتر زانیاری داگە و ئی دامەزریگیگە دوبارەبویەو

هاوشیووی ژیان کومەلایەتی سکاکهیل بویە. (ئامیانوس

مارکلیوس) لە چەرخی چوارەم وەرچە زایین لەباووت ئالانیهیلەو

نویشیگ: ئەوانە لە پاشمەنە بەنەو یەخسیر نەوین، بەلکوو لە

سارماتەیل لەرەگەز هندیوئۆری بوی و پەییوس بوی و بەش

باکوور دەسە ئیران زووانهیل ک لەیان دەسە سکایی دانریان و

گشتیانیش وەسکایهیل ئاسیای ناوڕاس دریانە قەلەم.

سارمات پەییوهندی نزیکیگ وە (ماد) و (پارس) و (پارت) هەو داشت و

زووانەگیانیش پەییوس بوی وە زووان ناویستاییهو.

سارماتیهیل هویچ وەختی مللەتیگ نەوین ئەرا گشت ئەو تاییهیلە ک سەر

وە ئەوان بوی و ناویانیش لە کتاوہیل کویەن نویسیاویگ. ئمجا

وەرگوری ئەو ئەنجامهیلە ک لەیان بریگ لەو نەخشەسازیهیلە

هاتنەسە دەس و تاییهت وە ئەوانەو، وە یەکیگ لەو بەشەیلە

شماریەن و نمونە ئاشکرایگیگ هەس لەبانی، ئەویش ئەو

بربرەسە ک هاوبەشە لەنونی گشت مللەتەیل سارماتی.

کویەنترین مللەت ناسریگ لە ناوچەگە سارماتیهیلە، ک لەقەیری

بەلگەنامەیل کویەن وە (سوروماتهیل) ناو بریانەو دویاخریش ئی

ناو بویەسە ناو گشت تاییه و هوزوہیل نزیگ وە یەکتی و شایهت

ئالانیهیل گەورترین ئەو هوزوہیلە بویگ و ناویانیش لەشوون

جەنگ کردنە یا پەییوهندی وەپیانەو کردنە. بیجگە ئەویش نویشیگ: هویچ دویهتیگ سارماتی نەتویەنستگە شوی بکا ئەگەر کەسیگ لە هوزو دشمن نەکوشتویگ، وەل ئەویشا (هیپۆکراتس) یش هەمان رای داشتگەو پاوہری لەیواسە ک ژنەیل سارماتی تەنیا جەنگەر نەوینە، بەلکوو قسەیش لە چشت شاریاگیگ کردنە. لە (قۇزاقستان) یش قەورەیلیان جویر یەکەو خاوەن غەرازەیلیگن جویر سکاکیهیل و ئەو غەرازەیلیشە تاییهت وە ژنەیل غەبیزان.

لەباووت پاوہریل مەزەو سارماتی، زانیاری فریگ لەوہردەس نیو ئەوەک هەس نویشیگی ک گویا ئەوان خوور و ناگر پەرسینە، وەتاییهت ئەرا پاکەو بویینیان لە گوناہ پاوہر و ناگر داشتنە. لەو زانیاریهیل ترە ک زوخال لەناو قەورەیلیان دوینریاسەو، ئەویش داستان ئەوہ باس ئەکا ک لاشەیلیان سزریاگە. وە گوروی قسە (هێرۆدۆت) یش ک لەکتاوہ چوارەمینەگە یاسی کردگە، پەرسن خەنجەر ئاسن ک وناو (ئاکیناکی) بویەو لەناو خاک وە پووس حەیان پیچاسەو و لەهەمان وەخت وناو (مارس) خوداوەند جەنگ قەسەم وەپی خواردنە. نەخشەو رەسمەیلیگ تر ک تاییهت وە سارماتیهیل، ئەویش گویرانکاریه لەشیوہی گەورابوین بربرە، یەیش وە مەعنا سەر منالیگ ک لەبان شیوہی تاییهتیگ پیچاسەو ئەرا ئەوہ بویە تا لەوخت گەورابوینی شیوہی تاییهتیگ وەرگریگ و لە ۷۰٪ ئەو بربرەیشە ک کەفتنەسە دەس لە قەورەیل شیوہی سروشتی وەپیانەو نەمەندگەو ئی رەسمەیلیشە لەناسیای ناوڕاس لەسەرەتای چەرخی عیسیای و جوود داشتنەو شایهت ئالانەیل خورەلەت لەوختی لە دەیشتەیل قۇزاقستان ژیاوین ئەو کارهیلە ئەنجام داوین.

سارماتیهیل پاوہر وە ژیان دویای مردن داشتنەو ئەو ژیانە وە وەرەوامی زانستنە. وەل ئەویشا فەرمان ری وەرەسم وەخاک سپاردن مردگ و داناین باووت ناو قەورەگیگەش دیار و ئاشکراسەو بیجگە ئەویش ئەرا ئەو مردگیشە تفاق و هەوچە ئامادە کریاگە ئەرا مردنەگی و ئەرا دونیاگی تر، یەیش وە مەعنا ک گشت هەوچەییگ وەلیا نانەسە قەور. ئمجا ژنەیلیش جویر خواستیگ زانستەسە ک پیاوہیلیان وەل خوہیانا بوون ئەرا دونیای دویەم، ئمجا ئی مللەتەیلە جاریگ مردگەیلیان شاردنەسەو و جاریگیگ سزانەسە.

سارماتیهیل هاوشیووی سکاکهیل ئیران بوین لە ئاسیا و شیوہ دەسەییگ ئیرانی بوین ک وەرگشتی ناو ساکیهیل نریاویگە قەیانەو، وەل مادەیل و پارس و پارتەیل دشمن سەرەسخت سکایهیل بوین و لەلیان جیاواز بوین.

لە ئەنجام لەیکەو داین و شیوہوکردن لە زووان ئاویستییش دەرکەفتگە ک سارماتیهیل لە بنەچە رەسەن ئاریاھیل بوین. ئمجا قەوم ئاویستییش لە ئالانەیل ک دروس بوین وەتوانترین و گەورترین کومەلگا بوین ک لەتیا تاییهیل سارماتی دروس بوین، وەل ئەویشا زووان ئاویستییش زوورمی هاوشیووی زووان پەهلەویە جویر ئەوەک هێرۆدۆت لەکتاو چوارمی ئشارت وەپی کردگە.

رەگەز

ئەشراڤن، ئمجا

هەمان خالیش لەباووت

سارماتیهیل راسە بویشییگ،

چوینکە هویچ نویسانن کویەنیگ نیو لەوہردەسمان لەیان و جوود

بەنەیی یا عەبداہیتی ئەوان.

خالیگ تر ک پەییوسە وە تاییهیل سارماتی، ئەویش شوون ژنەیل

و گوزەریانە، ک هێرۆدۆت لە کتاوہ هەفتەمینەگە خوی

باسی کردگە. ئمجا وە پاوہر ئەو، سارماتیهیل لە منالەیل ئامازوون

و سکاکهیلن ک وەل ئامازوونەیل کویەنا ژیانەو ژنەیلیانیش وە

سوارخاس و ئازا ناوہانگ دەرکردنەو شان وەشان هاوسەرەیلیان

بریگ له (میرنشینی) یهیل کورد

گول سوو

له سهردهم عه باسییه ییل به عزیزگ میرنشینی کوردی په یا بوی و هه ریه کیگ له و میرنشینییه یله تاریخیگ له حوکمکردن داشتگه و میره ییل فرهیگیگ یهک له شوون یهک له تیان جله و دهسلات گرتنه سه دس، وهی وه داخه و جویر نه وهک تاریخ ناشکرای کردگه، کورد هه همیشه بی پشت و په نا بویه و شکسته خواردگه، ک هه رچه نی سانه ییل دویر و دریزگیگ حوکمداری کردنه:

۲- میرنشینی دیلامیه (البویه):

ئی میرنشینییه له سال ۹۴۰ زایینی له به غدا دامه زریا له بان دس عه لی عیماذ نه له وه، ک یه کیگ بوی له کورد هیل دیلام. تاریخ نویس عوسمانی حهقی پاشا له کتاوه گه ی (تاریخ ئه راهیم حهقی) ئویشیگ : له سهردهم خه لیفه (المستوفی بالله) له سال ۳۲۴-۳۲۸ زایینی معز نه له وه له کور ئه بی شجاع سه رکردایه تی له شکر یگ کرد و ره و به غدا و هاورده و ی، ئمجا وه نازایی خوهی ره سیه پله ی میر میره ییل و نه و پله یسه نزیکه ی سه د سال دریزه داشت و زال بویه بان گشت چشتیگ و نه و حوکمیشه تا ماوه یگیگ له وهخت حوکمرانی که سه یل تریش دویای خوهی هه ر مه ند، وه لی خه لیفه ی عه باسی دهسلاته گه ی ته نیا نه را مه سه له یل دینی بوی جویر خوتبه داین له مزگفت و ئداری بوونه یل دینی. دی وهی جووره بنه ماله ی باوی له عراق و ئیران حوکم کردن تا هاتن سه لجه و وه ییل تورک و داگیر کردن عراق له سال ۱۰۷۰ زایینی.

۴- میرنشینی حه سنه و ی:

عه ره به ییل تا ماوه یگ کوردستان داگیر کردن، وه لی پیاویگ وه نا و (حسه نه و ی کور حسین) ک یه کیگ بوی له نا و داره یل شاره زوور، له سال ۹۸۱ زایینی، په رچه م ئازادی و سهروه خوهی به رزه و کرد، ئمجا خه لیفه ی ئسلامی له شکر یگ کلکرد نه را نه وهک سه رکوت حه سنه و ی بکا، وه لی حه سنه و یه ییل وه نازایی خوهیان تویه نستن له شکره گه بنارن و دویره نه و بخن. ئمجا وه ی سه رکه فتنیشه حه سنه و یه ییل ده سکردنه دامه زرانن میرنشینی حه سنه و ی له نا و چه یل شاره زوور و ۱۴۱ سال دریزه داشت تا هاتن ته ته ر، ک نه وه بوی ته ته ره یل شکسته وه و میرنشینییه هاوردن، بیگومان نه و میرنشینییه (۱۱) میر یهک له شوون یهک له تی حوکم گرتنه دس.

۵- میرنشینی مه روانی:

ئی میرنشینییه مه روان کور نه حمه د کور مه روان ک ناوبانگی (نه سه ر نه له وه) بوی دامه زرایه ی له نا و چه ی (ئامه د) له سال ۱۰۰۹ زایینی و نه را ماوه ی (۵۲) سال جله و دهسلات وه ده سیه وه بوی و سهروه خوهی ته و او یگ داشت، ئمجا مه روان له عومر نزیکه ی ۸۰ سالی مرد، وه لی میرنشینییه گه (۹۱) سال دریزه داشت و (۵) میر یهک له شوون یهک حوکمی کردن، وه لی نه و میرنشینییه له بان دس سه لجه و وه ییل تورک کووتایی وه پیه ات.

۶- میرنشینی ئه یووبی:

دامه زرنه ر ئی میرنشینییه سه لچه دین ئه یووبی بوی، ک له سال ۱۱۷۷ زایینی سه لی بییه یل شان و زال بویه بان کوردستان و ئه رمینیا و سوریا و مسر و یه من، بیگومان ئی میرنشینییه (۳۰۵) سال دریزه داشت.

وه رجه درکه فتن حکوومه ت سه لچه دین هیز سه لچه دین کورد وه ۱۵۰ سال، مه سیحیه یل ئۆری گشت فلسنن داگیر کردوین و حکوومه تیگ مه سیحی ته و او دامه زرانوین له نا و راس دل جه هان ئسلامی، ئمجا وهختی سه لچه دین کورد دهسلات گرتنه دس سه رکردایه تی له شکر یگ کرد ک دژ هه فت مهک ئه وروپی و سیا و ره انه یان. وه و جووره سه لچه دین ئه یووبی نه و میرنشینی و هره فرا وانه دامه زران و ناوبانگی فره یگ درکرد له جه هان.

۱- میرنشینی فه زله و یه (لور گه ورا):

جویر نه وهک تاریخ ئشاره ت وه پی کردگه، ئی میرنشینییه له سال ۹۲۲ زایینی له بان دس لور گه ورا دامه زریا. ئمجا دویای ۱۷۰ سال له داگیرکاری و کاولکاری عه ره بی له نا و چه یل کوردستان (وه تابه ت دویای سال ۶۵۲ زایینی وه ۱۷۰ سال)، دی کورده یل لور گه ورا تویه نستن وه هیز نازایه تی پیاوه یلیان سهروه خوهی نه را خوهیان بارنه دس، ئی حکوومه تیسه ۵۰۰ سال دریزه داشت و (۲۷) میر، گشتیان یهک له شوون یهک له تی جله و حوکم گرتنه دس.

۲- میرنشینی ئخسیدییه:

ئی میرنشینییه له سال ۹۹۳ زایینی له دیمه شق دامه زریا و نه را ماوه ی (۴۰) سال دریزه داشت و حوکم سووریه و مسر کرد، وه ل نه وه یسا جوار میر له ی حکوومه ته حوکم گرتنه سه دس.

حه مدان به غدای

جاده ی (ره شید) و رویداگه یل تاریخی

له لایه ن داگیرکه ره یل بریتانیه وه له تی نه نجام دریا، نه ویش وه کووتاییه اتن دهسلات عوسمانی له عراق، دی له وه وه هه رچی راپه رین و خودنیشانداین و دامه زرانن حزب

و درچکن رووژنامه یگ بوی له باوه ش جاده ی ره شید نه نجام دریا و بویه گرینگترین جاده له نا و دل به غدا ی پایته خت. ئمجا گشت چشتیگ له تی چیه وه نه را سه وشت شوون و نه و دامه زرایه گه یله ک له تی وجود داشت، ئمجا یه کم باره گای هیزه یل داگیرکه ره له تی دامه زریا و بیجگه نه وه پیش یه که مین پارگا یا مه قه ر حوکم خودی (اهلی) مه لک فه یسه ل یه کم له سال ۱۹۲۱ و مزگفت و خوندنگا و چاپخانه و کتاوخانه و بازاره یل بگر تاره سیگه ده زگایه یل حکوومه ت و شوونه یل فکری و سیاسی و چشته یل تر له تی دامه زریا، له وهختیگیگ شورش ۲۰ له (رومه یسه) ی باشوور به غدا وه ده سه و پیکرد له ۲۰ حوزه یران ۱۹۲۰ نه ویش هه ر جاده ی ره شید گرتنه ی باوه ش و ره سمی، وه تابه ت له مزگفت حه یده رخانه وه گشت کۆنگره و دانیشه یل نه نجام

تا نا و راس سه ده ی وهرین، نا و چه ی نه عه زمه یه یا کازمه یه به شیگ له به غدا ی کوینه نه و یه جویر نه وهک چوین حارسیه یا که راده ته نیا شوونه یل بو یچیگ بوینه له ده و ره به غدا، دی جاده ی وجود نه یاشته گه ته نیا هه ر کو یچه یل نه وگ له نا و نی که رخ مه نسوور و رسافه ی مه لدی، ئمجا له و کو یچه یله ک وه دریز ی شاره گه بوی، نه و کو یچه بوی ک دو یاخ ره بویه (جاده ی خوله فا) و نه و کو یچه ک نا و نریا (جاده ی مه لک غازی)، ئی هه ر دوگ نا و یسه له وهخت دهسلات عه بدولکه ریم قاسم نا و نریان (جاده ی کوماری) و (جاده ی کیفاخ). له دیم که رخیش ته نیا یه ک جاده بوی وه پی وتیان جاده ی (شه واکه) ک دو یاخ نا و ه گه ی نالشت کریا نه را جاده ی (حه یفا). ئمجا وه گووره ی وهخت هه رچه نی جاده یل فره یگ وه دمه هه وه سه ده هه دروس کریا، وه لی جاده ی ره شید هه ر وه و تاریخ و نا و داری خوه یه وه مه نده وه و پره له رویداگه یل تاریخی ولاته گه هه ر له سه ره متای و ازگردنیه وه له ۲۲ مانگ ره مه زان په روه ز ۱۳۲۴ کووچی و مرانوهر وه ۱۳۲ مانگ ته ممووز ۱۹۱۶ زایینی.

نه وه بوی دویای جه ن مانگیگ له ۱۹ مارس ۱۹۱۷ نمایشیگ

ناسیاگینگ نه ناسیاگ

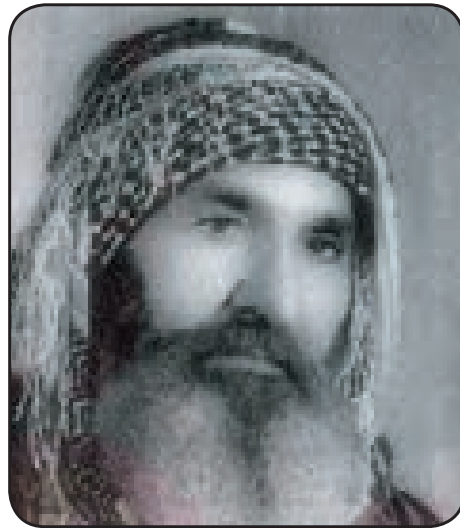
گول سوو

نهو شاعره ك وه مؤعجزه هاته دونيا

گول سوو

پارچه یگ لهلی خالی له خوهرهفتاری نهود. بهرنامه یگ ودمه هانه ی ناسانن نهو که سایه تی به یلگ مایه ی شانازین ناماده کرم ودمه به س ناسانن وهلی محمه د نومیدی و وهخاتر (فتهحنامه ی مه یگ)، ناوی نامه "فردهوسی نیلام". وهپاداگری وهلکار ودهدهسه یل وهخت رادیو و تلوزیون نیلام، ته نانه ت تواستم قوتانه یلیشی تومار بکه ن ک ههناسی گهنجینه ی زووان دالگی و میرات رووشنهویری میلکانه مانه. شهویگ ک ودرانور وککوچ یه کجاری ماموستا شه ریاری بوی وهل (شمس کال احمد) جیم ن نهرا مالیان له ده پور وگرد باشوور رووژئاوای ته پیران، سه های دل و خوهرهفتاری هه لقولیاوید و شوور و شهوق میواندار، وهجووریگ بوی ک میوانه یل ناچار کرد تا دوکوت شهوار بنیشه قسه وباس و دمه ته قه کردن.

خوادای بیامری ک خاوان دهریونینگ پاکتر له کانیه یل زولال زیدم بوی و ناوی هاوپای مانشت و قه لافیران و کویه ی که ور (کبیرکوه) له نیشتمانمان بمینیک. وهلی محمه د وهل نهوگ گهنجینه ی زووان دالگی و له خه یال به سان و خوهرهفتاری قسه کردن شاعریگ کمه وینه بوی، کارگر ساده یگ کومیانای کارتوون دروسکردن بوی! وهزووانینگ ساده تر بویشم نهرا خزمه تکاره یل رووشنهویری پاریزگاگه مان، پاسه وان کارخانه یگ بوی. هه رچه ن زانم نسیات نیجوورده گه وریایه یلیگ تا نیسه یش له میلکانه سخته و مه حاله. وهلی محمه د عاشقیگ رهسن خوزمائی بوی وهل نگارگریگ مه یلیکش خه یال. موسیقی زووان له شعر وهل محمه د سه رسویرهاوهره. له یه کچگنه یل و

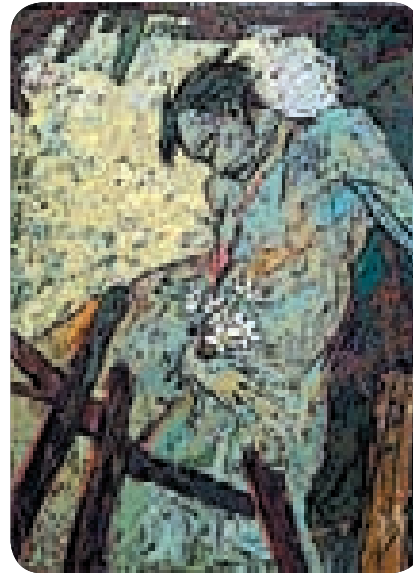
نمونهنه یی (تشییهات و تمپیل) کمه وینه ی و زانست ویزه یی و باوهری، جی دهسوخوشی و ئافهرین وتنه. نیه زانم نهی هه مگه گ وتم به سه تا وژدانه یل چه ووه خه و رووشنهویری میلکانه له خه واکه یگ یا نه؟ نیمه کافر نعمه تی بویمن. نهو داشتیمن وهل تا نهو راده له خومه مان دویریه و خستیمن ک نازانا "بیگانه" وهخودی گرد، له وهختیگ ک نیلام نهرا نهو جوور شه مس نهرا مه ولانا بوی. رووح بیگه رد نهو پیر پاکه ناخری وهشه مسه گه ی رهسی و نیسه له دل خاک خه فته گه له ناخ دله و عاشقی بوی. نهرا نهو نیلام نرخدار تره له وهگ جام جهم، ئانینگ وهخودی یخه له تنیگی و رووچی له یاید نیلام خافل بکه یگ...

رووچی شاد و یادی هه میشه زینگ...

نهو نیسه له داوان کویه ی (شه له م) و له مزارگه ی به هه یشتر رهزای نیلام له دل خاک سه ره وناس و له مهینه تی به یل دؤنیا نجاتی بویه و رهنج و شه که تی به یلی وهخساره خاک، نهو له خاکیک سه ره وناس ک عاشقانه دل وهی به ساوید، ههر وهو جوورده گ وتیه: نهروام گل مه خوه ی وه نیلامه وه وهلی محمه د نه تهنیا عاشق نیلام، به لکم عاشق گشت شوینیک بوی ک کورد له تی هه ناسه به یید، وه جووریگ ک نه زره ته مه ن نهو بوی پاشمه نه ی وهخاکبوی جه سه ی، بپشنه بان ناوچه یل کوردنشین: گهرتم به ن وه دهس بای شه ماله وه تا به یگی وه زید کورده ماله وه

وهلی بیگانه، وهل ئی هه مگه ی ههس و تامازرووییه ساله یل فره یگ له ناومان زیا و شعر وتیاد و نه زره ته مه ن چاپوبین دیوانه شعریه گه ی بوی، ئاره زوویگ ک سالیگ له شوون مالتاواوی کردنی له دونیای فانی وه دیهات. شاعر له به یتیگ له شعره گانی، ناو خوه ی ناسه (وهلی بیگانه)، له وهر نهوگ ساله یل فره یگ له قه سر شیرین و ته پیران و کرمانشان، دویر له که سوکار و یاره یلی زیان وه سه ر بر دوید. له ی پیشه کیه یه زیان شاعر، شوونه وار و شعر و ناوهرؤک و زووان شعری وهل محمه د خریاسه وهر باس و له یه که وداین زانستی. نهی باوته وتاریگ باوهره یی کریاگه نهرا ناسین شاعر ناوبریاگ. چوارچیوه ی شعر وهل محمه د زیاتر له بان شیواز خسته کیه ک ناوهرؤک شعره یلی

له لالکیان (مناجات)، باس سرووشت، دهربرین خهم غه ریبه ی، شعره یل جه ماسی و له ناخ دل دهرچگ و باوته یل تره ک له کانزای ههس و دلسووزی و راسی و شه یایی سه رچه وه گرته گه وهل وشه یل زاره کی و مه عنه وی تیگه ل بویه. زووان شعری شاعر تا راده یگ ها ژیر کاریگه ری زووان نه ده بی کوردی کویه ی یا کوردی گورانی. بیجگه له وه هه مگه وتم "ئن یگ له شعره یلی ههس ک جوانیگ وهخشیده یان و نهی" "ئن ته نیا وهده سمه یه ت به ختیگ خوداوه ییدریاگ له بریگ له ناسه وار هیل نه ده بی په یا کریه یید. وهختیگ له ناو ئینته رنیت مینه ی باوته یلیگ له باره ی ماموستا کردیام، جهوم که فته تار یفه وداین فره جوان شاعر قه دردار (کاکائی) ک له خهم هجران وهل بیگانه نویساویده ی و وهباوهرم نه قل کردن

جایه لیه وه شعر نویساگه و نازانا (قرمزی) نهرا خوه ی ناگه، وهل نهو هیشا ژن نه خوازیه و گشت وهخته یل خوه ی نهرا په خسه وکردن هویر و باوهر یارسان دانگاه. له زیانی بنه ماله ی (شامیوان) دامه زران نهرا رابه ری دین یارسان، یاره یلیشی نه یانه بوین (پیر قه مهر، کاکه عه رب، کاکه رحمان، کاکه پیره، خانم زهر بانوو). قرمزی زیاتر له سه ده یگ ژیاگه و دویاخریش له سال ۱۵۱۴ی زایینی وه یه کجاری مالتاواوی له دونیا کردگه، وهل ئویشن شوون قه وری دیار نیه. قرمزی قه ییری له شعره یل جوانی وه ناو قرمزی و یاره یلی مه ندیه سه و له دو به یتی جوانیگ شانازی وه نهو کردگه ک کورده و باس له نازایه تی و پاله وانیه تی کاوه ی ئاسنگه ر کردگه ک تویه نستگه زوحاک له ناو بووه یگ و ئویشیگ: نه سلمه ن چه کورد، نه سلمه ن چه کورد با بوم کورده نان، نه سلمه ن چه کورد من نهو شیرنان، چه نی دهسته ی گورد سلسله ی سپای، زه حاک که رد م هوردد

ها تنه وه نهرا مال قه مهر، وهختی قه مهر چه وی که فته بیان مه سه له گه که فته هویری و وته خیزانه گه ی: له وهر نهو دک ئی ماوه دو گیانه وه نهوید، دیاره نه وانیش ها تنه موباره کبایی منالوبین له لید بکه ن، وهل خوده نیشانیان مه یه تا دلیان نه رهنجیه یگ. خانم زهر بانوویش وت: تن بچوو وه خه یره اتنیان بکه تا من هویره و کم. قه مهر خه ریگ میوانه یل بوی و زهر بانوو پارچه یگ گووشت وه په روو پیچاوه و خسته ی ناو بیسه کیه گ و هاته لای میوانه یل، میوانه یلیش وتنه پی منال نه راد بویه؟ نهویش وت: به لی، بنیامین وت: بچوو نه رمان باره ی تا بوینیم نه ی، ژنه گه یش وت: مناله گم خه فته گه، دی بنیامین ناچار بوی خوه ی بچووگ نهرا لای بیسه کی مناله گه و بان پارچه گووشتگه لابه ییگ، له و وهخته منالیگ فره جوان دهرکه فت و یاره یل و زن و پیاوگه یش فره خوه شحال بوین و بنیامین ناو مناله گه نا (شاهو یس قوی)، دی شاهو یس له منالیه وه ده سکرده خوه ندن و له عومر

قرمزی له سال ۱۴۰۷ زایینی له ناواوی (دهرزانی) ناوچه ی کویه ی شاهو هاتیه سه دونیا. ئی شاعره له نه فسانه ی دین یارسان وه په نجه مین که سیگ دانریه یگ له بان گووشه ی زه وی ک رووح کردگار له تی جیگر بویه، نمجا داستان له دایگ بوین ئی شاعره له سه رچه وه یل دینی یارسانه یل وهی جووره باس کریاگه و ئویشیگ: کردگار شای جه مان بریار دا وهل قه یریگ له یاره یلیا سه ردان مال قه مهر شاهو یی بکا. وهل چوار فریشته ی دهوریسا روی کردنه مال قه مهر، قه مهر و زهر بانوو خانم خیزانی وه خه یره اتن گه رمیگ له لیان کردن، نمجا دهریسه یل پرسین له قه مهر نایا منال دیرید یا نه یرید؟ قه مهر یش وت: نه یرم، دی له ی وهخته بنیامین ده سی دریز کرد و سیفیگ بیسه کش کرده قه مهر و ژنه گه ی و وته بیان: شای جه مان منالیگ به خشیگه پیدان، وهل ناوی مه نه ن تا من خودم سه ردان دان کم. دویای چه ن رووژیگ میوان مالتاواوی له لیان کرد و چی، دویای سالیگ یاره یل

نه‌زیزا

رزا جه‌مشیدی

هیمان چه‌وم ها شووندهو دلم پهریشانه نه‌زیز
 هیمانی دووس داشتنگه‌م جوور جار جارانه نه‌زیز
 هیمان پر چه‌وهیل م یه‌ی همه‌که نه‌سر و نرسه
 رووژی که بوغزم وا بکه‌م، نیشان وه نیشانه نه‌زیز
 چه‌نیکه هامه نه‌زرت دنگ خوش خه‌نه‌یل تو
 چه‌نیکه سه خه‌م و خوسه، له مانم میوانه نه‌زیز
 هر شون پاد له نی ریه حکایت چین تو که‌ن
 هر رووژ و شهو ته‌نیا دلم، وهی ریه وهی لانه نه‌زیز
 تو خوو نیه‌زانی دوبریت، خه‌و وه چه‌وم پهرانیه
 بیمه‌سه شه‌وگه‌رد مه‌سیگ لهی ناو خیوانه نه‌زیز
 وتم بنویسم ناوه‌گه‌د تا گه‌ر دلم بووسیدنو
 چوی بوو ده‌سهو قه‌نم بوم وهی دس نه‌رزانه نه‌زیز
 یه‌سه دسد ها ناو ده‌سم ها شان وه شانده‌ویره‌گه‌د
 هه‌ردگله‌مان تهر بویمنه، وهی ژیر وارانه نه‌زیز!
 عمریگه‌سه وهی نه‌زرتته، رووژیه‌ل ده‌مه‌و دم شوا
 تا گه‌ر تو بایندنه‌و منیش درام وهی زندانه نه‌زیز
 هر کوره نوورم بی تونه، هر کوره چه‌ له‌تی نیید
 نه‌گه‌ر به‌شتیشو بزآن، وه وهر چه‌وم ژانه نه‌زیز
 کسیگ نیه‌زانیدن تو چه‌ید، مه‌ردم نیه‌زانی تو کیید
 م زانم هر قسیه‌یگ له‌تو، یه‌ی نایه‌ی قورنانه نه‌زیز
 وه‌هار سه‌وز نه‌گه‌ر هه‌لای، هر چی گولیشه‌و او بکه‌ی
 وه‌ختیگ چه‌وهیلده‌ووره‌نه‌و، چمانی زسانه نه‌زیز
 سهردی و یه‌خبه‌نان ده‌ی، وه‌ختی که دنیا رچ به‌سی
 نه‌ر باوش گه‌رم تو بوو، گه‌رمی تاوسانه نه‌زیز
 مه‌یله‌م وه‌جی نازاره‌گه‌م، دهرده‌و وه‌ ناو چه‌وهیلده‌گه‌م
 بنووره‌ حالم و بزآن، دنیاچه‌ چه‌ ویرانه نه‌زیز
 دلم چه‌نی توورانه‌دو، چه‌نی ره‌نجانده‌یش وه‌ گه‌ن
 باوه‌ر بکه‌ عمریگه‌سه‌ چوی سه‌گ په‌شیماننه نه‌زیز
 هیمانی کویچه‌ی هویر م، وه‌ شوق یه‌ی رووژ هانتد
 وه‌ چوار په‌لا تا خوار و بان، نویر و چرخانه نه‌زیز
 به‌وره‌و و جاخ شیوه‌ خوش، یه‌ی همه‌که چه‌و هاله‌ رید
 به‌و لاره‌ نی په‌شیویه، وهی خرم و خیزانه نه‌زیز

زولفه‌گه‌د مانگه‌شه‌و

رزا مه‌وزونی

سای چه‌و

نمشه‌و له‌ سای چه‌وهیلده‌ داکاسیامه‌ بیله‌م
 تا گه‌ر سفیده‌گه‌ر سوو، هر نیره‌ جامه‌ بیله‌م
 نه‌ی نه‌ور پر له‌ وارآن، له‌ی دار وشکه‌ چه‌و توای؟
 له‌ی ژیر پرزه‌ پرزه‌، بی‌دنگ وسامه‌ بیله‌م
 تا رووژه‌گه‌ی هیامه‌ت، دل‌ جم نیه‌خوه‌ی نه‌ جاگه‌ی!
 له‌و زلف‌ تال‌ تاله‌، پاوه‌ن له‌ پامه‌ بیله‌م
 هر جوور که‌ پر ته‌نیای، دس‌ گر تمه‌ وه‌ قه‌یده‌و
 تا چه‌و بپرتنیدن، داتویچیامه‌ بیله‌م

که‌ پر سزیای

واگه‌ی زه‌لان چه‌ پاو کرد بووسان دل‌خوه‌شیمان
 هم‌ تام بی‌که‌سی ده‌ید، هر د دس په‌تیمان
 وه‌ی پرزه‌ پرز نه‌رمه‌و نی‌ ناسمانه‌ زانس
 یه‌ی گام‌ تر مه‌نویدن تا هه‌سل بی‌که‌سیمان
 نی‌ ناگره‌ نیه‌زانم یه‌ی هه‌و له‌ کوره‌یا هات
 هر جوور که‌ پر سزیای چشتی نه‌مه‌ن له‌ لیمان
 هه‌ی داد دی نه‌مه‌نیه‌ نه‌سری نه‌را چه‌ویل
 نه‌وره‌یل داخداره، گیرن وه‌ کز له‌ جیمان
 له‌ی ری‌ تیه‌ریک‌ و چوونه‌ په‌شیو و خه‌م له‌ کوولیم
 رووشن تره‌ ک له‌ وارآن، یه‌ی گر بنووره‌ پیمان

که‌ پر سزیای

واگه‌ی زه‌لان چه‌ پاو کرد بووسان دل‌خوه‌شیمان
 هم‌ تام بی‌که‌سی ده‌ید، هر د دس په‌تیمان
 وه‌ی پرزه‌ پرز نه‌رمه‌و نی‌ ناسمانه‌ زانس
 یه‌ی گام‌ تر مه‌نویدن تا هه‌سل بی‌که‌سیمان
 نی‌ ناگره‌ نیه‌زانم یه‌ی هه‌و له‌ کوره‌یا هات
 هر جوور که‌ پر سزیای چشتی نه‌مه‌ن له‌ لیمان
 هه‌ی داد دی نه‌مه‌نیه‌ نه‌سری نه‌را چه‌ویل
 نه‌وره‌یل داخداره، گیرن وه‌ کز له‌ جیمان
 له‌ی ری‌ تیه‌ریک‌ و چوونه‌ په‌شیو و خه‌م له‌ کوولیم
 رووشن تره‌ ک له‌ وارآن، یه‌ی گر بنووره‌ پیمان

به‌ت

نیه‌زام بتیگه‌ یا به‌تی، ره‌نگینه‌ خالی و ختی
 وه‌ قه‌ول‌ دانگم وه‌تی، یه‌ که‌لیدن ناخری‌ که‌تی
 هساره‌گان له‌ بن‌ توای، بلین و به‌رزه‌ نه‌و هه‌وای
 نه‌گه‌ر گری‌ وه‌ نیره‌ بای‌ وه‌ لای‌ من و ت هر نیه‌تی
 هساره‌گه‌ی شه‌وه‌کیه‌ له‌ شکل و شیوه‌گه‌ی نیه
 هه‌ پرشه‌ پرش نویری‌ه، فره‌ گرانه‌ قیমে‌تی
 خودر و هساره‌ رووژ و شه‌و تیئه‌نه‌و نوای و ده‌وبده‌و
 که‌سی‌ ک ناسمان‌ که‌و هم‌میشه‌ ها له‌ نه‌زرتتی
 به‌مینی‌ه‌ی له‌ لای‌ خوه‌مان وه‌ گیان‌ خودم‌ م دوینمان
 گله‌ کله‌ هساره‌گان‌ وه‌ شه‌و تیئه‌نه‌ زیاره‌تی
 نیه‌زای‌ نرا گری‌ ته‌وم، هم‌میشه‌ ها وهر چه‌وم
 خه‌نی‌ خنم، وسی، دوم، که‌سی‌ له‌ وای‌ م پی‌ نیه‌تی
 له‌ ناسمان‌ خه‌وزی‌ه‌وم، وه‌ یاد‌ نه‌وی‌ به‌سم‌ چه‌وم
 دوواره‌ ده‌ی‌ له‌ یه‌ک‌ خه‌وم، دنگ‌ د بال‌ یه‌ی‌ به‌تی

باخ به‌یشت

باوشد باخ به‌یشته، زولفه‌گه‌د مانگه‌شه‌وه
 هاتیه‌و، باوه‌ر نیه‌که‌م، نویشم‌ دروو یا گه‌ر خه‌وه
 بالیان‌ به‌ی‌ تا ولاتی‌ بووده‌ رووژ نیمه‌روو
 نه‌ی‌ خودا‌ گیانم‌ بکه‌ی‌ده‌ نه‌زر نه‌و هر د چه‌وه
 هر چی‌ چه‌و هه‌زره‌ تمه‌نه‌، هر شه‌و هه‌ده‌ن له‌ دیونه‌و
 تا ک‌ شایه‌د مانگ‌ گریایی‌ درای‌ له‌ وهرقه‌وه
 حق‌ بیه‌ نی‌ که‌وتره‌یله‌ بال‌ بگرن‌ تا خودا
 ناسمانیگه‌ نرا خودی‌، هر گله‌ی‌ نه‌و چه‌و که‌وه
 پیچ‌ پیچ‌ جاده‌گان‌ زولفه‌گه‌د، چوی‌ بی‌ ریه‌
 ناهوو و که‌ل‌ هم‌ شه‌که‌ت‌ بوون‌ نی‌ ریه‌یله‌ دل‌ره‌وه

له‌ناو‌ نی‌ رووژیه‌له

نیما نوری

نی رووژیه‌له‌ هالم‌ سه‌رگه‌ردانه‌و نیه‌زانم‌ نه‌را؟
 ده‌رگیر یه‌ی بوغز بی‌ سامانه‌و نیه‌زانم‌ نه‌را؟
 مه‌ی ک‌ په‌نای بی‌ په‌نا و ته‌سکین‌ دهرده‌!
 نه‌را من سه‌وقاتی‌ فه‌قه‌ت‌ گریانه‌ و نیه‌زانم‌ نه‌را؟
 نی شه‌وه‌یله‌ وه‌شوو‌ مانگه‌شه‌و، شه‌واره‌مه
 ترویسه‌کی‌ هه‌ساره‌یش‌ وه‌لیم‌ پنهانه‌و نیه‌زانم‌ نه‌را؟
 هر له‌ژیر وارآن بی‌ من گومت‌ کردم
 دلم‌ که‌فیده‌ ژماره‌هه‌روه‌خت‌ وارانه‌و نیه‌زانم‌ نه‌را؟
 نه‌ وده‌هار دل‌خوه‌ش‌ بووم‌ و نه‌زیمان‌ ده‌ی‌ نازارم
 کول‌ دل‌خوه‌شیه‌گانم‌ سهرد‌ و بی‌ گیانه‌ و نیه‌زانم‌ نه‌را؟
 هه‌چی‌ شه‌وه‌ه‌کنار یه‌ی قاپ‌ خالی
 هویرت‌ وه‌بسکه‌یگه‌و وه‌لام‌ میوانه‌ و نیه‌زانم‌ نه‌را؟
 په‌ل‌ پوو‌ تاچه‌تم‌ رزیاگه‌ و نه‌یرم‌ بال‌ فرین
 مه‌ل‌ دل‌ له‌سارای‌ یادت‌ وه‌یلانه‌ و نیه‌زانم‌ نه‌را؟
 رووژگان‌ جوور نه‌وسا‌ هر تیه‌ن‌ و چن
 وه‌لی‌ هال‌ دلم‌ نه‌چوی‌ جارانه‌و نیه‌زانم‌ نه‌را؟

گوم بوی پهری خه وه یلم

سه عید عباده تیان

خه نیال شهو بوی نه یلی
 نه یلی بوو چوزی نوو دهی
 ههر شهو نه تر شهو بوو دهی
 شیوهی وه فر شوو دهی
 دار نه زهر که رده سه
 ناهوو ویل نه هه رده سه
 بهر زای زاخه نه یلی
 وه فر نیلاخه نه یلی
 نه یلی وهو شهوی گرانهو
 کوپزی گرتیه وه شانهو
 گل خوهی وه کیه نیه گانهو
 تیه نی نه زرت مده نین
 شیت زه رده خه نه یلی
 دار گوئینه نه یلی
 بهرز و بیینه نه یلی
 شه مان دور ملی که نیه و
 سروه زونانی چنیه و
 سووه یل گرتیه نه خنیه و

دویه ت خان که لر
 یه تو یل سهوز نیو تیه نی
 یا قامه ت شمائیگه
 یه هه رچی هه س منائیگه
 که ژال چه وه یل کائیگه
 نازار که ورا مائیگه
 یه دویه ت خان که لر
 زنی چوی بهر هفتاو خره
 نی چهو ره نگین دم زره
 ته نیا دار قه ی پائیگه
 نازار که ورا مائیگه

کوره یل نیل نیوهی بوینه
 شیت و شه ی دای شیوهی بوینه
 مهس نه بوو زه رده بهی بوینه
 یه خوو هیمان منائیگه
 نازار که ورا مائیگه

نی بوو خوه شه زه رده به یه
 ک تی نهو چاک یه خه یه
 که ی بوو به یه ، یه بوو خوه یه
 یه په روانه ی خان خائیگه
 نازار که ورا مائیگه

نی قوو نه رم بان شه ته
 مهردم نویشن ته نیا دویه ته
 که وکه ، سه یه رس ، قوو ، به ته
 یه هه رچی هه س خه زائیگه
 نازار که ورا مائیگه

داو یل
 نه ی هه مگه مه نه ره ی بوین وه لامهو
 نیه زام شیوهی ت بیشتر ها کامه و؟
 هه ر که س نه ی دنیا شیوهی گول دیری
 نه گشتی بیشتر ژان نه دل دیری
 هه ر که نه ی دنیا زه ری شری نه
 نوخه ی نیه که ی دن نه ی سه رزه مینه
 بی هاز و بی نز چوی پویش وه پاوه
 قرجه ی گیانم تی وه دس واوه
 نر میسم نزاو تیه نی بی نزه
 بز انگم په رچین باخ پایزه
 وه داو نه یل بویش نه زووانی م
 یه ی بووژ کانه و بوون چوی جوانی م
 قه لاگان زانن داو ل دار زیه ی
 وینه ی سه وزه وشک تاوسان سزیه ی
 نه بر یجه ی خوهر تانکیش بوو گیانی
 وه پاوه مری و که سی نیه زانی
 نه من ریقه ی ره ق سقانی مینی
 نه داو لچوو وشک بی گیانی مینی

ریوار

فهره اده شاهمورادیان

هه ی خالوو ریوار، گیشتی ریواریم
 گیشتی وه یه ی داخ نازیه ت باریم
 مانگ و ناساره، نیشته جاو ریوار
 خر خودیم نه ل دور یه ی خوهر نازار
 نه گهر ده نیاسه، نه گهر ساراچیم
 نه رزه م پرسن نه را یه ی جا چیم
 گیشتی ونجیمن یه ی ناو زلال
 وه کوپزه و کونه، وه جام و قه پال
 رشن ده نام ده نیای بی بنی
 گل ل پاک و لاو لیخنی
 چ کووشته ی شمخال، چ کووشته ی شم شیر
 زه یه ی کیه نی خوهن هه م ناهوو هه م شیر
 کتاو خوهن دوینی، گیزه ده نوونی
 شهراو خوهر نووری، شینه ده شوونی
 هه ر که ویر دل، فام سه ر دیری
 مال هه یه کیگه نه ر دو ده ر دیری
 پا ده زه نجیریم، سه روه داره وه
 گیشتی گیر ووده ی زلف یاره وه
 گیشتی ره وه نی مال دووسیمن
 گیشتی ته وافچی خال دووسیمن
 په ر یه ی دامان گرتیمه وه دس
 چ شیخ وچ شا، چ ویرا چ مهس
 شه و تا سوو بویشیم هه ر سوو تا شه وار
 دووس و دووس و دووس، یار و یار و یار

مهینه تی به هره دارهیل له ولات ئه لاجه ویهیل

گول سوو

**ئادهمیزاد چه نیگ نه زره تمه نه نه گهر بایگ و شماری نه و نه قلهیل
خاوهن هویره بکه فیگه دهسی نه گشت مهیدانهیل ژیان ک عراق
هیشتنه جی له سال (۱۹۸۵) هوه تا رووژ نهروو ک هووکارهیل فرهیگ
بویه مایه ی کووچکردن وهجه میان.**

یه کم: ئیمه دوینیم ک فکرمه ن و خاوهن ماریفهت و رووشنهویر
وه گشتی هویج هووکاریگ یا وهسیله یگ نه وینیکه وه نهرا نهووک
توانای خودی له تی باریگه کار نهرا بهرزه وندی خودی یا ولاته گه ی،
چوینکه شمشر دهسلات روی وهروی بووگه وه هویج نههمیه تیگ
نهرا ی نه مینیک چ نه دیب بووگ چ هونه رمه ند چ خاوهن زانست و
له گشت هویرکردن و نه زمونیک واز تیه ریگ و له یوا ژیه یگ جویر
نهووک بویشید هویج چشتیگ نه زانیک و ئسپات نه فامی خودی
بکاو لهه مان وهخت خودی دویر بگریگ له گرفت و دهرده سه ری.
دویمه: جیاوازی ها له وهر ک هه رکه سیگ له دهیشتنه وه تیه یگ
زانیا ری و شیواز تازه یگ دیریگ له کارکردن و له وهر چه هاوریه یلی
نریه یگه کار، وه لی که فیگه وهر خوسه و کینهت و سووکایه تی کردن
و هه ول نه وه دریه یگ پیلان یا موئامره یگ له لی بگریه یگ، دی
نه ویش ناچاره یا بایه سه سه ر بچه منیک نهرا که سه یل تر یا
نه وسه سه ر خودی هه لگریگ و بچووگ وهر چه نهووک تویش
کارساتیگ بایگ.

سییم: مهسه له گه نه وسه ک هویج وهختی (ماریفهت) وهتیه یا

ئنسا نیه تیشه و ه ،
قیمه تی چهس نه گهر نه دیبیک باو ته تیگ
بنویسیگ یا شاعریگ دیوانیک شعری یا
رؤماننویسیگ چه ن رؤمانیک بنویسیگ یا
شیوه کاریگ قهیریگ تابلو یا له وچه دروس بکاو
هووکار یا وهسیله یگ نهرا په خشکردنی نه ویننه وه؟
پهنجم: زاناو فکرمه ن و مامؤستای زانکو
و هه نه رمه ند و نه دیب و ته نانهت خاوهن
پیشه ییش، گشت نه یانه ئادهمیزادن و خاوهن
چشته یلیگن ک مهردم هه ووجه وه پیان
دیرن، ئمجا له ی باو ته وه گشت رژیمیل
یه ک له شوون یه ک ئویشن گشت که سیگ وه
گورده ی هه ول وته قلا ی هه ق خودی وهر گریگ،
وه لی ته نیا جاریگیس هویج که سیگ وه گورده ی
هه ول وته قلا ی خودی وه پی نه دریاو نه فام و زانا،
رووشنهویر و نه خونه وار، کارکه ر و ته مه ل ، دلسووز و
زهره دمه ن ، پک و رشپه تخوهر، خاوهن قسه و که ورخن، گشت نه یانه
یه کسان بوینه له هه ق وهر گرتن، ئمجا خودزگ یه کسانیش بوون،
وه لی فره جار دوینید نه وانه ک شایسته ی هویج نین، چشته یلیگ
جویر پله وپایه و معاش خاس دیرن و نه وه کیش شارهزاو خاوهن
به هرهس هویج گریگی یا نههمیه تیگ وه پی نه دریه یگ و نالنیگ
وه دس رووژگار سه خته وه. وه لی وهختای زانپگ ک هاوریه یلی
له ولاته یل بیگانه خووشگوزرانن و نه و ولاته یلیشه ئاماده ن
پیشوازی له ئی جووره که سه یلیگ بکه ن و خووشترن ژیان نه رایان
دابین بکه ن و زیاتر له هه ق خودیان بیه نه پیان، دی نه وسه ئی

که سه یل به هره مه نده هویج چشتیگ له خوه یان شک نیه وهن ته نیا
کووچکردن نه وگ.
شه شم: فره جار له دهم مهردمان فره یگ ژنه فیم باس نیشتمان و
نیشتمانپه روه ری که ن و گریگی یا نههمیهت فره یگ دهنه باسه گه و
تاوانبار نه و که سه یله که ن ک ولات خودیان هیلنه جی و روی که نه
ولاته یل تر، ک گویا نه و که سه یله دلسووزی نه یرن نهرا نیشتمان
خوه یان، وه لی نه وانه ک ئی قسه و باسه یله که ن هویر له وه نیه که ن ک
نیشتمان ته نیا خاک نیه و بهس، به لکوو نیشتمان:
باو شه یگه نهرا خاوهن و زانست و ماریفهت داره یل.
نیشتمان نه و دهرفه ته سه ک هه لکه فیگ نهرا ئادهمیزاد گوزارش له
به هره یلی بکا.
نیشتمان نه و شوون و حورمهت گونجیاگه سه نهرا خاوهن زانست و
رووشنهویریل.
نیشتمان ژیانگی پر له که رامهت به هره داره یله.
نیشتمان نه و مهیدانه سه ک وهسیله یل گوزارش له تی کریه یگه دی.
نیشتمان مقه یه تی کردنه له فقه قیری و زهمانه تکردنی.
نیشتمان دادپه روه ری و یه کسانیه.
نیشتمان ناشتی و ناسایش و نازادیه.
هه فتم: له یرا له بان خال گرینگ یاموه میگ وسیه ییم، چوینکه
ئیمه باوهر و نه وه دیریم ک نازادی خاس وته و او، مه رج دانانین
یا ئبداعه له گشت مهیدانیک له مهیدانه یل ژیان وه. ئمجا بایه سه
بزانیم ک گشت رووشنهویریگ له عراق هویری گیر خواردگه و
قه له می مقه یه دده و لیوه یلی به سیاگه، یا نه وسه بنویسیگ و
بویشیگ وه بالای گه وری ولاته گه ی یا حزبه گه ی، یا نه وسه حاشا
له لی کریه یگ و له نویسانن و گوزارش قه یه غه کریه یگ و هویج
چشتیگ نهرا ی په خش ناکریه ی و دژیته ی کریه یگ له کاره گه ی و
جار له یوایش ههس گریه یگ و کوشیه یگ و ژیا نی له ناو بریه یگ،
ک ته نیا گونا هنی نه وه بویه باوهر وهر یره و فره مانه روا یا حزبه گه ی
نه یاشتگه و یه ییش هه ق گشت هاوولاتیگه، وه لی له ولات خودمان
قه یه غه و حه رامه.
هه یه شتم: گرفتیک ههس نهرا خاوهن ماریفه ته یل، ک نه ویش
نه وسه له وهختی گشت چشتیگ مولک ده ولت بووگ، دی ده ولت
قانون خودی دیریگ و هویج جیاوازیگ نیه وینیک له ناو نی
کارکه ر و ته مه ل یاله ناو نی داناو نه فام، هه ر له وهر نه ویش دونید
وهه وهس خودیان مهردم به نه بان و نوید هه ر که سیگ ئاماده
بووگ له بان کار یا ته نیا چه ی بکه فیگه رفقه یلی و پیشوازی
له میوانه یل بکا، نه وه گویا نه ر ک خودی جی وه جی کردگه، دی
بیجگه په یوهندی قه و مایه تی و براده ری، ک گشت نه یانه زیاتر
دهور دیرن و ده ولتیش دویره له مهیدانه گه، وه تایبهت که رت یا
قه تاعه یل تایبهت و ئابووری بازار، چوینکه له یرا خاوهن کار خودی
ئاماده سه و له وهر خاتر نهووک نهف وهر بگریگ گرینگ یاموه م
نیه له لای نه گهر کوپه گه ی خودی له کار قاو بیه یگ، له وهر نه وه
ماریفهت و سه ررشته ی کار له لای هویج قه یه تیگ نه یریگ . دی
وه ی جووره به هره داره یل له ولاته یل نه لاجه ویه یل پشتگوش
خریه ن و روی وهروی سه ختی ژیان و نا ئومیدی فره یگ بوونه وه.

کورد و کلتور

عارف عزیزى

بیگومان هەر نەتەوهیگ و هەر ولات و مللەتیگ ، کلتور و داب و نەریتیگ تاییبەت وەخوێ دیریگ ، هویج کلتوریریگیش نیە ک جویر گول وژار کریاویگ و دویر بوود لە هەر جووره کەم و کوری و خورافاتییگ . هەر لەوهر ئەویش نیەتوایم لەیرا بچیمە ناو هویردەکاری و باسکردن لەبان خاسی و خراوی، وەلی توایم وەو حالیشەوێ یا وەو کەم و کوریەیلیشەوێ بویسیم: ئەراچە هەمیشە خاوەن کلتورەریل هەول ئەوێ دانە وە هەر جووریگ بوود مقەیهتی لەداب و نەریت و کلتور خوەیان بکەن و بیلنە جی ئەرا نەوێ دوایی خوەیان، ک ئەرا ئەو مەبەسیشە وە ملیۆنەها بویلیش تەرخان کردنە؟

نیمەیش وەک مللەت کورد نەتەوهیگیم جویر گشت نەتەوهیل دونیاو خاوەن زووانیگ تاییبەت و خاک و ناویگ دلگیریم، ک هەرچەنی هیمان زەخمەیل کویەن وەپیهوێ دیارە، وەلی کلتور ئیمە کورد ئەگەر بایگ و لەکلتور مللەتەیل تر خاستر نەوێ، خراوتریش نیە و کلتوریریگ تویەنیگ بوودە هەلگر پەيام و شوناسنامە نەتەوهگەمان.

هەرچەنی وەسەبەب داگریکردن خاکەگەمان لەلایەن چوار دەولەت دکتاتۆر و خوینمژەوێ سالەیلیگەکلتور تورک و عەرەب و فارس بوینەسە چەتر و لەبانمان هەلدیریانەو ری ژیان لەلیمان سەختەو کردنەو هەول ئەوێ دانە کلتورەگەمان کەمرەنگ بکەن و کلتور خوەیان لەبانمان بچەسپن، وەلی خوەشەختانە مللەت کورد تارووژ ئمروو تویەنستگە مقەیهتی لەداب و نەریت و کلتور خوەی بکا وەگشت کەم و کوریەیلیەو!!

مەبەس ئیمە لەیرا ئەوێسە، ک ئایا چ چشتیگ خاسە ئەنجامی بەییم ئەرا ئەوێ کوردەیل نیشتەجی دەیشت ولات وەتاییبەت جایەل جوانەیلمان جویر ئەوێک ئویشن(نەوێ دوپارووژ هەر مللەتیگ)ن، تا بتویەنن مقەیهتی داب و نەریت و کلتور خوەیان بکەن و خوەیان دویر بگرن لەهەر جووره کاریگ ک کاریگەری خراو داشتوود، یا وەلای کەمەوێ ئەو خالەیل خاسە ک لەکلتورەگەمان هەس مقەیهتی بوون و چشتەیل خاس ئەو ولاتیشە وەریگری ک لەتی ژینە. وەلی وەداخەوێ دوینیم نەک هەر جایەلەیلمان، بەلکوو وەسالاجگەیلیش خەریکن نەک هەر دەس لەداب و نەریت و کلتور خوەیان هەلگرن، بەلکوو زووان شرین کوردستانیش لەهویرەو بوەن. لەوهر ئەوێ بایهسە کوردەیل دەیشت ولات مقەیهت خوەیان بوون، جوینکە ئیمە روی وەروی کلتوریریگ غەریب و ژیانگی سەخت بویمنەسەو.

سیف میخه کریژ له جیاتی فالانتاین

ئاراس جهواد

"سیف میخه کریژ" یهکیگه لهو بهرههههیل فۆلکلۆری کوردیهه ک قههههیل له ناو کوردەواری باو بویه و وەخت خوەی له ناوچهی موکریان جوور نیشانداين خۆشهووسی ئەرا دووس له ناوێ عاشقەیل دروسکریاگه، فرە جاریش ئەو عاشقەیلە وە خاتر نەرسینیان وەیهک ئەی سیفە جوور یادگاری ئەرا یهکتری دروس کردنە، چوینکە وە میخهککردن سیف عومر دریزیگ دەیدەپی، ئەو سیفە هەمان سیف سروشتیه، وەلی وەختیگ ک میخهکریژ کریهێ، بیس رووژ تا مانگیگ وەپی چوود تا وشکەو بوود، وەختیگیش وشکەو بوی، وە دەیان و سەدان سال جوور خوەی مینیدە و لەلایگتریش له ناکام

تیکه لبوین بوو خوەش سیفەگه وەل عەتر میخهکەگه بوو فرە خۆشیگ لهلیان تیهیگەدی ک یادگاریههیل یار خەیدەو هویر دووس.

لەبارەى ناو ئەو رووژە ک وە جەژن سیف میخهکریژ ناوئیریاس، لە سەردەمهیل کویەن لە فرەتر مەتەلەیل عاشقانه وەختیگ دویەتیگ دووس کوریگ بیاشتاد و نەتویەنستیاد گوزارشت لەو هس و سووزە بکردیاتاد پەنا بردیهسەرا سیفیگ و لە شوون میخهکریژکردنی ئەرا یارەگەى کلی کردگه جوور ئامازەههگ ئەرا نیشانداين خۆشهووسی، لە حالەتیگتریش وەختیگ ئەو دو دووسە لە یهکتر تووریانە هەر لەری پشکەشکردن سیف میخهکریژ جوور ئامازەههگ ئەرا ناشتی و ناشتەووبوین گوزارشت لەلیکردنە، وەختەرە لەوهر رووشنایی ئەو رویداگهیلە ئەرا زینگەوکردن ئەو شیواز جوان نیشانداين خۆشهووسی و دووسداشتنە ئەو ناوێ ئەرا ئەو رووژە هەلوژاننە. سیف میخهکریژ چەمکیگ رووژەهەلاتیه و وە گورەى چەن لیکۆلینەوێ و شیهوکردنیگ میژووپی ک لە بارەى ئەو چەمکە ئەنجام دیریاس لە جەژن فالانتاین ک نەریتیگ رووژناوییه کویەنترەو میژووگەى ئەرا سەردەم زەردەشتیهیل گلهوخواید، وەختەرە جوور کلتوریریگ و میژووپیگ هەقە شانازی وەوێ بکەیم ک مللەتەیل رووژەهەلات وە تاییبەت ئیمەى مللەت کورد خاوەن ئەو رووژەهیمەن و بایهتە ئەرا وە نەتەوهی کردن و وەجههانیکردن ئەو رووژە تەقلا بکەیم و یهیش ئەرک بان شان دەزگایهیل رەساننە ک ئەرا سەرلەنوو زینگەوکردن ئەى نەریت جوانە لە پرۆگرامهیل تاییبەتیگ بچەنەى وەر یاس ئەرا ئەوێگ جایەل و جوانەیلمان ئی نەریتە بزائن و بناسن و شانازی وەپیهو بکەن، هەمیش ئویسەرەیل و رووشنەویرەیلیش وە ئویساننەیلیان تویەنن کاریگەری فرەییگ لە بان زینگەوکردن نەریتەگە داشتوون، لە لایگترەو لایەنەیل پەیهوئیدیاد و ریکخراوہیل کومەلگای مەدەنى و لە گشتیان گرنگتر وەزارت رووشنەویری هەریم کوردستان و دام و دەزگایهیل سەر وە وەزارتەگە تویەنن نەخش گرنگیگ لە ناسانن ئی چەمک دەولەمەنە وە کومەلگایهیل رووژەهەلاتی وە گشتی و کومەلگای کوردی وە تاییبەت داشتوون، چوینکە تا نەریتیگ رەسن لەیجووورە لە رووژەهەلات هەس ک وە سەدان سال لە نەریتیگ جوور فالانتاین رووژناوایی کویەن ترە، هەوێچە وەوێ نەیریمن ک داب و نەریتەیل بیگنە هاوردە بکەیم و بنەیمەیان شوون داب و نەریتەیل رەسنامان.

چه و له

چه و برین ژنهیل

شیرزاد هه ورامی

بیگومان له ناو کوومه لگای نیمه چه و له چه و برین فرهیگ له ناو ژنهیل باوه، یهیش له وهختیگ ژنیگ که فیگه ناو هویر نه و مال و دارایی خوهیه وه که لهو ناسته نیه نارزه و وهیلی وهپی باریگه دی و له هه مان وهخت بهراورد یا مقارنه کردنی وهل مال و دارایی ژنهیل هاوسایا دوینینگ که نهوان له روی تفاق و مال و داراییه وه فره لهو خاسترن و مال و سه یاره و جنگیان له نه و فره خاستره، ئمجا ته ماشا کهید دی ئی ژنه که فیگه ناو خهم و خهفته فرهیگه وه و هه میسه و له گشت وهختیگ ههر خهریک خوته و بوولسه و هه ول نه وه دهیگ وهل هاوسه ره گهیا، تا گویرانکاری نه رای نه انجام بهیگ له مال و تفاق و دارایی تا به لکوو یهیش جویر هاوساگه ی بووگ. بیگومان ئی جووره سفته و چه و له چه و برینه مه عنای مالویرانیه نه رای ههر ژنیگ، له وهر نه وه پیاوه گه ی توانای نه و گویرانکاری نه پیریک، دی نوویرد ژنه گه یهیش ههر له وهر خوهیه وه له یوا له لی تیه ییگ تویش خهم و خهفته بایگ و ژیانای تیهیل بووگ. یا وهختیگ پیاوه گه ی له کارمو تیه ییگه وه نه رای مال و شه که تی وه پیه وه دیاره و توایگ و چانیگ به ییگ ته ماشا کهید ژنه گه وهر چه له وه که شویه گه ی بنیشیگه زهوی و که میگ ئسراحت وه بریگریگ یه کسه ر یه قه ی گریگ و ئویشیگه پی نه رای پیاوه گه تنیش نه رای جویر هاوساگه مان سه یاره گه د

نیه فروو شید و جنگ جوان نه رام نیه سینید تا

منیش دلم وهپی خوهش بووگ جویر ژنه گه ی هاوسامان، ئمجا وهختی پیاوه گه ییگی گووش ته کنینگ له داواکاری ژنه گه ی و ههر له وهر نه وهیش که توانای نه وه نه پیریک داواکاریه ییل ژنه گه ی نه انجام

به ییگ دی رووژانه ناخوهشی و تون و تیژی که فیگه ناو نیان و ژیانیان گشتی بووگه نازار و دهرده سه ری. فره جار وهل نه وهیشا پیاوه گه فره له ژنه گه ی خودی لالکیه ییگه وه و نامووژگاریه ییل فره ییگیش وه پی ده ییگ تا واز له ی جووره داواکاریه ییله باریگ و چه و نه وریگه ژنه هاوسا، وهلی هو ییچ فایده ییگ نه پیریک و نوویرد ژنه گه ی ههر پا داسه گه ز له بان داواکاریه ییلی و ههر وهرده وام بووگ له بان ئیرادگرتن خودی و دی پیاوه گه ییگی وهختی زانیگ هو ییچ ریگه ییگ وهلیا فایده نه پیریک ناچار بووگ و جووگ یه قه ی مال باوگ ژنه گه ی یا خه سویرانی گریگ تا به شکمه چاره سه ر گرفته گه یان بکه ن، وهلی له وهیش خراوتر نه وه سه نه گه ر بایگ و دایگ ژنه گه ی قسه ی دوپه ته گه ی وه خاس و ره وای و خاوه ن هه ق بزانیگ، ئمجا دی قاله گه قویلتره و بووگ و دی ژنه گه ییگی ههر وهرده وام بووگ له بان داواکاریه ییلی و له هه مان وهخت پا له شویه گه ی کوتیگه زهویا و ههر بایه سه نه و سه عاته یا نه و رووژه هه رچی توایگ نه رای بسینیگ، وه نه مال و منال نه رای هیلیگه جی و له مال باوگی نیشیک و نیایگه وه نه رای مال خودی. دی مه سه له گه له یوا له لی تیه ییگ نه و خیزانه له ناو ژیان خوه شیگه وه روی بکه ن له ناخوه شترین ژیان. ههر له وهر نه وهیش ئویشیم: چه و له چه و برین ژنه ییل بیجگه له مالویرانی و سهختی و کاولکاری هو ییچ تر له لی نیایگه نه انجام و له هه مان وهخت بووگه سه بهب شیوانن نه وژدان ری وه پی ده ییگ و نه ییش قانون و نه ییش نه ریت و دژ گشت سفته ییل ئنسانیه ته و بیجگه نه وهیش کاردانه وه ی فره خراویگ له لی که فیگه وه.

- نه گه ر تواید بویده خوه شه ویس شویه گه د بایه سه په پیره وی ئی خاله ییله بکه یید:-
- 1- وه هو ییچ شویه ییگ باس مه سه له ی ته لاق مه که، نه گه ر خودانه خواسه وهل یه کیگ له ره فیه ییلد رویدا.
  - 2- وهل میوانا ساده و ئاسایی به ته نانه ت نه گه ر که س و کار خودیش بوون.
  - 3- ناخ هه له کیس نه رای رووژه ییل گوژه یشتد که له مال باوگد بریدیه سه ی سه ر.
  - 4- زیاده روی مه که له شانازی وه که س و کارد وهک خودیشگ و برا و و مه موو و میمگ و خالوو .
  - 5- نه گه ر داومت کریای نه رای بوونه ییگ یه کسه ر قه ول مه یه، به لکوو رای شویه گه د بسین بیلا ناگادار بووگ.
  - 6- پیاو خودی له زن فره بویش نیه تیه ییگ، له وهر نه وه توپه نیید وه زووان چه و گفوتگوو بکه یید زیاتر له زووان وشه.
  - 7- وه لایه ن که مه وه نه گه ر نه رای گشت رووژیگ رووژنامه ییگ و هه فته ییگ جاریگ گو فاریگ بخوه نه وه تا له باروو دزخ دونیا ناگادار بوید.
  - 8- وه هو ییچ شویه ییگ گله یی له شویه گه د مه که و داوای هو ییچ چشتیگ له لی مه که له و وهخته ییل خوهش و نازگه که هاین وهل یه کا.
  - 9- خوده نه لئس نه رای به عزه کاره ییگ جویر به سانن قاپی و دهره چه و چشته ییگ تر له ماله گه د.
  - 10- باس پلان ئاینده ی خوددان وه هو ییچ شویه ییگ مه که ن له لای که س.
  - 11- باوهر وه و قسه مه که ن که ئویشیگ (هاوسه رگری قه ورسان خوه شه ویسیه) به لکوو وه چه واشه وه چوینگه خوه شه ویسی له شوون هاوسه رگری خودشه تره.
  - 12- هه ول بیه ناو گونجیاگ نه رایمان له ییلد هه لوژنید.
  - 13- هو ییچ وهختیگ له خوه شه ویسیکردن و په یوه نندیکردن وهل شویه گه داسه و مه و.
  - 14- وه لایه ن که مه وه مانگیگ جاریگ وهل شویه گه د گه شتیگ بکه ن نه رای ههر شوونینگ بووگ.
  - 15- به شداری وهل یه کا بکه ن له خواسته ییلدان نه رای به عزه چشته ییگ جویر گورانی دیاریکریاگ یا فلمیگ.
  - 16- هه میسه هاوسه رگری وهک چشتیگ تامدار بزآن.
  - 17- باوهر وه په نده ییل بی مه عنای گو فاره ییل مه که که تاریخ کهن و ئویشن هاوسه رگری شه ریگه و له لی قورتاریون زه حمه ته.
  - 18- باسه ییل خوهش خوده وهل شویه گه د لای هو ییچ که سیگ مه که.
- ئمجا نه گه ر په پیره وی ئی خاله ییله وه پید کریا نه وه بیگومان وه ی جووره توپه نیید بویده خوه شه ویس شویه گه د و هه میسه شاد و بهخته وهر وهل یه کا بزیه یین.

چوین بویده خوه شه ویس شویه گه د ؟

گول سوو

مههدی شارباژیری

وشه ی گوگل چه س؟

فره جار نیمه گوگل وکار تیرهیم ئهرا گهردین له شوون ههر چشتیگ ک بتوایمه ی، جویر گهردین ئهرا باوخت یا بهرنامه یگ یا رهسمیگ یا ههوالیگ جووراو جوور، نهویش وه چهنهها زووان جههانی. ههر لهوهر نهویش نیسه گوگل مالپه ریگ جههانیوه رووژانه مردمان فریگ سهردانی کهن ئهرا وهرگرتن زانیاری یا معلوومات و باوختهیل جووراو جوور. وهل ئهوه همگه خزمهتکردن (گوگل)ه، ک نهویش له ودخت وکارهاوردن نهنتهرنیت، وهلی ئایا رووژیگ له رووژان نیمه هویر لهوه کردیمنه ک مهعنای گوگل چهسه یا چ مهعنایگ بهخشیگ؟

له راسی وشه یا کهلیمه ی (Google) بیگهاتگه له (Googol) که مستهلهیگ وهرزشیه وه مهعنای (یهک کهفیگه دويا وه سهد وهرانوهر سفر). بیگومان ئی وشه لهلایهن زانا (میلتون سیروتا) دانریاگه ک بووگه خویشکهزای زانای هویرکاری یا ریازیات ئهمریکی (ئیدوارد کاسنهر).

وهل نهویشا ئی ناوه له کتاو (Mathematics and the Imagination) نویسریاگه له دانابن (کاسنهر و جیمس نیومان) ک مهعنای (هویرکاری و خه یال) دهیگ. ههلوژاردن ناو (گوگل) له شوون نهوهدک وهرچهرخان یا گویریان یا وازی و دسکاری وهو وشه کریاگه تا هاتیهسه بان ئی وشه، یهیش مهعنای نهوه دهیگ ک وشهگه کولهو کریاگه تا دهرنهچام کریاسه گوگل. تویهنیم بویشیم (Google) گوگل) یهکیگه له مالپه ر یا موقعهیل وهناوبانگ جههان ک رووژانه ملیونهها کهس سهردانی کهن و نهف له خزمهتگوزارییهیلی وهرگرن. ئمجا نهو ولاتهیله ک وهپله ی یهکم گوگل تیره رنه کار، پیکهاتنه له (ئههرجهنتین، ئوسترالیا، بهلجیکا، بهرازیل، کهندها، دانیمارک، فرنسا، ئهلامانیا، هندستان، ئیتالیا، مهکسیک، ئسپانیا، سوید، سويسرا، ولاتهیل یهکگرتگ ئهمریکا).

ئهقل خاسترین نعمته ک خودای گهورا داسه ی بهنه ی خودی، ئمجا ئویشن ئهقل ساق ها لاشه ی ساق، ک ئی ئهقله لهوهر نهوهدک له کارهیلی وهردهوام بوود، بایهسه خواردن داشتوود تا هویر خاس لهلی دروس بوود و جیواز بوود له نهخشهوه ئهوه نهخشه یسه بووده کار پهسن، ههر لهوهر نهویش دوینید فرهجار لهلای ئاده میزاد ئی جووره رهفتار و ههلسووکهفتیه کریه یگه دی و دهسنیشان سهرکهفتنی ئهکاو دویریوه خه یگ لهسهرنهکهفتن لهژیان. بیگومان ئهقل گهورا نهوهدسه ک وختهیلی وه هویرهوکردن و شیهوکردن و ئامانجهیل خهریکهوه ئهقل ئاساییش نهوهدسه ک ههمیشه وختهیلی و مقسهکردن لهبان ئه ی و نهوه بهیگه سهر و ئهقل بویچگیش نهوهدسه ک خودی خهریک ئهکا وه قسهکردن لهبان چشتهیل. هوچ کهسیگ نیهتویهنیگ تویره د بکا، یا دلتهنگد بکا و گورهد داووزنیگ وهبی سلای خود، نهوهدک لهناووه هس وهپی کهید وهسه بهب نهوه نیه ک لدهووروهرد رویده یگ، بهلکووه وه سه بهب شیهوکردن و لهیهکهو دابین خوده ئهرا چشتهیل، لهی حالهتیهسه تویهنید شیوه ی لهیهکهو دابین ئالشت بکهید، ک بیگومان دوینید هسه یل وهرانوهر ههمان رویداگ ئالشت بوود. ئهرا نمونه: قسهکردن خراو وهیهکتری، لهلایهن کهس وهرانوهردهوه هسه یل وهپی زهخمدار کریه یگ، ئمجا ئهگهر بایگ و لهیوا هویرهو بکهید ک نهوه کهسه ئامانجی نهوه بویه سووکایهتی وهپید بکاو لهشانیهتد کهمهوه بکا نهوه غهزهو لهلی گرید، وهلی ئهگهر بایگ و شیهوکردنیگ تر ئهرا ی بکهید و بویشید ئی کابرا لهوهر نهوهدک وهزعی سهخته لهژیان و نارحهتهوه ههر لهوهر نهویش ئی قسه یله هاته دهمیا، نهوه بیگومان رهحمیش وهپی کهید و بهزه یید وهپیا تیه یگ، مهعنای نهوهدسه لهیوا لهیهکهو دابین ئهقلد هس و ههلویستد ئالشت ئهکا. ئمجا بایهسه هووکاری ئی چشته بوید له ژیان و بزانید جوین چشت لهیهکهوه دهید وه جووریگ ک کاریگه ر ی خراو لهبانده یاشتوود. ئمروو قسهکردن لهبان حکوومهتیهیل و سیاسهت ناودهولته ی هوچ فایده یگ نهیریگ، وهلی قسهکردن

خوراک ئهقل

گول سوو

لهبان نهوهدک وهپید کریه یگ ئهرا بیسهکهفتن خوده ی خاسترکردن مالد یا نهوه شوونه ک لهتی ژیهید ههر نهوه خواستهوه ههر نهویش کاریگه ر ی خاسیگ دیریگ له ژیان، بیگومان لهی ژیان هسهرنهکهفتن نیه، بهلکووه نهزموون یا تاقیکردن ههس. دو چشت هیلگه د زیاتر بویده خاوهن ئهقل و دانایی: یهکمیان نهوه کتاوه یلهسه ک خوینده یان و دویمیش نهوه کهسه یلهسه ک رهقیقایهتی وهلیانا کهید. لهناونی گشت کردهوه یگ ماوه یگ ههس، لهو ماوه یسه کهسایهتیهید دیار ده یگ، دی نهوه وخته سهبرد له غهزهود دیار ده یگ و خوده تویهنید بریار بهید، با ژیانده وه سستمیگ ئوتوماتیکی نهوگ، ههمیشه ودخت لهوهر چهو بگر و یهکسه ر بریار کووتایی مهیهوه نهوه ماوه یسه وهکار بار ئهرا لهیهکهو دابین و هویرهوکردن و با بریاره یلک وهگوره ی دانایید بوود نهک وهگوره ی مهیل.

وشه يا كه نيمه‌ی نه‌فهندي
وه عه‌ره‌بی مه‌عنای
(انسید) دهیگ و بنه‌ره‌ت
وشه‌گه یونانی‌هه و یه‌کیگه
نه‌و نازناوه‌یله ك گه‌ورایی
به‌خشیگه كه سه‌گه، نه‌مجا
ئی وشه توركه‌یل نه
بیزنتینی‌ه‌یل بردنه‌سه‌ی
و عراق نه لیان وه‌رگرت‌ه‌ی
و نه‌قه‌یری نه ده‌وله‌ته‌یل
عه‌ره‌بی په‌خش بوی،
یه‌یش جویر وشه‌یل
تر سه‌رده‌م عوسمانی و
نه‌وانه‌یش (پاشا- به‌گ-
خان) و نازناوه‌یل تر.

وشه‌ی نه‌فهندي كه‌ی له عراق ده‌ركه‌فت؟

گول سوو

نمجا وشه‌ی (نه‌فهندي) له سه‌رده‌م عوسمانی نه‌را چوار چین له مه‌رده‌م هاوری کار:

۱- کارمه‌نده‌یل بویچگ و كه سه‌یل تر له مه‌رده‌مان چین ناو‌راس و خاوه‌ن زانست ساده له‌شاره‌یل، نمجا هه‌ر وه‌ختی پله‌وپایه‌یان یا وه‌زیفه‌گه‌یان به‌رزوه‌ بویاتاگ وه‌پیان وتیان (به‌گ - بیگ) ك ئی چینیشه گه‌ورترین مه‌رده‌مانیگ بویان وه‌پیان وتیان (نه‌فهندي) له‌روی شماره‌وه‌ فره‌ییه‌وه.

۲- کور سولتانه‌یل و نه‌ندام خیزان میره‌یل. نه‌یه بیجگه‌ ژنه‌پیلانیس ك وه‌پیان وتیان (افندی‌نا) و دوياخ‌ریش ئی نازناوه‌ جیواز بوی نه‌را ولات مسر و تاوه‌خت مه‌لکی سال ۱۹۵۲.

۳- نه‌وانه‌ك موسلمان‌ه‌یل نه‌وین، ك پله‌و پایه‌وه‌ پۆسته‌یلیان هه‌رچی بویاتاگ، چوینكه له‌ده‌وله‌ت عوسمانی پیاوه‌یلگ بویان ناموسلمان وه‌تایبه‌ت له‌نه‌رمه‌نه‌یل ك ره‌سینه‌ پۆسته‌یل بالا له‌وزاره‌ت و جویر نه‌ندام له‌نه‌نجوومه‌ن، ك وه‌ل نه‌وه‌یشا وه‌پیان وتیان (نه‌فهندي).

۴- خاوه‌ن به‌عزیگ له‌پۆسته‌یل دینی به‌رز جویر (شیخ موسلمان)ه‌یل و گه‌ورا پیاوه‌یل دینی و زانایه‌یل.

نمجا وه‌ختی حوكم عوسمانی له‌عراق نه‌مه‌ند وه‌سه‌به‌ب داگیرکاری بریتانی و دامه‌زران حوكم نه‌ه‌لی، ئی چوار چینه هه‌ر وه‌پیان وتیان (نه‌فهندي) ته‌نیا نه‌ندامه‌یل خیزان (هاشمی) تازه‌وه‌ كه‌س وکاره‌یلیان نه‌وگ ك وه‌پیان وتیان نه‌لشه‌ریف فلان. وه‌ل نه‌گه‌ر كه‌سیگ له‌بنه‌ماله‌ی (مه‌لك حسین) مه‌لك نه‌وسای حجاز بویاتاگ وه‌پی وتیان (میر). دی نازناوه‌ نه‌فهندي هه‌ر مه‌ند تاوه‌خت حكوومه‌ت یاسین پاشای هاشمی و قانونیگ دهر‌کریا وه‌قه‌یه‌غه‌کردنی. له‌وه‌خت عوسمانی نه‌فهندي‌ه‌یل قات له‌وه‌ر کردیان و کلاویگ به‌رز و خر نیانه سه‌ر وه‌پی وتیان (ته‌ریوش)، وه‌ل وه‌ختی مه‌لك فه‌یسه‌ل یه‌كم هات ئالشتی کرد نه‌را شیوازیگ تر تاییه‌ت وه‌ك دروشم یاشعاریگ له‌سه‌ر عراقیه‌یل.

مردن نه‌للاج‌ه‌وی

گول سوو

هوچ وه‌ختی نيمه‌ نه‌تویه‌نيم نوای مردن بگریم و مردنیش برا گه‌ورای گشتمان، وه‌ل به‌عزه‌ جاریگ ژنه‌فیم ك فلان مردن نه‌للاج‌ه‌ویگ کردگه، نمجا باجزانیم نه‌للاج‌ه‌وی ترین حاله‌ته‌یل مردن له تاریخ چوین رویداگه ك له‌کتاب گینیس وه‌رگه‌ریاگه‌وه‌ باس کریاگه؟

۱- له یه‌کیگ له باخچه‌یل مسر، یه‌کیگ له کارمه‌نده‌یلی ژن بوی و ئاو سه‌رد خوارد، وه‌ل فره‌نیگه‌ران بوی، چوینكه ئاوه‌گه‌ مر و یژه‌یگ له‌تی بوی، له‌وه‌ر نه‌وه هه‌له‌په‌له‌هاته‌وه نه‌را مال و دهرمان (مرویزه‌ کوش) خوارد، یه‌یش بویه سه‌به‌ب ته‌شه‌نوجات نه‌رای و دوياخر له نه‌خوه‌شخانه مرد.

۲- له شار (ئۆننگتۆن) له ولایه‌ت (به‌نسلفانیای) ولایه‌ته‌یل یه‌گرتگ نه‌مریکا، کارگه‌ریگ ك له‌کارخانه‌یگ دروسکردن كێك گله‌وه‌ بوی، یه‌كسه‌ر كه‌فته ناو قه‌زانیگ گه‌ورای شوکولاته و خنکیا و مرد.

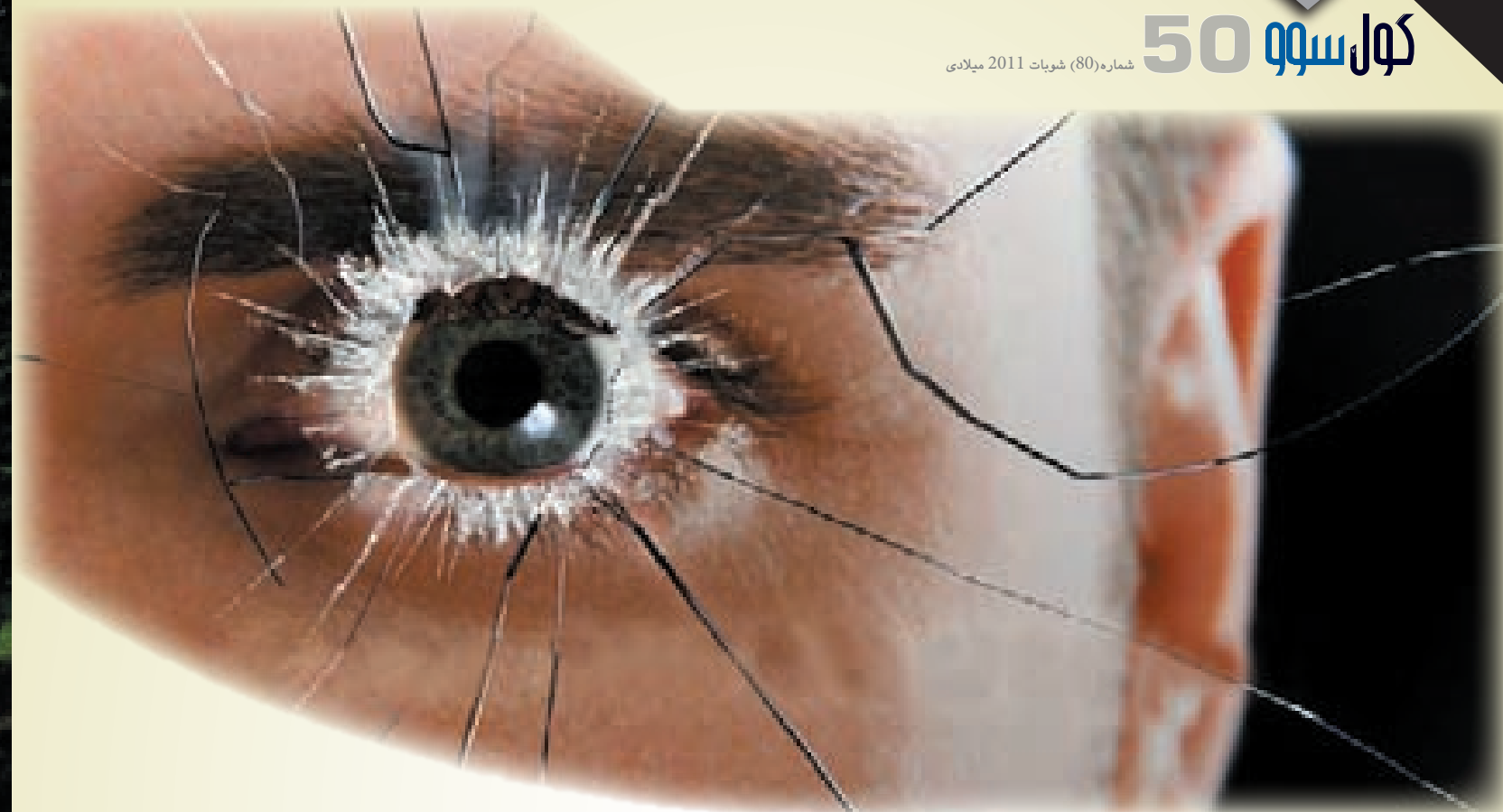
۳- کارگه‌ریگ وه‌ناو (ئه‌لیکس میتشیل) ته‌ماشای شانۆگه‌ری یا مه‌سه‌رحیه‌یگ کۆمیدی کردیاگ وه‌ناو (زی گۆدیز)، نمجا نه‌وه‌نه‌ خنستن فره‌یگ کرده‌ی تا نیم سه‌عات وه‌ده‌نگ به‌رز خه‌نست و مرد.

۴- له وارسۆ پایته‌خت پۆله‌ندا، ژنیگ فره‌ تویره‌ بوی له شویه‌گه‌ی، چوینكه وتویگه‌ پی هیلمه‌ده‌ه‌ی، هه‌ر له‌وه‌ر نه‌وه‌یش له‌ده‌روه‌چه (شباك) ده‌یهم قاته‌وه‌ خودی خه‌یگه‌ خواره‌وه‌، له‌هه‌مان وه‌خت شویه‌گه‌یشی له‌قاپی بینایه‌گه‌وه‌ تیه‌یگه‌ ده‌یش و ژنه‌گه‌یش كه‌فیگه‌ بان سه‌ر هاوسه‌ره‌گه‌یاو خودی وه‌ ساقی مینگ و شویه‌گه‌ی مرگ.

۵- (هینری زیگلاند) هاوولاتیگ ولایه‌ت تک‌سسه‌ له ولایه‌ته‌یل یه‌گرتگ نه‌مریکا، برای خوه‌شه‌ویسه‌گه‌ی ته‌قه له‌لی نه‌كا، وه‌ل دوای ۲۰ سال گولله‌گه‌ی ده‌یگه‌لی و مرگ، چوینكه نه‌وه‌ وه‌خته گولله‌گه‌ ده‌یگ له‌داریگ و له‌ناو داره‌گه‌ مینگه‌وه‌، نمجا دوای ۲۰ سال (هینری) تیه‌یگ نه‌وه‌ داره‌ بووریگ گولله‌گه‌ ده‌ره‌ریگ و ده‌یگه‌لی و مرگ.

۶- چوار جادووکهر (سحرباز) له مه‌کسیک دس کردنه ئاماده‌کردن یه‌کیگ له جادوه‌یلان، وه‌ل له‌وه‌خت تیکه‌لکردن كه‌ره‌سه‌یلان ك پیکه‌توین له‌گژوگیا و نه‌مؤنیا له‌ناو قه‌زانیگ، وه‌سه‌به‌ب دوپکه‌ل نه‌وه‌ كه‌ره‌سه‌یله‌ گیان له‌ده‌سدان. وه‌ی جووره نه‌وه‌ حاله‌ته‌یل نه‌للاج‌ه‌وی مردنه نه‌رامان كه‌فته ده‌یش ك چه‌ن ئاده‌میزادیگ له‌تی بوینه‌ قوریانی و تا ئیسه‌یش ناویان له‌هویر یا زاگره‌ی تاریخ مه‌ندگه‌.

نایا رووشنه‌ویری وه‌خشین شوون خاسیگ له عراق دیه‌و ئه‌را خوه‌ی؟

گول سوو

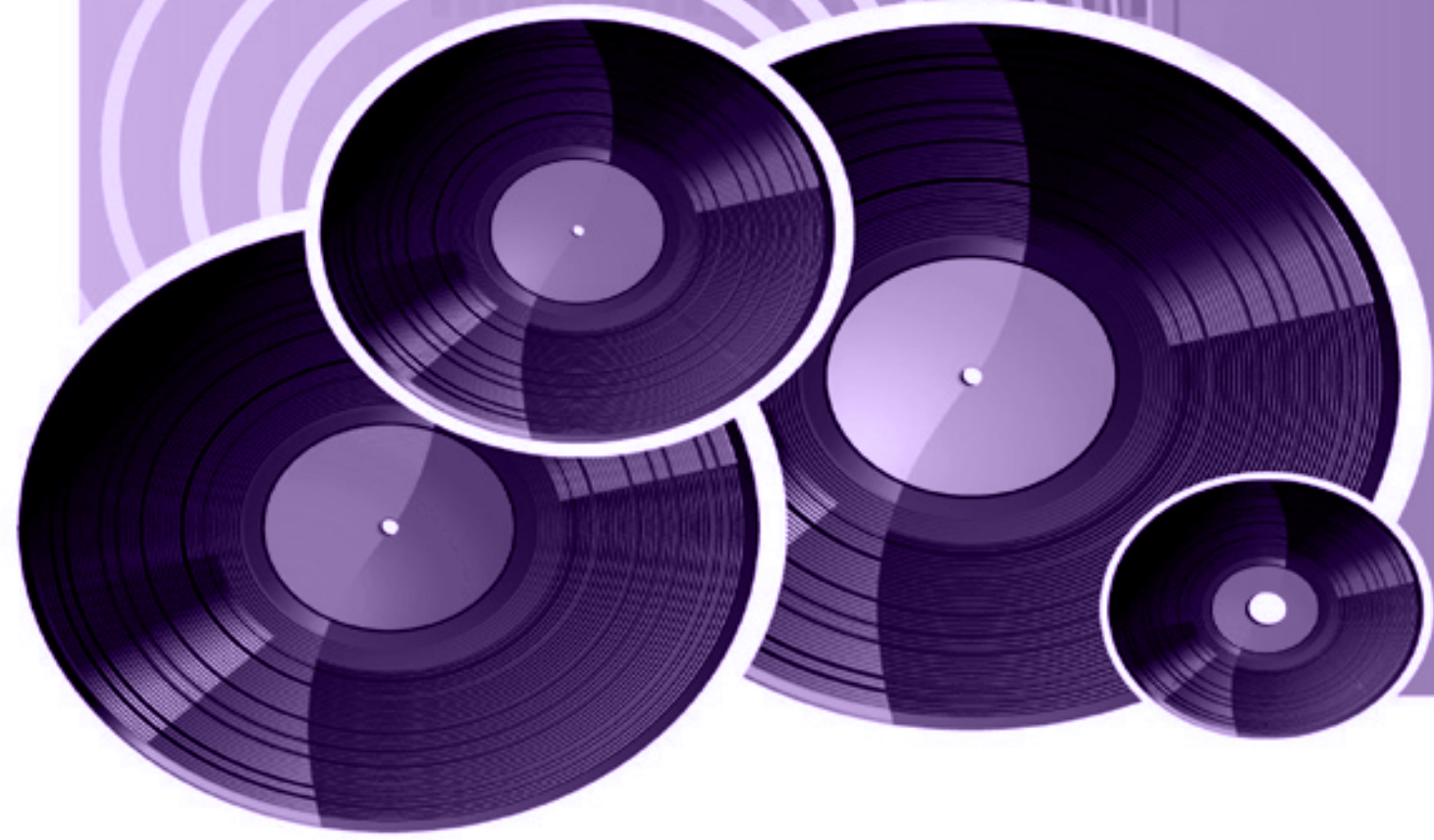
له سه‌رمتا بایه‌سه‌ بویشیم: سروشت پیکهاته‌ی کومه‌لایه‌تی عراق پیکهاتگه‌ له‌ نهنه‌وه‌و دین و مه‌زه‌وه‌یل جوراو‌جور، ئمجا وه‌ هه‌رحال کومه‌لگای وشک یا موعه‌قه‌دیگه‌و فره‌ سه‌خته‌ بره‌سه‌وه‌ له‌ وه‌ک شوون نه‌ختینه‌یگ بویینه‌یگه‌وه‌ ئه‌را وه‌خشین و گه‌توگوو شارس‌تانیه‌ت له‌ ناو‌نی چینه‌یلی، هووکار ئه‌وه‌پشه‌ ئه‌وه‌سه‌ ک عراق وه‌ قوناغه‌یل سه‌ختیگا گوزه‌ر کرد جویر زولم و به‌دبه‌ختی و شیوازه‌یل سته‌مکاری له‌ لایه‌ن حکومه‌ته‌یل وه‌رین دژ وه‌ گشت چینه‌یل کومه‌لگا وه‌بی جیاوازی، یه‌یش وه‌و مه‌عنا ک هو‌یج پیکهاته‌یگ له‌ عراق وه‌بی زه‌رهد دهرنه‌چی له‌ ژیر سایه‌ی سیاسه‌ت سته‌مکاریل وه‌رین. وه‌لی ئیسه‌ ئه‌و رووژگاره‌ هه‌لکه‌ه‌تگه‌ ئه‌را وه‌دیکردن زه‌مینه‌ی خاسیگ ئه‌را رووشنه‌ویری وه‌خشین له‌ عراق، ئیسه‌یش ئه‌مروو زیاتر له‌ وه‌خته‌یل تر هه‌وه‌جه‌ وه‌ کارکردن نه‌خش یا دهور ده‌زگایه‌یل دیریم ک ریره‌و گه‌توگوو شارس‌تانیه‌ت بگرنه‌وه‌ر ئه‌را نزیکه‌وکردن رووشنه‌ویریله‌ جوراو‌جور له‌ عراق و ره‌سین ئه‌را شیوازیگ له‌ گه‌شبینی راسکانی له‌وه‌ر خاتر عراقیگ خاوه‌ن زیار ک ری ئازادی و رای و گوزارش مه‌نتقی له‌تی بگریه‌یگه‌وه‌ر ئه‌را رووشنه‌ویری کومه‌لگای عراقی وه‌گشت جووره‌ رینه‌مایه‌یل دینی

شاره‌ شیرنه‌که‌م، نه‌ی سه‌رچاوه‌ی هونه‌ر، کرماشان دویر بوو له‌ خاکت دا‌یم ری زیان و زه‌ره‌ر، کرماشان هه‌رسال به‌رزتر بوو به‌ختت له‌ بالای بیستوین بیبک له‌ سیاتی ده‌س، توفان و ته‌شه‌ر، کرماشان سه‌وزه‌ سه‌رشانه‌یلت له‌ فه‌سل سه‌خت خه‌زان نه‌رگس وه‌هاره‌ ده‌یته‌ مزگانی به‌شه‌ر، کرماشان چله‌ی زه‌مانه‌، شه‌لاق کریوه‌س، تانه‌ی توفانه‌ گره‌ی ناگرگات دیری، نیشانه‌ له‌ خوه‌ر، کرماشان له‌ گه‌رده‌نه‌ی خه‌ته‌ره‌یل ناکاو ئی چه‌رخ گه‌روونه‌ سه‌رت هه‌ر به‌رز مه‌یدانه‌ و سینه‌ت سپه‌ر، کرماشان گه‌رووه‌ی ده‌س بیگانه‌ بیته‌ و زه‌خم زه‌مانه‌ دیته‌ زامه‌کانت که‌یمه‌ تاجه‌گول وه‌یمه‌ی سه‌ر، کرماشان وه‌ نه‌س‌رین دیده‌مان، وه‌ل ئاو سه‌یمه‌ره‌ و سیروان خاس شووریم بالات، نه‌ی خویناو جگه‌ر، کرماشان تو نه‌ی سفره‌ سه‌ره‌ ری ریویاران هند و چین یادگاره‌ قه‌یمه‌که‌ی کاکه‌ هوخشته‌ر، کرماشان ره‌مز رزگاری کوردانی، خاک خیل خوه‌ر نیشان داخه‌م چوی که‌س له‌ هانت ناپرسی خه‌وه‌ر، کرماشان دنگه‌ر نه‌ویت له‌ که‌نی داب گه‌ردوون، مه‌ره‌بان شار چوین باخ‌یج بی به‌شه‌ دا‌یم له‌ سایه‌ و سه‌مه‌ر، کرماشان نه‌ گول بگر نه‌ مه‌دا‌ل، له‌ ده‌س بیگانه‌یل ته‌مه‌دار یانه‌ بوو گول که‌نه‌ ژار، مه‌دا‌لیج وه‌ نه‌شته‌ر، کرماشان ده‌فته‌ر یاده‌کانت بیستوینه‌، ده‌فته‌ردار تو شاهان سه‌بته‌ نه‌سرار سه‌نگینه‌ت، له‌ سه‌د ده‌فته‌ر، کرماشان مه‌وزه‌ی کوردانه‌، قویه‌ی ناشقانه‌، نه‌و تاقوه‌س‌انه‌ نه‌شق شیرین و ره‌نج فه‌ره‌ادت ناچووته‌ هه‌ده‌ر، کرماشان میلکان کورد دویره‌، کاروان شه‌که‌ته‌ و ده‌لیل نابه‌له‌ی هه‌ئسه‌ واده‌ی سه‌سواریه‌ت، سه‌فه‌ر بی خه‌ته‌ر، کرماشان سه‌رزوی کتاوه‌ کوچکینه‌کان، دی خوه‌ت وه‌ که‌م مه‌زان دل خاکت پر له‌ نه‌خش و نگاره‌ و نه‌سه‌ر، کرماشان هه‌ر له‌ به‌رزیه‌که‌ی په‌راو، تا دل پر داخ زه‌هاو

کرماشان

عه‌لی میه‌رابی

هووره‌، هو‌یلانه‌ وه‌ه‌لپه‌رکه‌س، چوو‌پیت‌بی چه‌مه‌ر کرماشان چه‌و ته‌مه‌ برینه‌سه‌ بالای بی نازت، ره‌قیبان ئیسه‌ کوور که‌یم نه‌ر چه‌و ناپاک‌ی وه‌ تو داشت نه‌زه‌ر، کرماشان هه‌ر شوونت شاهد شانامه‌یکه‌ و هه‌ر فه‌ردت، فرده‌وسیک ئالات خوه‌رنیشانه‌ و خاکت پر له‌ سیم و زه‌ر، کرماشان نه‌ر برینه‌س شه‌وپه‌ره‌ستان، گره‌ی ناگر له‌ ناگردان په‌نانی پره‌ کویره‌ دل یاران له‌ شو‌له‌ و شه‌ره‌ر، کرماشان دی وه‌خته‌ باخ ته‌جره‌ و پندار نیکت، بکه‌یمه‌ کردار خاون ئی خاکه‌ خوه‌ی، بچنی‌ت له‌ی باخه‌ به‌ر، کرماشان

RADIO SHAFQAQ

BAGHDAD 102 FM

www.shafaq.com